VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

TÁRSADALMI SZEMLE

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT ELMÉLETI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRATA

3

XII. ÉVFOLYAM 1957. JÚLIUS

TARTALOMJEGYZÉK

A lenini elvhűség jegyében 1

KÁLLAI GYULA: A pártértekezlet után 8

SÁGHY VILMOS: A mezőgazdasági termelés tervszerű fejlesztéséről . 20

GEDŐ ANDRÁS: A tudományos kommunizmus nemzetközisége és a „nemzeti kommunizmus" 34

DOKUMENTUMOK

Az MSZMP agrárpolitikájának tézisei 54

SZEMLE

A colombói értekezlet néhány tanulsága (DARVAS JÓZSEF) 80

NEMZETKÖZI SZEMLE

A széthúzó erők növekedése az imperialista táborban 85

A francia kormányválság és a Szocialista Párt felelőssége (POLITIS J.) 85

Az olaszországi kormányválság (K. I.) 88

Anglia feljebb emeli a sorompót (DARVASI ISTVÁN) 91

A japán miniszterelnök washingtoni tárgyalásai (BÍRÓ LÁSZLÓNÉ) 94

KÖNYVISMERTETÉS

SZAMUELY TIBOR: Riadó (RÉTI LÁSZLÓ) 98

Szerkesztőség: Budapest, V., Nádor u. 28. Tel.: 124-475
Kiadja a Kossuth Könyv- és Lapkiadó,
Budapest, V., Vörösmarty tér 4. Telefon: 186-970.
Előfizetéseket felvesz a Posta Központi Hírlapiroda,
József nádor tér 1. Telefon: 180-850
Előfizetés negyedévre 8.— Ft.
Lapunk régebbi példányai kaphatók a Posta Központi
Hírlapiroda újságboltjában: Budapest, V., József Attila u. 3.

Az utolsó kézirat nyomdába érkezett 1957. július 17-én
Megjelent 22 000 példányban Felelős kiadó: Vass Henrik.

4345/2 — Zrínyi Nyomda, Budapest. Felelős: Bolgár Imre igazgató.

626/1957

TÁRSADALMI SZEMLE
A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT ELMÉLETI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRATA
XII. ÉVF. 3. SZÁM BUDAPEST 1957. JÚLIUS

A lenini elvhűség jegyében

Nincs benne semmi meglepő, ellenkezőleg: természetes és magától értetődő, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának június 22—29-i ülésén hozott határozata, amely leleplezte Malenkov, Kaganovics és Molotov elvtársak és a hozzájuk csatlakozó Sepilov elvtárs pártellenes csoportját és megfelelő szervezeti intézkedéseket léptetett életbe ez ellen a frakció ellen, a mai napig a nemzetközi politika és a forradalmi munkásmozgalom érdeklődésének homlokterében áll. A Szovjetunió nem akármilyen ország, hanem a szocialista világtábor vezetőereje, az SZKP nem akármilyen párt, hanem a szocializmusért harcoló nemzetközi munkásmozgalom vezető pártja, ennélfogva minden, ami akár a Szovjetunió belső, akár külső politikájára vonatkozik, minden, ami e szocialista világhatalom bel- vagy külpolitikájának határozottságát, következetességét és állandóságát érinti, nem az SZKP magánügye, hanem a világ munkásmozgalmának, a nemzetközi politikának, a békeharcnak, a szocialista tábor és az imperialista tábor közötti viszony további alakulásának legközvetlenebb ügye. Az az általános érdeklődés, amely az SZKP központi bizottságának Malenkov, Kaganovics és Molotov pártellenes frakciója ügyében hozott határozatát követte, egyenes folyománya a Szovjetunió és az SZKP vezető szerepének a szocialista táboron belül. E vezető szerepet nem valamiféle határozat állapította meg, hanem az élet, az osztályharc, a nemzetközi politika tényei. Az SZKP vezető szerepe következik abból, hogy a szocialista tábor leghatalmasabb országát kormányzó pártról van szó, hogy a Szovjetunió a Nagy Októberi Szocialista Forradalom óta eltelt 40 esztendő alatt a szocialista építés terén a leggazdagabb tapasztalatokra tett szert, hogy épp ezért a Szovjetunió és az SZKP az imperialistaellenes nemzetközi küzdelemnek a békéért és a népek függetlenségéért, a szocialista tábor egységéért és a szocialista építés feltételeinek biztosításáért folyó harc természetes központja. A Szovjetunió és az SZKP vezető szerepe nemcsak hogy nem mond ellent a szocialista országok egyenjogúságának, a forradalmi kommunista és munkáspártok önállóságának, hanem egyenesen feltételezi azt. Ezért van az SZKP központi bizottsága szóbanforgó

EÖTVÖS EGYETEM
KEGÉSZETI INTÉZET
bl. 482 harr

határozatának messze a Szovjetunió határain túlterjedő nemzetközi jelentősége, ezért foglalt állást e határozattal kapcsolatban a világ minden kommunista pártja, az MSZMP központi bizottsága is, ezért fejezték ki egyetértésüket az SZKP központi bizottságának határozatával a Kínai Kommunista Párttól a Francia Kommunista Pártig, az MSZMP-től az Olasz Kommunista Pártig, a szocialista tábor és az imperialista országok kommunista pártjai egyaránt.

Ez a szolidaritás az SZKP központi bizottságával persze nem azt jelenti, mintha a világ kommunistái örültek volna annak, ami történt. Hiszen sohasem örvendetes, hanem bizonyos fokig fájdalmas dolog szervezeti rendszabályokat alkalmazni olyan régi elvtársak és harcosok ellen, akik — mint például Molotov elvtárs — több mint három évtizedig volt tagja annak a vezető kollektívának, amely a Szovjetunió Kommunista Pártját sikerről sikerre vezette. Sohasem kellemes, vagy örvendetes dolog ilyen régi vezetők ellen élesen eljárni. Minden öntudatos kommunistában eleven az az érzés, hogy a régi bolsevik gárda egysége egyik biztosítéka a Szovjetunió és a nemzetközi munkásmozgalom további sikereinek. De ez az érzés egymagában nem elegendő, sőt félrevezető is lehet. A nemzetközi forradalmi mozgalom és nem utolsó sorban az SZKP története arra tanít bennünket, hogy új helyzetekben, amikor a bel- és a külpolitika új tényei komoly változtatásokat tesznek szükségessé a politikában, a munkamódszerekben, „a régi gárdához tartozó vezetők" egyrésze is meginoghat, ragaszkodhat a régihez és elavulthoz, és ezzel kerékkötőjévé válhat és válik az új körülményeknek megfelelő új politika következetes kidolgozásának és folytatásának. Ebben az esetben nem a „régi gárda" egységének megóvása a feladat, hanem *a kommunista elvhűség követelményeinek következetes érvényesítése*, személyekre és múltbeli érdemekre való tekintet nélkül. Az SZKP és általában a kommunista pártok marxista—leninista politikájának szilárd következetessége, marxista—leninista elvhűsége előbbre való a „régi gárda" egységénél.

Mindehhez azonban a Malenkov—Kaganovics—Molotov pártellenes csoport elleni intézkedések kapcsán hozzá kell tenni még valamit. Megállapított tény az, hogy nem e frakciós csoport ellen hozott szervezeti rendszabályok. az SZKP vezetéséből való kizárásuk bontotta meg a „régi gárda" egységét, hanem megfordítva: ez a csoport szervezett frakciót előbb az SZKP központi bizottságának elnökségén belül, ő kísérelte meg, hogy a központi bizottság hátamögött és feje felett megváltoztassa az SZKP XX. kongresszusán választott vezető pártszerveket. Az SZKP központi bizottságának határozata felsorolja, milyen kérdésekben voltak nézeteltérések az ártalmatlannná tett pártellenes csoporttal. E felsorolásból kitűnik, hogy a nézeteltérések ki-

terjedtek úgyszólván valamennyi kérdésre, amelyeket a XX. kongresszus, mint új kérdéseket vetett fel, és amelyeknek megoldásán a szovjet nép kommunista pártjának vezetésével a XX. kongresszus óta munkálkodott. A frakciós csoport ellenezte az SZKP régi mezőgazdasági politikájában elkövetett mulasztások és hibák korrigálását, azt, hogy a kolhozparasztság anyagi érdekeltségének növelésével kell a mezőgazdasági termelésnek az ipar fejlődéséhez képest viszonylagos elmaradását felszámolni; ellenezte az SZKP-nak azt a célkitűzését, hogy néhány év alatt túl kell szárnyalni a tej, vaj és a hús egy főre eső termelésében az Egyesült Államokat. A frakciós csoport ellenezte mindazokat a rendszabályokat, amelyek a Szovjetunió belpolitikájában a demokratizmus kiszélesítésére és megerősítésére irányultak: a helyi szovjetek szerepének fokozását, a szövetségi köztársaságok jogkörének kiszélesítését, az iparigazgatás átszervezését, ellenezte a különféle társadalmi rendszerű államok békés egymásmellettélésének lenini elvein alapuló külpolitikai lépéseket stb., stb. Nyilvánvaló tehát, hogy az SZKP központi bizottságának határozata a pártegység és a párt politikai irányvonalának érdekében hozott önvédelmi határozat volt azok ellen a „régi" vezetők ellen, akik támadták a pártegységet és az SZKP vezetését. Miért támadták? Kézenfekvő, hogy azért, mert meg akarták változtatni a pártnak a XX. kongresszuson elfogadott politikai irányvonalát. Az SZKP központi bizottságának határozata szerint: „Amikor Molotov, Kaganovics, Malenkov elvtársak meggyőződtek arról, hogy helytelen fellépéseik és cselekedeteik állandó visszautasításra találnak a központi bizottság elnökségében, amely következetesen valóra váltja a XX. pártkongresszus irányvonalát, ráléptek a pártvezetőség elleni csoportos harc útjára. Pártellenes alapon összebeszélve, azt a célt tűzték maguk elé, hogy megváltoztatják a párt politikáját, visszatérítik a pártot azokhoz a helytelen vezetési módszerekhez, amelyeket a XX. pártkongresszus elítélt. Intrikus módszerekhez folyamodtak és titkos összeesküvést szőttek a központi bizottság ellen." E megállapítások helyességét Malenkov, Kaganovics és Sepilov elvtársak is elismerték azzal, hogy az SZKP központi bizottságának ülésén ők is e határozat mellett szavaztak.

Frakciós módszerek alkalmazása kommunista pártokban, egymagában is a leninizmusnak a párt vezető szerepéről és akarategységéről szóló tanításainak revízióját jelenti. Ime, mit tanított Lenin a frakciózásról: „Minden öntudatos munkásnak világosan fel kell ismernie, hogy minden néven nevezendő frakciózás ártalmas és megengedhetetlen, mert a frakciózás ... a gyakorlatban

[1] Népszabadság, 1957. július 4. 2. old.

óhatatlanul oda vezet, hogy az egyetértésben végzett munka gyengül, s a kormányzó pártba befurakodott ellenségeink ismét fokozott mértékben próbálják a széttagoltságot elmélyíteni és az ellenforradalom céljaira felhasználni."[2] Majd Lenin így folytatja: „Az ebben a kérdésben folytatott propagandának egyrészt abból kell állnia, hogy tüzetesen megmagyarázzuk a frakciózás kárát és veszélyét a pártegység és a proletár élcsapat akarategységének megvalósítása — a proletárdiktatúra sikerének alapfeltétele — szempontjából, másrészt abból, hogy megmagyarázzuk a Szovjethatalom ellenségei legújabb taktikai fogásainak sajátszerűségét. Ezek az ellenségek, miután meggyőződtek arról, hogy nyiltan fehérgárdista lobogó alatt az ellenforradalom reménytelen, most minden erejüket megfeszítik, hogy belekapaszkodjanak az Oroszországi Kommunista Párton belüli nézeteltérésekbe és így vagy amúgy előmozdítsák az ellenforradalmat azzal, hogy a hatalmat olyan politikai árnyalat képviselőinek adják át, amely külszínre a legközelebb áll a Szovjethatalom elismeréséhez."[3]

Számunkra, magyar kommunisták számára e lenini tanítás a frakciózás káráról, a pártegységről, mint a proletárdiktatúra sikerének alapfeltételéről, valamint a pártonbelüli frakciózás és az ellenforradalom összefüggéséről. különösen időszerű. A Lenin által megfogalmazott és az OKP X. kongresszusán 1921-ben elfogadott határozat a kronstadti ellenforradalmi felkelés után, az MSZMP júniusi országos pártértekezletének figyelmeztetése a pártegységről és a frakciózás veszélyeiről az 1956 októberi ellenforradalom után jött létre.

Az MSZMP egysége annak a kétfrontos harcnak az eredménye, melyet egyrészt a párton belüli revizionista Nagy Imre—Losonczy-frakció szerepének tisztázásáért, leleplezéséért, másrészt a szektás és dogmatikus hibák kiküszöböléséért folytat. A pártértekezlet helyesen hangsúlyozta: nálunk a revizionizmus a főveszély, de a pártegységet nemcsak erről az oldalról fenyegeti támadás, hanem a dogmatikusok oldaláról is. Ezért a magyar kommunisták számára különösen érthető és példamutató az SZKP központi bizottságának erélyes határozata a Malenkov, Kaganovics, Molotov frakciós csoport ellen. Nem véletlen, hogy francia testvérpártunk központi bizottságának határozata, amely kifejezte szolidaritását az SZKP központi bizottságával, kifejezetten utal ezekre a magyar tapasztalatokra is: „Kétségtelen — mondja a francia elvtársak határozata —, hogy az erőteljes cselekvés ezen példája, amelyre az SZKP határozta el magát, amikor a párt életbevágó fontosságú érdekeinek meg-

[2] Az OKP X. kongresszusának határozata a pártegységről. Lenin Művei. 32. köt. Szikra, 1953. 251. old.
[3] U. o. 252. old.

óvásáról volt szó, figyelmeztető lesz minden más ország kommunistái számára is, annál is inkább, *minthogy a magyarországi események múlt év októberében és novemberében megmutatták, milyen kudarcnak teszi ki magát az a kommunista és munkáspárt, amelynek belső egységét a frakciózás alássa.*"

Mindebből nyilvánvaló, mennyire felületes és útszéli ferdítés és hazugság az imperialista propagandának az az állítása, amely az SZKP központi bizottságának határozatával kapcsolatban „a Kremlben folyó hatalmi harcról" fecseg. Minthogyha a frakciózás elleni fellépés, tehát a pártegység védelme már egymagában is nem volna *elvi harc* a leninizmus alapvető — mert a párt szerepét érintő — kérdéseiben. Pedig nemcsak erről van szó. A Malenkov, Kaganovics, Molotov, Sepilov frakció elleni fellépés *nemcsak a párt egységét védelmezte, hanem az SZKP XX. kongresszusának politikai irányvonalát is,* azt az irányvonalat, amely — túlzás nélkül lehet állítani — egész sor alapvető kérdésben, az új helyzetnek megfelelően, új orientációt adott nemcsak az SZKP bel- és külpolitikájának, hanem az egész nemzetközi munkásmozgalomnak is.

Igaza van Togliatti elvtársnak, aki olasz testvérpártunk központi bizottságának legutóbbi ülésén tartott beszámolójában a XX. kongresszus nemzetközi jelentőségét összehasonlította a Kommunista Internacionálé VII. kongresszusáéval, kijelentve, hogy mindkét kongresszus „felszámolt sok szektásságot, és nagyszerű új utat nyitott meg a munkásmozgalom és a nemzetközi kommunista mozgalom fejlődése előtt. Ettől a politikai vonaltól nincs visszafordulás."

Valóban, mind a Komintern VII. kongresszusa, mind pedig az SZKP XX. kongresszusa döntő csapást mért a nemzetközi kommunista mozgalomban az utolsó években elterjedt szektás gyakorlatra és e gyakorlatot szentesítő dogmatikus elméletekre. A VII. kongresszus idején még illegalitásban levő Magyar Kommunista Párt súlyos politikai és vezetési válságba jutott, mert akkori vezetői nemcsak nem értették meg, mi következhetik a VII. kongresszus politikai irányvonalából a magyar kommunista mozgalomra, hanem szektás makacssággal szembe is fordultak ezzel az irányvonallal. Arra pedig még jól emlékszik minden magyar kommunista, hogy az MDP régi vezetése körülbelül ugyanezt a hibát követte el a XX. kongresszussal kapcsolatban, és hogy ez a hiba ott szerepel az októberi ellenforradalmat kiváltó és előkészítő okok között. Ezért természetes, hogy *az MSZMP központi bizottsága, levonva a múltban elkövetett hibák tanulságait, helyesli és üdvözli saját tapasztalatai és saját politikai munkájának érdekei és szükségletei alapján azt a határozatot, amely megvédelmezte a XX. kongresszus politikai vonalát, következetes megvalósításának szektás és konzervatív ellenzőivel szemben.*

Helyeseljük és támogatjuk az SZKP központi bizottságának határozatát, mert megerősíti országos pártértekezletünk vonalának helyességét a kétfrontos harc szükségességéről: a revizionizmus és a dogmatizmus ellen. Igaz, mi magyar kommunisták egy pillanatra sem felejthetjük el, hogy nálunk az ellenforradalom pártonbelüli szövetségesei, a Nagy Imre-féle „nemzeti kommunisták" annakidején megkísérelték kisajátítani és felhasználni a párt és a proletárdiktatúra ellen a XX. kongresszus irányvonalát, elferdítve és meghamisítva azt. Nekünk tudnunk kell, hogy addig, amíg nem semmisítettük meg végleg nemcsak katonailag, hanem politikailag és eszmeileg is az ellenforradalmat és maradványait, addig nálunk a pártonbelüli főveszélyt a jobboldali opportunisták, a revizionisták képviselik. Fokozottan tudatosítanunk kell pártunk minden tagjában és az egész munkásosztályban, hogy a XX. kongresszus irányvonala, amelyet mi alkalmazunk saját hazánk viszonyaira, nemcsak nem zárja ki, hanem egyenesen feltételezi a harcot a revizionizmus ellen minden téren. Hiszen a XX. kongresszus irányvonalának megvalósításához nemcsak a szovjet mezőgazdaság fejlesztését, az iparigazgatás átszervezését, az államok békés egymásmellettélését célzó rendszabályok tartoztak, hanem a XX. kongresszus irányvonala alapján folyt és folyik a harc a revizionizmus ellen is, amelynek élén az SZKP áll. A XX. kongresszus irányvonala alapján lépett fel az SZKP a revizionizmus minden jelensége ellen a Szovjetunió ideológiai életében: a történelemtudomány, a politikai gazdaságtan, az irodalom stb. területén. Csak az imperialisták és kiszolgálóik a munkásmozgalomban próbálták a XX. kongresszus jelentőségét arra korlátozni, hogy az Sztálin elvtárs hibái feltárásának, vagy, mint ahogy ők nevezték, az úgynevezett „sztálintalanításnak" a kongresszusa volt. A XX. kongresszus Sztálin elvtárs hibáit is feltárta, mert enélkül nem lehetett volna előremenni és felkészíteni az SZKP-t és a nemzetközi munkásmozgalmat az új feladatok új eszközökkel és új módszerekkel való megoldására, de a XX. kongresszus jelentősége elsősorban nem ebből állt, hanem a Szovjetunió és a nemzetközi politika új tényeinek elemzéséből és feltárásából, amely új tények felismerését a szektás dogmatizmus lehetetlenné tette. A Sztálin elvtárs értékelésében elkövetett bizonyos egyoldalúságot, amely akkor főleg az élete utolsó éveiben mutatkozó hibákat hangsúlyozta, később éppen a XX. kongresszus irányvonalának legkövetkezetesebb harcosa, Hruscsov elvtárs korrigálta, kimutatva Sztálin hibái mellett halhatatlan érdemeit is a munkásosztály érdekeiért, a szocializmusért folytatott harcban.

Hadd fecsegjenek az imperialisták az SZKP központi bizottságának határozatával kapcsolatban „hatalmi harcról", a „kommunizmus válságáról", a „sztálintalanítás" folytatásáról, az SZKP „kollektív vezetésének végéről" stb., stb. A karaván mégis halad.

Mi kommunisták tudjuk, hogy ez a határozat gyarapítja erőnket, mert erősíti a szocialista tábor vezető erejének egységét, mert eltávolította az útból a XX. kongresszus irányvonala következetes megvalósításának hátráltatóit az SZKP legfelsőbb vezető szervéből. Tudjuk, és rajta leszünk, hogy az egész magyar munkásosztály is megtudja, hogy az SZKP központi bizottságának határozata a frakciós csoport ellen, a nemzetközi kommunista mozgalom, a világ egész munkásosztálya közös ügyének győzelmét jelenti.

A pártértekezlet után

Írta **Kállai Gyula**

Háromnapos tanácskozás után, június 29-én fejezte be munkáját a Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete.

Az értekezlet megtárgyalta és jóváhagyta a párt eddig folytatott politikáját; kijelölte a továbbhaladás irányát, elfogadta a párt lenini elveken alapuló szervezeti szabályzatát és megválasztotta vezető szerveit. A végzett munka egyszerű felsorolása is mutatja, hogy a párt és a nép életében milyen nagy jelentőségűek a konferencia határozatai.

A pártértekezlet iránt a párttagok és a pártonkívüliek körében is feszült várakozás és igen nagy érdeklődés nyilvánult meg. Ez a várakozás abból a sajátos helyzetből adódott, amelyben a konferenciát összehívták. A párt és a munkásosztály, a Szovjetunió fegyveres segítségével az ellenforradalmi támadást leverte, de az ellenforradalom erőit még nem semmisítette meg; a revizionista árulást leleplezte és az árulókat a pártból kiűzte, de a revizionizmus maradványait még nem számolta fel; azokkal a szektás hibákkal és e hibák elkövetéséért felelős vezetőkkel, akik az ellenforradalom számára a talajt előkészítették, szakított, de a szektás, dogmatikus gondolkodásmód és munkastílus maradványait még nem számolta fel. A szektás és a revizionista gondolkodásmód maradványai következtében az októberi események jellege, az októberi ellenforradalmi eseményeket kirobbantó okok és ennek kapcsán a párt politikájának megítélésében kisebbségi vélemények jelentkeztek a párton belül is. E kisebbségi vélemények képviselői álláspontjuk igazolását várták a konferenciától. A pártértekezlet munkájának igen nagy eredménye, hogy sem az egyik, sem a másik elhajlást nem „igazolta", hanem felfedte a kisebbségi vélemények igazolását váró álláspont helytelen és a párt ügyére nézve káros voltát, s megerősítette a pártnak a XX. kongresszus szellemében kialakított helyes politikai irányvonalát. A párt a marxizmus—leninizmus szellemében folytatja munkáját, küzd azért, hogy a párton belül ne juthasson érvényre sem a revizionista, sem pedig a szektás, dogmatikus irányzat.

Az SZKP XX. kongresszusa óta ez volt pártunkban az első konferencia, amely élesen elhatárolta magát mind a Nagy Imre—Losonczy-csoport revizionista árulásától, mind a Rákosi és Gerő által elkövetett szektás, dogmatikus hibáktól, s határozott lépés volt a pártmunka lenini normáinak visszaállítására. A pártértekezlet nagy eredménye: igazolta a pártvezetés lenini alapokról folytatott harcát a jelenleg fő veszélyt jelentő revizionizmus és ellenforradalmi támadás és ezzel együtt a szektás, dogmatikus hibák ellen. A konferencia ennek megfelelően helyeselte és jóváhagyta az ideiglenes pártvezetés eddig követett politikai irányvonalát és tevékenységét.

Pártunk politikai irányvonalának, a konferencián elfogadott határozatoknak helyességét bizonyítja az SZKP Központi Bizottságának határozata is, amely elítéli Malenkov, Kaganovics, Molotov elvtárs és a hozzájuk csatlakozott Sepilov elvtárs frakciós, pártellenes tevékenységét, és megerősíti a XX. kongresszuson kidolgozott politikai irányvonalat. A XX. kongresszus politikai irányvonala a jelenkori világhelyzet múlttól elütő *lényeges* különbségeinek felismerésén és a sémáktól megszabadított, alkotó marxizmus fényében történt elemzésén alapul. Az országos pártértekezlet bizonyságot tett arról, hogy ez az irányvonal helyes, s ennek érvényrejutását megakadályozni nem lehet. Pár nappal később megerősítette ezt a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának határozata is.

A konferencia sikere elsősorban abban mutatkozott meg, hogy a küldöttek között teljes egység volt az ellenforradalom ellen folytatott további harc, a párt politikai irányvonala kérdésének megítélésében. A párt életében ez döntő fontosságú eredmény. A magyar kommunista mozgalom évtizedes harcainak negatív jelenségeiből leszűrt legfontosabb tapasztalat az, hogy *a helyes politikai irányvonal megteremtésének és végrehajtásának legfontosabb feltétele a párt sorainak valóságos, a feladatok azonos elvi és politikai megítélésén nyugvó egysége.* Az MDP-ben egyik legsúlyosabb hiba az volt, hogy 1953-ban, amikor feltárták a munkában elkövetett hibákat s módosították a párt politikáját, a vezetésben nem jött létre a szükséges elvi-politikai egység, ami nem kis mértékben járult hozzá a párt politikájának ahhoz a nagymérvű ingadozásához, amelynek 1953 és 1956 júliusa között tanúi lehettünk.

Az MSZMP sorainak egysége elvi-politikai egység, amely a marxizmus—leninizmus elveinek tisztaságáért, azok jobb- és baloldali torzítástól mentes gyakorlati alkalmazásáért vívott harcban alakult ki.

Az egység ideológiai alapja a marxizmus—leninizmus elveinek védelme a revizionista elhajlás és a szektás torzítások ellen. A pártkonferencia megállapította, hogy a revizionizmus olyan pár-

ton belüli irányzat, amely nem a munkásosztály, hanem a munkásosztályra és a pártra hatást gyakoroló burzsoá és kispolgári elemek álláspontját tükrözi, az osztályellenséggel való megbékélést hirdeti, s eszmeileg lefegyverzi a pártot és a munkásosztályt. Fejlődésük folyamán a revizionisták párton belüli áramlat képviselőiből frakciós csoportosulássá alakulnak át, szövetségre lépnek a nyílt ellenforradalmi erőkkel, velük közösen harcolnak a munkásosztály hatalma ellen, a tőkés rend restaurálásáért, tehát osztályárulókká válnak. Ezt az utat járta meg a pártonbelüli revizionista nézetektől az ellenforradalommal kötött katonai és politikai szövetségig milliók szeme előtt Nagy Imre és csoportja.

A párton belül jelen volt a szektás, dogmatikus irányzat is, amely most a régi hibákhoz, a begyökerezett régi politikai munkamódszerekhez való ragaszkodásban, az új helyzetből adódó új feladatok előli meghátrálásban, a legrosszabb fajta, az új és haladó iránt mindig fogékony kommunisták számára elviselhetetlen konzervatizmusban, maradiságban jelentkezik. A szektásság sem a munkásosztály politikai állásfoglalását tükrözi, gyökerei ugyanúgy a sikerek és a forradalmi fellendülés idején a párthoz közelkerült, a pártra és a munkásosztályra befolyást gyakorló kispolgári rétegek ideológiai megnyilatkozásaiban keresendők, akárcsak a revizionizmusé. Ez magyarázza azt, hogy a jobb- és „bal"-oldali elhajlás, és különösen az elhajlók, nincsenek egymástól kínai fallal elszigetelve, egymásra hatást gyakorolnak, sőt, bizonyos helyzetekben helyet is cserélhetnek, önmaguk ellentétébe csaphatnak át,[1] vagy — amire szintén van példa — közös frontot alkothatnak a párt politikája ellen. A jobb- és „bal"-oldali elhajlás kölcsönhatását tapasztaltuk az MDP vezetésének munkájában. A maga idejében a Nagy Imre-féle csoport revizionista tevékenysége fokozottabb ellenállásra késztette a szektás koncepció híveit; később a szektás politika előtérbe nyomulása erősítette a pártvezetés ellen irányuló revizionista „kritikát".

A Magyar Szocialista Munkáspárt az elmúlt hónapokban döntő vereséget mért mind a revizionizmusra, mind a dogmatizmusra. *Maradványaik azonban megtalálhatók most is, elsősorban a revizionizmus iránti békülékenység és a múlt szektás hibáinak mentegetése formájában.* Ezért a pártkonferencia helyesen hívta fel a figyelmet az ideológiai éberség fokozására; mozgósította a párttagságot a párt soraiban jelentkező revizionista és szektás, dogmatikus nézetek *maradványainak* leküzdésére. Helytelen és káros

[1] Tipikus példa erre Aczél Tamás esete. Ez a velejéig kispolgár, a párt nagy sikereinek időszakában csatlakozott a kommunista mozgalomhoz, irodalmi és politikai működésében a „legbaloldalibb" szektás nézeteket vallotta. 1953 után indult meg „fejlődése" a revizionizmus felé, amelynek során elérkezett a nyílt ellenforradalomig, s ma az amerikai imperialisták szolgálatában uszít a Magyar Népköztársaság ellen.

minden olyan elképzelés, amely a pártegység ideológiai alapjául csak a revizionizmus, vagy csak a szektásság elleni harcot jelöli meg. A mi viszonyaink között a pártegység csak mindkét elhajlás elleni rendületlen harcban biztosítható. Ennek nem mond ellent az, hogy a nagyobb veszély jelenleg az ellenforradalom ideológiájával összefonódó, jobboldali elhajlást képező revizionizmus.

Csak a személyi kultusz virágzásának idején lehetett olyan „pártegység", amelynek „ideológiai alapja" a felülről jövő deklarációk vita nélküli elfogadása volt. Ez a pártban csak látszategységet teremthetett. Elvi-ideológiai egység csak a különböző nézetek éles, nyílt összecsapásából alakulhat ki. A párt egységét a termékeny, pártszerű viták biztosítják, amelyek során a párt vezetői és tagsága saját politikai tapasztalataik alapján győződnek meg a feladatok kijelölésének és a végrehajtás módszereinek helyességéről. Ezt az egészséges vitaszellemet tükrözte a konferencia. A különböző vélemények nyiltan összecsaphattak annak veszélye nélkül, hogy nézeteinek pártszerű kifejtése miatt bárkit is pártellenességgel, kártevéssel vádoltak volna, úgy, mint ahogy ezt a múltban nem ritkán tették. A konferencia nagy eredménye, hogy valóságos problémákról folyt a vita, hiányoztak az utóbbi évek kongresszusain oly gyakori protokolláris „győzelmi jelentések", s a párt egysége a gyakorlat által felvetett kérdések éles, személyes tekintélyektől nem korlátozott megvitatásában alakult ki.

Az egység megteremtésének kérdésében a pártértekezlet utat mutatott a társadalmi és politikai élet más területein is a helyes, egységes álláspont kialakítására. A társadalom politikai egységét, éppúgy, mint a pártét, viták útján alakíthatjuk ki; a viták azonban a marxizmus—leninizmus, a párt elvi állásfoglalásának alapján bontakozzanak ki. A konferencián például sok szó esett az „irodalom nemzeti egységéről". Meg kell mondani, hogy októberben — az írók kisebb csoportjának kivételével — volt ilyen egység, mi azonban ezt az egységet felrobbantottuk, mert nem a marxizmus—leninizmus, a szocializmus felépítésének, hanem éppen ellenkezőleg, a kispolgári anarchizmus, a burzsoá nacionalizmus és a szocializmus lerombolásának talaján jött létre. Amennyiben ennek, a már alapjában felrobbantott egységnek összefüggő részeivel találkozunk, úgy azt továbbra is igyekszünk felszámolni. Az irodalom egységét új alapon, mint a pártos, a szocializmus építését támogató irodalom egységét hozzuk létre. Ezen az egységen belül kibontakozhatnak — bármily élességgel — a viták, mert ezek nem gyengítik, hanem erősítik az egység elvi alapját, és azt új, magasabb fokon hozzák létre. Ezen a téren mi is alkalmazhatjuk a kínai elvtársak tételét: egység — vita— egység magasabb fokon. Jelenleg a vita szakaszában vagyunk, azon dolgozunk, hogy tisztuljon a front, kiderüljön, hogy milyen téves,

esetleg kimondottan ellenséges nézeteket kell leküzdenünk; vitáink azonban nem öncélúak, hanem a szocialista alapon nyugvó új nemzeti egység létrehozására irányulnak.

A szocialista alapon nyugvó nemzeti egység megteremtésének legfontosabb feltétele a vezetés és a tömegek egysége. Az MDP súlyos hibája volt a vezetés és a tömegek szétszakítottsága. Ez november 4. óta fokozatosan megszűnt, mert a vezetés munkája a tömegek érdekeit fejezi ki, ennek eredményeként a tömegek egyre inkább bíznak a pártban, annak Központi Bizottságában, egyre inkább szilárdul a párt és a kormány tekintélye. Ez a folyamat 1956. november 4-ével vette kezdetét, s azóta egyre jobban erősödik, ezt bizonyították a konferencia küldöttei is. A pártértekezlet ismételten megállapította, hogy a párt akkor erős, ha a tömegekre támaszkodik, munkáját a tömegek érdekében végzi. Bármennyire egységes és szilárd a párt, a tömegek támogatása nélkül feladatait nem végezheti el, mert a szocializmust nemcsak a párttagok, hanem a párttagok és a pártonkívüliek milliói építik. A konferencia Lenin tanítását véste a küldöttek emlékezetébe: „A néptömeg tengerében mi mégis csak egy csepp vagyunk, s csak akkor kormányozhatunk, ha helyesen fejezzük ki azt, amit a nép elismer. Enélkül a kommunista párt nem fogja vezetni a proletariátust, a proletariátus nem fogja magával vinni a tömegeket és az egész gépezet széthull."[2]

A párt most, létszámát tekintve, kisebb, mint az MDP volt, de jobb, kiterjedtebb, szélesebb, elevenebb tömegkapcsolatokkal kell rendelkeznie. A Magyar Szocialista Munkáspárt a munkásosztály élcsapata, az osztály soraiból a legkiválóbbakat, legöntudatosabbakat, a forradalmi harcok, s a szocialista építés legbátrabbjait tömöríti soraiban, de ugyanakkor tömegpárt is, mert elszakíthatatlan kapcsolatok fűzik egybe a dolgozó tömegek legszélesebb rétegeivel, s ezért a pártot tömegek követik.

A konferencia utalt arra, hogy a tömegpárt jelleget nem az jelenti, hogy minél szélesebb tömegeket vonjunk be a párt soraiba, hanem az, hogy *minél nagyobb tömegek kövessék a pártot.* A párt maga önkéntes harci szövetség, s tagjai csak azok legyenek, akik teljes mértékben egyetértenek politikájával, és készek küzdeni annak megvalósításáért. Azok viszont, akik nem tartják kívánatosnak a maguk számára a pártélet követelményeit, ne lépjenek be, vagy ha már tagok — az új szervezeti szabályzat értelmében — kérhetik tagságuk törlését. Ez nem fogja gyengíteni a pártszervezeteket, ellenkezőleg, erősíti azok egységét. Ebből a szempontból kell megítélni az MSZMP-be be nem lépett volt MDP-tagok túlnyomó többségének kérdését is. Káros és a továbbiakban tarthatatlan az az álláspont, amit a jelenleg párton-

[2] Lenin Művei, 33. köt. Szikra, 1953./300. old.

kívüli, volt MDP-tagokkal szemben egyes pártszervezetek képviselnek. Ezek — helyesen — azt hangoztatják, jó dolog, hogy most a párt kisebb, de összeforrottabb, nincsenek benne ingadozók, ugyanakkor szinte renegátként kezelnek minden olyan volt MDP-tagot, aki nem kérte átigazolását a Magyar Szocialista Munkáspártba, és majdnem, hogy ellenük folytatják a politikai harcot. Itt figyelembe kell venni azt a kétségtelen tényt, hogy a párt tömegkapcsolatainak kiépítésében elsőszámú támaszunk a pártonkívüliek között mégiscsak a volt MDP-tagok serege, akik már az MDP soraiban politikailag sokat fejlődtek, és többségükben feltétlenül a szocializmus hívei. Ezeket az elvtársakat nem szabad elriasztani a párttól. Nem kell feltétlenül arra törekedni, hogy újra párttagok legyenek, de célul kell kitűzni, hogy ők alkossák a magvát a párttal rokonszenvező pártonkívüliek gyűrűjének, amelynek további szélesítése elengedhetetlen feltétele a párt és a tömegek kapcsolatai erősítésének.

Hasonlóképp, a párt és a tömegek kapcsolatainak szempontjából fontos az a kérdés is, amely a konferencián úgy vetődött fel: *milyen állami, gazdasági funkciókat tölthetnek be a pártonkívüliek?* Az utóbbi időben a pártszervezetek eléggé széles körében elterjedt az a vélemény, hogy a szocializmus építésében, az ellenforradalom végleges felszámolásában csak úgy juthatunk előbbre, ha minden funkciót megbízható kommunisták töltenek be. Meg kell mondani, hogy ez nemcsak nézet volt, hanem igen sok helyen igyekeztek és igyekeznek még ma is ennek az elvnek a gyakorlatban is érvényt szerezni. Ez az álláspont a párt ügyére káros és elvetendő, mert lehetőséget ad arra, hogy karrieristák behatoljanak a pártba, és eltaszítja tőlünk a tömegeket. Éppen ezért a konferencia elvként mondta ki, hogy nálunk párttisztség kivételével az állami, gazdasági, kulturális életben bármily — kicsi vagy nagy — tisztséget betölthet pártonkívüli is. A tisztségviselés kritériuma a jövőben nem a párttagság, hanem a Magyar Népköztársasághoz, annak alkotmányához való hűség, és a tisztségviselő személyes képessége és rátermettsége.

A konferencia nem véletlenül foglalkozott oly behatóan a párt és a tömegek kapcsolatának kérdésével. Az ellenforradalmat levertük, visszaszorítottuk, maradék erőit illegalitásba kergettük. A november 4-e után kialakult állami- és pártvezetés történelmi érdeme, hogy ma Magyarországon a hatalom ismét szilárdan a munkásosztály kezében van, az ellenforradalom kezében pedig nincs hatalom. Ez óriási eredmény láttán, sajnos, egyesekben már jelentkeznek az elbizakodottság első jelei, amelyek abban a hamis felfogásban nyilvánulnak meg, hogy a hatalom a miénk, most már számunkra semmi sem nehéz, semmi sem lehetetlen, akár követnek bennünket a tömegek, akár nem. Az ilyen hangulatok ellen a legerélyesebben fel kell lépni, bárhol is jelentkezze-

nek azok, ismételten megszívlelve azt a lenini tételt, hogy könnyebb a hatalmat megszerezni, mint megtartani.

Az ellenforradalom közvetlen veszélyét leküzdöttük, s egyre inkább a *továbbhaladás* problémái: a szocializmus felépítése érdekében végzett gazdasági, politikai és kulturális szervező munka kerül pártunk életének homlokterébe. Maga az élet késztet bennünket arra, hogy többet foglalkozzunk a tömegek problémáival, nap mint nap saját tapasztalataikon keresztül győzzük meg őket politikánk helyességéről. Nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a szocializmus építése során belső ellentmondások jelentkeznek a néptömegek körében. Ezeket a jellegüket tekintve, nem antagonisztikus, népen belüli ellentmondásokat az MDP vezetősége nem tanulmányozta eléggé. Ahelyett, hogy megoldásukra törekedett volna, hagyta, hogy a revizionisták és a volt uralkodó osztályok dühödt aknamunkája következtében ezek az ellentmondások kapcsolódjanak a nép és ellenségei között meglevő antagonisztikus ellentmondásokhoz. Ennek eredményeképpen a népen belüli, békés úton feloldható ellentmondások jórésze átcsapott antagonisztikus, a nép és belső és külső ellenségeinek kibékíthetetlen ellentmondásává, ami az októberi véres ellenforradalmi felkelés alapját szolgáltatta. Az MSZMP feladata, hogy tanulmányozza, ismerje fel a szocializmus építésének folyamatában a népen belül jelentkező ellentmondásokat, találja meg feloldásuk legmegfelelőbb módjait, s ezzel tegye a népen belüli ellentmondásokat a szocializmus építésének mozgatóerejévé.

Különös gondot kell fordítani ezen a téren a gazdasági szervező munkára. Az ellenforradalom okozta károk és a régebben elkövetett gazdaságpolitikai hibák miatt népgazdaságunk — bár a szocialista tábor támogatása és munkásosztályunk áldozatkész munkája eredményeként elkerülte az inflációs katasztrófát — igen nehéz helyzetben van. Ez egyike azon területeknek, ahol november 4-e óta — a pártmunka más területeihez viszonyítva — kevés előrehaladást értünk el. Emellett nagyobb fontosságot e kérdésnek az ad, hogy a népi demokráciában a népen belüli ellentmondások kezdetben rendszerint nem országos politikai, hanem inkább helyi, gazdasági jellegű kérdésekben jelentkeznek, s azokat épp akkor kell megoldani, amikor még helyi jellegű problémákat tükröznek, és nem szabad megengedni, hogy országos jellegű politikai problémákká váljanak.

A pártértekezlet munkájában fontos helyet kaptak az ellenforradalom maradványai elleni harc és a proletárhatalom további erősítésének feladatai. A határozat kimondja: „A párt nem engedheti meg, hogy teret kapjon az éberséget elaltató hangulat, olyasféle illúzió, mintha hazánkban nem nyolc hónappal, hanem nyolc évvel ezelőtt lett volna ellenforradalmi felkelés. Nem lehet

elfelejteni az ellenforradalom október-novemberi gaztetteit, amelyeket kész ismét, még nagyobb mértékben elkövetni."[3]

A forradalmi éberség és a proletárhatalom erősítésének feladatát parancsoló módon írja elő számunkra az a körülmény, hogy bár az ellenforradalmat levertük, a szétvert uralkodó osztályok maradék erőit véglegesen nem semmisítettük meg, azok illegalitásba húzódtak, befolyásuk alatt tartanak jelentős számú huligán és lumpenproletár elemet, sőt az ellenforradalmi demagógia által megtévesztett egyszerű embereket is; ezeket a megfélemlítés· és zsarolás módszerével igyekeznek magukhoz láncolni. Továbbra is támogatják őket a nyugati imperialisták is, akik az ENSZ-ben napirenden tartják az úgynevezett „magyar kérdést", kémeket, szabotőröket küldenek hazánk területére, a tömegesen disszidált magyarokból ellenforradalmi hadoszlopokat szerveznek, és kapcsolatot tartanak fenn a hazai illegális ellenforradalmi gócokkal. Az erőviszonyok gyökeres megváltozása, a nyílt politikai fórumok hiánya miatt új módszerekkel támadnak; igyekeznek a legkülönbözőbb rémhírekkel, a pártvezetés egységét lejáratva, a vezetőkre „jobb"- és „baloldali" címkéket akasztva, megbontani a pártegységet; maguk is befurakodnak egyes pártszervezetekbe, hogy belülről bomlasszák a proletárdiktatúra vezető erejét, a pártot. Nem lebecsülendő illegális szervezkedést folytatnak, röpcédulák és rémhírek terjesztésével zavart keltenek, gazdasági bűncselekményeket követnek el. Ezért az ellenforradalom illegalitásba húzódott erőivel szemben erősíteni, szigorítani kell a proletariátus diktatúráját. Ez két feladat együttes végrehajtását jelenti: a forradalmi törvényesség eszközeivel eljárva kell felderíteni és ártalmatlanná tenni az ellenforradalom erőit, és széleskörű felvilágosító munkát kell kifejteni politikai elszigetelésük érdekében. A pártértekezlet önkritikusan állapította meg, hogy az ellenforradalomban bűnöket elkövetett, eljárás alá vont egyének politikai elszigetelésére még nem tettünk meg mindent. Ezt a hibát sürgősen ki kell javítani, hogy egész népünkben a megvetés és gyűlölet érzését keltsük a dolgozók életére, jólétére törő ellenforradalmi banditákkal szemben.

A proletárdiktatúra erősítését jelenti a dolgozó tömegek demokráciájának további fejlesztése. A konferencián természetesen ebben a vonatkozásban *első helyen a pártdemokrácia kérdései* szerepeltek. A Magyar Szocialista Munkáspárt sikeresen számolta fel azokat a hibákat és akadályokat, amelyek az MDP-ben korlátozták a pártonbelüli demokrácia kifejlődését. *1956. november 4-e óta nagy utat tettünk meg a pártdemokrácia fejlesztésében.* Örömmel állapította meg a pártértekezlet, hogy a pártszervezetek

[3] Erősítsük pártunk egységét, a munkáshatalom, szocialista építőmunkánk alapját. Az MSZMP 1957 júniusi országos értekezletén elhangzott beszámolók és a határozat. Kossuth, 1957. 114. old.

munkamódszerei, az egészséges viták, a párttagok politikai aktivitása egyre jobban megegyezik a régebben sokszor oly hiába emlegetett 1945—1948-as idők forró hangulatú pártmunkájával; egyre inkább megfelel a lenini típusú párt belső életének és munkamódszereinek. Az MDP-ben lefojtott belső demokrácia erői most egészségesen a felszínre törtek, a pártszervezetek életét egyre jobban betölti az alkotó vita és bátor kezdeményezés. És ez így van rendjén. Szükséges azonban figyelmeztetni a párttagságot arra, hogy a viták nem öncélúak, a párt nem a végtelen viták fóruma. A vitát döntésnek, s a döntést egységes cselekvésben kifejeződő végrehajtásnak kell követnie. A pártdemokrácia továbbfejlesztése elképzelhetetlen a centralizált vezetés fenntartása és funkcionálása nélkül; a kettő együtt jelenti a lenini demokratikus centralizmus lényegét, amelyre a párt egész tevékenysége épül. Az 1953—1956 között eltelt időszak cikk-cakkban haladó politikai irányvonalának terhes örökségeként még ma is jelentkezik egyes pártszervezeteknél az a begyökerezett hibás nézet, hogy a felsőbb pártszervek határozatait nem feltétlenül fontos végrehajtani. Ezzel a hibás nézettel szakítani kell. Pártunk vezetésében és általában az alsó szervekben is most már a lenini munkamódszerek uralkodnak, a határozatok minden pártfórumon pártszerű viták után születnek, s azokat végrehajtani minden pártszervezetnek, minden kommunistának kötelessége.

Az állami élet demokratizmusának fejlődését mutatták az országgyűlés legutóbbi ülésszakai. Ezen az úton is tovább kell haladni, növelve az országgyűlés állandó bizottságainak, a képviselőknek szerepét, önállóságát és befolyását a törvényhozásra és ezen keresztül az ország mindennapos életére.

A proletárdiktatúra demokratizmusához hozzátartozik a tanácsok önállóságának növelése is. Itt abból a tényből kell kiindulni, hogy a tanácsok államhatalmi szervek, de egyben tömegszervezetek is, amelyeknek elsőrendű feladatuk a tömegek bevonása a hatalom gyakorlásába. Meg kell állapítani, hogy bár november 4-e után a tanácsok viszonylag gyorsan helyreálltak, elkezdtek dolgozni és jelentős eredményeket értek el az ellenforradalom felszámolásában, munkájukban ma még túlzottan előtérben állnak a közigazgatási tennivalók. A pártszervezeteknek a tanácsokban dolgozó kommunisták figyelmét arra kell irányítani, hogy — a közigazgatási feladatok pontos, bürokrácia-mentes elvégzése mellett — jobban használják fel a tanácsi szervezet által adott lehetőségeket a dolgozók bevonására az államhatalom gyakorlásába, és ezzel is szélesítsék a proletárdiktatúra demokratizmusát.

A pártértekezlet nagy figyelmet szentelt az ideológiai és kulturális területen folytatott pártmunkának. Napjainkban az ideológiai munkának világszerte óriási jelentősége van, tanúi vagyunk

a marxista—leninista elmélet nemzetközi méretű diadalmas megújhodásának és előretörésének. Ezt a folyamatot az SZKP XX. kongresszusa indította el, amely a nemzetközi munkásmozgalomban hosszú idő óta elburjánzó, az elméleti munkát megbénító szektás, dogmatikus szemlélet felszámolásával új utakat nyitott a marxista—leninista elmélet fejlődése előtt, korunk munkásmozgalmának és nemzetközi helyzetének mélyenszántó elemzéséből új elméleti következtetéseket vont le. Jelentős sikereket értek el ezen a területen testvérpártjaink is, különösen a hatalmas Kínai Kommunista Párt.

Mi ideológiai és kulturális területen, a pártmunka más területeihez viszonyítva, el vagyunk maradva. Nálunk a dogmatizmus uralkodó helyzetét ismert politikai viszonyaink miatt nehezebb volt felszámolni, mint a baráti országokban. Elmaradásunkat az ellenforradalom is növelte. A katonai és politikai fronton megvert ellenség az ideológia, a tudomány és a kultúra egyes területein még megtartotta hadállásait, sőt erőinek átcsoportosításával helyenként új támadásokkal kísérletezett. Éberségünket kijátszva, a reakció e téren esetenként még ma is sikeres akciókat folytat, megjelentet párt- és népi demokráciaellenes írásműveket, elszigetel kommunista tudósokat, művészeket stb. Az ideológiai és kulturális munka nehézségét fokozza, hogy az osztályellenség — a régebbi múlthoz viszonyítva, taktikát változtatott. Miután a nemzetközi erőviszonyok gyökeresen megváltoztak, a szocializmus világrendszerré vált, és eszméi óriási vonzóerőt gyakorolnak a tömegekre, maga is marxista mezbe öltözött, marxista álarc mögé rejti ellenforradalmi mondanivalóját, sőt, gyakran a marxizmus „védelmezőjének" tünteti fel magát. Ez kétszeresen kötelez bennünket arra, hogy leküzdjük a párttagság soraiban a dogmatizmus következményeként kifejlődött ellenérzést a párt ideológiájának tanulmányozása iránt, emeljük a párttagság elméleti színvonalát.

A tudományos és kulturális élet kérdései megoldásának kulcsa a párt viszonya az értelmiséghez. Az ellenforradalom ideológiai előkészítésében minden más társadalmi rétegnél nagyobb mértékben vettek részt a Nagy Imre—Losonczy-csoport irányítása alatt álló értelmiségi rétegek képviselői. Az ellenforradalom szellemi fegyvereit nem a csepeli munkások vagy a békési parasztok kovácsolták, hanem az Írószövetségben. Újságírószövetségben tömörült olyan értelmiségiek, mint Déry Tibor, Háy Gyula, Tardos Tibor és hasonszőrű társaik. „A proletárdiktatúra elleni lázadásban résztvevő kispolgári tömegek képviselője, szószólója és nyílt politikai vezetője a magyar írók és újságírók bizonyos csoportja volt"[4] — szögezi le a pártértekezlet határozata. *Mindez*

[4] U. o. 113—114. old.

azonban nem jelentheti azt, hogy az októberi ellenforradalom miatt általában elítéljük az értelmiséget. Az *általánosítások* különben is — mint erre igen helyesen mutattak rá a konferencián — *csak árthatnak* a párt ügyének. Az értelmiség legjobbjai, a kommunista értelmiség, szilárdan a párt és a szocializmus mellett álltak a legnehezebb napokban is, és ma is szilárd bázisunkhoz tartoznak. Az értelmiség túlnyomó többségére az ellenforradalom burzsoá-nacionalista ideológiája komoly hatást gyakorolt, közülük sokan ingadoztak a szocializmus, a népi demokrácia és a régi rend között, kisebb-nagyobb hibákat el is követtek, de aktívan nem léptek fel a népi hatalom megdöntésére. Ezek most, a proletárdiktatúra sikereinek hatására, egyre inkább belátják tévedésüket, s keresik a velünk való együttműködés útját. A magyar értelmiségnek ezzel a megtévesztett, s hibákat elkövetett részével ügyeinket rendezni kell. Elvi engedmények nélkül meg kell találni a kiengesztelődés útját, mert nélkülük a szocializmus építésében előrehaladni nem tudunk. Ezzel az értelmiséggel együtt dolgoztunk a népi demokrácia 12 esztendeje alatt, s ha értünk el sikereket, ebben közrejátszott az ő munkájuk is, ha akadtak a munkában hibák, ezekben tükröződtek az általuk elkövetett hibák is. Velük, mint teljesen egyenrangú szövetségessel, a munkásosztály és a párt irányítása mellett együtt kell dolgozni a jövőben is.

A pártértekezlet behatóan foglalkozott a párt nemzetközi kapcsolatainak szélesítésével, s úgy határozott, hogy azt tovább kell fejleszteni. Mi sohasem feledhetjük el, hogy népünket az ellenforradalom pusztításaitól a szocialista tábor népeinek nemzetközi szolidaritása, a harcos proletárinternacionalizmus mentette meg. Ezért tettek hitet a pártértekezlet küldöttei a szocialista tábor egysége s e tábor vezető ereje, a Szovjetunió mellett. Valamennyi párttag és pártszervezet elemi kötelessége, hogy harcoljon a burzsoá nacionalizmus minden megnyilvánulása ellen, erősítse, tudatosítsa népünkben a proletárinternacionalizmus magasztos eszméit. A párt szorosabbra fűzi kapcsolatait testvérpártjainkkal, fellép annak érdekében, hogy a nemzetközi kommunista mozgalom egysége erősödjék, hogy a kommunista pártok az imperializmus elleni harc, a béke megvédése kérdéseinek eldöntésében beható viták után álláspontjaikat közösen alakítsák ki.

A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete nagy nemzetközi visszhangot keltett. Barátaink örömmel üdvözölték sikereinket, szolidaritásukról és támogatásukról biztosítottak bennünket. Népünk ellenségei azt a reményt fűzték a pártértekezlethez, hogy ott majd a „sztálinisták" és „liberálisok" összecsapásának eredményeként felbomlik a part egysége, meggyengül a népi hatalom. Reményeikben csalatkoztak. A konferencia három napja éles elvi vitákban zajlott le, de ezek a viták nem gyengí-

tették, hanem erősítették pártunk egységét, nagy segítséget nyújtottak az előttünk álló feladatok megoldásához.

A pártértekezlet munkája józan optimizmussal töltheti el pártszervezeteinket, párttagságunkat. Ez nem jelenti azt, hogy egy pillanatra is megtűrhetjük az elbizakodottságot, a babérokon való osztozkodást. Erre nincs ok. A határozatok jók, helyesen fejezik ki azokat a feladatokat és azt a küzdelmet, amelyet pártunk a XX. kongresszus politikai irányvonalának hazai érvényesítéséért folytatott. A jó határozat azonban még csak félsiker. A teljes siker érdekében most minden a végrehajtáson múlik. Mozgósítsa minden pártszervezet és minden kommunista az erőket a konferencia határozatában megjelölt feladatok megoldására. Bízunk abban, hogy pártszervezeteink, párttagságunk, a magyar dolgozó nép a Központi Bizottság irányításával, a Központi Bizottsággal egybeforrva, az országos pártértekezlet határozatainak maradéktalan végrehajtásával tovább viszi előre hazánkat a szocializmus útján.

A mezőgazdasági termelés tervszerű fejlesztéséről

Írta **Sághy Vilmos**

Kidolgozás alatt áll a kormány mezőgazdasági programja, melynek meg kell határoznia, hogy milyen ütemben és milyen módszerekkel fejlesszük a mezőgazdaság szocialista szektorát, hogyan alakuljon a növénytermelés és az állattenyésztés, hogyan biztosítsuk a talajerő fenntartását és fokozását, továbbá, hogy a belső és az exportszükségletek kielégítése érdekében milyen növényféleségeket és állatfajtákat kell termelnünk, illetve tenyésztenünk.

A program kidolgozásának közgazdasági jelentősége abban rejlik, hogy hazánkban a mezőgazdasági termelés fejlesztése az életszínvonal emelésének, egész előrehaladásunknak, a szocializmus sikeres építésének döntő fontosságú kérdése. Ismeretes, hogy nálunk a terméshozamok 40—50 százalékkal, sőt még többel is alacsonyabbak olyan országok terméshozamainál, ahol magasabb a holdankénti szerves- és műtrágyajuttatás, jobb az agrotechnika stb. Számos magasabb terméshozamú országban, mint például Németországban, Ausztriában és Csehszlovákiában a talaj minősége rosszabb a magyar talajnál, bár kétségtelen, hogy ezekben az országokban több a csapadék és a megoszlása is jobb, mint nálunk. A talajművelés és növényápolás megjavításával nagyrészt csökkenthetjük azt a hátrányt, amit a kisebb mennyiségű csapadék jelent országunk számára. Hazánkban tehát a mezőgazdasági termelés fejlesztésének jelentős tartalékai vannak.

Joggal vetődik fel a kérdés: rendelkezik-e központi államhatalmunk olyan eszközökkel, melyeknek birtokában a kidolgozott mezőgazdasági programot meg is tudja valósítani? Mi szükséges ahhoz, hogy a mezőgazdasági termelés csakugyan a program szerint alakuljon?

A kérdés nagyonis jogos, ha figyelembe vesszük, hogy szántóterületünk 90 százaléka a termelőszövetkezetek és az egyéni gazdaságok tulajdonában van. Márpedig ismeretes, hogy tervgazdálkodás csak a mezőgazdaság állami szektorában létezik, a termelő-

szövetkezeteknél és egyéni gazdaságoknál legfeljebb tervszerű befolyásolásról beszélhetünk.

A korábbi időszakban a termelőszövetkezeti és egyéni gazdaságok tervszerű befolyásolásának fontos tényezőjét láttuk a kötelező beadás rendszerében; emellett marhavágási keretszámok, kötelező kenyérgabona vetésterületi előírások, egyes években pedig kötelező cukorrépa vetésterületi előírások voltak érvényben. Ezen felül a tanácsok megkapták a legfontosabb termények vetésterületi terveit és a nagyállatok záróállomány tervadatait is.

1956-ban a termelőszövetkezetek kenyérgabona, hízottsertés és tej értékesítési tervszámokat, a megyei tanácsok pedig a megye területére vetésterületi előírások helyett kenyérgabona, hízottsertés és tej értékesítési tervszámokat kaptak azzal, hogy igyekezzenek a mezőgazdasági termelést az adott értékesítési tervszámoknak megfelelően befolyásolni.

Mivel a kötelező beadás rendszerét, a kötelező kenyérgabona és cukorrépa vetésterületi előírást és az értékesítési tervszámok kiadását megszüntettük, felvetődik a kérdés: hogyan oldjuk meg a továbbiakban a mezőgazdasági termelés tervszerű befolyásolását? Hogyan érjük el például azt, hogy a szántóföldi növénytermelés szerkezetében olyan eltolódás álljon elő, hogy a szántóterületnek legalább 50—52 százalékán takarmánynövényeket — ezen belül a szántóterület 15—18 százalékán szálastakarmányokat, elsősorban pillangósvirágú növényeket — termesszenek. Vagy például a hús- és tejtermelés növelése, a talajerő fenntartása és fejlesztése — az egész mezőgazdasági termelés színvonalának emelése — szempontjából döntő kérdés számunkra, hogy szarvasmarha tenyészetünk minőségileg és mennyiségileg minél előbb megfelelő színvonalra emelkedjék.

Vizsgáljuk meg közelebbről, milyen tényezők döntik el azt, hogy egy-egy termelőszövetkezeti vagy egyéni gazdaság milyen növényféleségek termelésével foglalkozik, hogyan szervezi meg az állattenyésztést és hizlalást? Ezeket a tényezőket alapvetően két csoportba lehet osztani:

Az első csoportba azokat a tényezőket sorolhatjuk, amelyekre nagyon kevés hatással van a szocialista állam gazdasági szervező és irányító tevékenysége. Ilyen tényezők: az adott gazdaság talaj- és éghajlati viszonyai, a helyileg kialakult termelési szokások, termelési tapasztalatok. A mezőgazdasági programnak és az ennek alapján készülő mezőgazdasági terveknek ezeket a tényezőket a célkitűzések kialakításánál feltétlenül figyelembe kell vennie. Nagyon helytelen volna, ha a mezőgazdasági program nem venné figyelembe például azt, hogy nálunk a makói hagyma termelésének sokévtizedes tapasztalatai halmozódtak fel, a makói hagyma külföldön nagyon keresett cikk, és termelését minden körülmények között elő kell segíteni. Ugyanez áll a szegedkörnyéki

és a kalocsai paprikára, történelmileg kialakult borvidékeink bortermelésére, arra, hogy aprómagtermelésre nagyszerű éghajlati adottságaink vannak stb.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy Magyarországon nem helyes bevezetni és elterjeszteni új növényféleségeket. Ezt azonban többé-kevésbé hosszú kísérletezésnek, a megfelelő fajta kialakításának kell megelőznie. A kísérletek során bevált fajtákat azután olyan mértékben kell az országban elterjeszteni, amilyen mértékben fejlődnek az illető növényfajtával kapcsolatos termelési tapasztalatok.

Megfelelő fajta és termelési tapasztalatok nélkül például 1950—1952-ben óriási állami ráfizetéssel közel 100 000 holdra emeltük a gyapot vetésterületét. Ugyanakkor a lucerna és a vöröshere vetésterülete nem növekedett, sőt csökkent. Pedig a lucerna a magyar föld egyik leghálásabb növénye, és termelésének sokévtizedes tapasztalatai vannak.

A második csoportba azokat a tényezőket soroljuk, amelyek a szocialista állam eszközei a mezőgazdasági termelés tervszerű befolyásolására. Ezek közül a három legfontosabb:

1. a mezőgazdasági termékek termelői árrendszere;
2. bizonyos termelési ágak fejlesztésének állami támogatása;
3. a termelés és az áruforgalom adminisztratív szabályozása.

A mezőgazdasági árrendszer kialakításánál abból kell kiindulnunk, hogy az értéktörvény a mezőgazdaságban — ahol a szántóterület 90 százalékán termelőszövetkezeti és egyéni gazdaságok termelnek — bizonyos korlátok között megtartja termelést szabályozó szerepét. Ezért a mezőgazdasági árakat igen nagy körültekintéssel kell kialakítanunk. Ha a mezőgazdasági árak termelést ösztönző vagy fékező hatása nincs összhangban a mezőgazdasági programmal, akkor a mezőgazdasági árak nem emelői, hanem kerékkötői a mezőgazdasági program megvalósításának. Felszabadulás utáni gyakorlatunk azt bizonyítja, hogy a mezőgazdasági áraknak igen nagy volt a termelés irányát meghatározó szerepe. A széles körben alkalmazott adminisztratív rendszabályok legfeljebb csökkentették a mezőgazdasági árak befolyásoló szerepét, de az árak által meghatározott fő tendenciát nem változtatták meg.

A célnak megfelelő termelői árak kialakításánál több tényezőt kell figyelembe venni. Ezek közül a legfontosabbak:

a) Fedezzék a termelői árak a paraszti önköltséget, biztosítsanak olyan jövedelmet, mely lehetővé teszi a mezőgazdasági termelés fejlesztését.

b) Legyenek arányban a termelői árak a kiskereskedelmi fogyasztói élelmiszerárakkal.

c) Igazodjanak a világpiaci árakhoz.

d) Legyenek a termelői árak összhangban a mezőgazdasági program célkitűzéseivel.

Ha a megfelelő termelői árakat kialakítottuk, biztosítanunk kell az állam piacszabályozó szerepét. Vagyis olyan piacpolitikát kell folytatnunk, hogy a mezőgazdasági árszínvonal — ezen belül a legfontosabb mezőgazdasági termékek termelői árai — a népgazdasági terv célkitűzéseinek megfelelően alakuljanak. Továbbá nagyon fontos, hogy a legfontosabb mezőgazdasági termékek ára *több éven keresztül változatlan legyen*, vagy csak kis határok között ingadozzon, mert az árak csak így tudnak a mezőgazdasági termelés irányára befolyást gyakorolni.

Vizsgáljuk meg ezekután, hogyan alakult a felszabadulást követően hazánkban a növénytermelés és az állattenyésztés szerkezete, milyen tényezők hatottak e szerkezet kialakítására? E cikk keretében a növénytermelés és az állattenyésztés szerkezeti alakulásának csak legfőbb tendenciáit és ezek magyarázatát adhatjuk.

A növénytermelés szerkezetének változásában a legfőbb tendenciát a kenyérgabona vetésterületének csökkenése, ezzel egyidőben a kukorica vetésterületének némi, az ipari növények vetésterületének jelentős emelkedése mutatja. Ugyanakkor a legfontosabb szálastakarmányfélék vetésterülete 1956-ig lényegében nem fejlődött a felszabadulás előttihez képest. Egészében véve a növénytermelés szerkezetében — a fő tendenciákat tekintve — a belterjesség irányába történt eltolódás.

A vetésszerkezet változása[1]

Cikk	Vetésterület 1000 kh.		Többlet v. hiány az 1931—1940. évek átlagához képest		
	1931—1940. évek átlaga	1955. év	+ 1000 kh	— 1000 kh	%
Kenyérgabona	3893	3135		758	80,5
Kukorica	2028	2243	215		110,6
Ipari, illetve szerződéses növények (cukorrépa, rizs, dohány, rostlen, rostkender, vöröshagyma, füszerpaprika)	154,4	409,3	254,9		265,1
Napraforgó	10,5	285	274,5		2714,3
Lucerna, lóhere	568	523		45	92,1
Összesen:	6653,9	6595,3	744,4	803	

[1] Az 1931—1940-es évek átlagának az 1955. évvel történő összehasonlítását az indokolja, hogy ebben az évben bontakoztak ki azok a fő tendenciák, amelyek a vetésszerkezet alakulására leginkább jellemzők, és amelyek

A kenyérgabona vetésterülete a táblázat szerint a felszabadulás előtti átlaghoz képest mintegy 700 000 holddal csökkent, ugyanakkor a kukorica vetésterülete mintegy 10 százalékkal emelkedett, és ebben a gazdasági évben további jelentős kenyérgabona vetésterület csökkenés és kukorica vetésterület emelkedés lesz. A vetésszerkezet ilyen alakulása azért is magyarázatra szorul, mert első ötéves tervünk a gabonatermelés fenntartását és a kukorica vetésterületének némi csökkenését tűzte ki célul. Ezzel szemben a tényszámok a következőképpen alakultak:

	1954. évi	
	terv:	tény:
	ezer holdban	
kenyérgabona	3400	3259
kukorica	1860	2103

Emellett a kenyérgabona vetésterületének ezt a színvonalát is egy sor fontos adminisztratív intézkedés igénybevételével értük el, mint például a kötelező kenyérgabonavetés előírásával, továbbá azzal, hogy a kötelező beadás búzakilogrammban kifejezett mennyiségének 50 százalékát (országos átlagban) kenyérgabonában kellett teljesíteni.

A vetésszerkezet ilyen alakulásának oka elsősorban a termelői árarányok alakulásában keresendő. Bár az Országos Árhivatal, a Földművelésügyi Minisztérium és a magam számításai között a ráfordítások abszolut értékét illetően vannak eltérések, abban mindegyik számítás megegyezik, hogy az egyéni gazdaságoknál a búza termékegységére eső ráfordítások 10—15 százalékkal magasabbak, mint a kukoricára eső ráfordítások. Erre mutatnak a világpiaci árak is, ahol a búza ára 10—15 százalékkal magasabb a kukorica áránál. Ennek megfelelő arányok alakultak ki nálunk is a felszabadulás előtt. A felszabadulás után azonban — különösen az utóbbi öt-hat évben — a búza és a kukorica árarányok egészen más alapon bontakoztak ki.

A hízott sertés utóbbi öt-hat évben kialakult 18—20 Ft/kg körüli állami felvásárlási ára mellett a sertéshízlalók a hízlalás gazdaságosságának veszélyeztetése nélkül fizethettek a kukoricáért

---

1956-ban tovább erősödtek. Az 1931—1940-es évek átlagának az első ötéves terv átlagával történő összehasonlítása lényegében ugyanezeket a tendenciákat mutatja. Az első ötéves terv számadatainak elemzésénél azonban figyelembe kell venni azt, hogy a beadási normák többszöri változtatása, az a tény, hogy 1952-ig gyakorlatilag a legfontosabb termékek kötelező beadáson felüli részének sem volt szabadpiaca, továbbá az 1951-es árváltozás, mely után a szabadpiaci árak jelentősen emelkedtek, és még sok más tényező nem tette lehetővé az első ötéves tervidőszakban bizonyos, később mind erősebben érvényesülő tendenciáknak teljes kibontakozását.

320—340 Ft-ot métermázsánként. A magas hízottsertés ár a morzsolt kukorica árát állandóan 320.— Ft feletti színvonalon tartotta. A magas kukoricaár kialakulásához hozzájárult továbbá az is, hogy nálunk az utolsó öt-hat évben — főleg a vidéki városokban, de Budapesten is — bizonyos időszakokban az állami üzletekben nem lehetett kielégítő mennyiségben sertéshúst és zsirt vásárolni. Egyesek ezért érték felett is vásároltak kukoricát, hogy saját hízlalású sertéssel elégíthessék ki szükségleteiket. A kukoricát másrészt egyes sertéstartók a moslék és egyéb, csak a sertéshízlalás révén hasznosítható takarmányok kiegészítőjének használják, s emiatt tényleges értékét meghaladó árat is hajlandók azért fizetni.

Végső fokon tehát — ugyanakkor, mikor a kukorica termelési ráfordításai mintegy 15 százalékkal alacsonyabbak voltak, mint a búzáé — a kukorica ára a magas sertésárak miatt mégis tartósan 15—30 százalékkal magasabb volt a búzáénál. (Meg kell jegyezni, hogy a kukoricánál a 400—500 Ft-os métermázsánkénti ár is gyakori volt.) Az állami felvásárló szervek a termelési ráfordítások és a világpiaci árak arányaihoz tartották magukat, és ennek megfelelően a kukorica állami felvásárlási árát a búzaár 80—90 százalékának szintjén határozták meg. Ilyen áron azonban az említett okok miatt csak kényszerrendszabályok (értékesítési szerződések) segítségével lehetett számottevő kukoricamennyiséget felvásárolni. Ugyanakkor a búzaárat meghatározta a nálunk igen olcsó kenyérár. A kormány a zavartalan kenyér- és lisztellátást mindig fontos feladatának tartotta, és ennek a feladatnak eleget is tett. A búzánál szigorú szállítási és forgalmi korlátozások voltak érvényben. A búza takarmányozásra való felhasználását törvény tiltotta, tehát a búza az állami felvásárlási árnál magasabb áron (nagy mennyiségben) nem értékesülhetett. Ezek a tényezők, amelyek több éven keresztül állandó hatást gyakoroltak a mezőgazdasági termelés szerkezetére, végülis minden ellentétes hatású adminisztratív rendszabály ellenére észrevehetően megváltoztatták a vetésszerkezetet a kukorica javára és a kenyérgabona rovására. A kenyérgabona vetésterülete a felszabadulás után egyetlen évben sem érte el a felszabadulás előtti színvonalat. Ennek az árarányokon túlmenően egyéb okai is voltak.

A felszabadulás előtt a kenyér és a liszt kiskereskedelmi fogyasztói ára többszöröse volt a kenyérgabona termelői árának. A jelenlegi szabadfelvásárlási árakat alapulvéve, a kenyér és a liszt kiskereskedelmi fogyasztói ára alig haladja meg a kenyérgabona termelői árát. A kenyérgabona árát 100-nak véve, a kenyér- és lisztárak a következőképpen alakultak:

	Kenyérár index		Finomliszt ár index
	Búzaár 100	Rozsár 100	Búzaár 100
Év:			
1931	362,4	345.7	379,6
1935	199,3	226,7	217,4
1938	183,9	252,3	193,6
1955	100,1	115,4	164,3

Az igen magas kenyér- és lisztárak a felszabadulás előtt arra ösztönözték a termelőket, hogy még az egész kis földterülettel rendelkező gazdaságok is megtermeljék háztartási kenyérgabona szükségletüket. Ez jelentősen növelte a kenyérgabona vetésterületét.

A kenyérgabona vetésterületét növelő tényező volt az is, hogy a magyar nagybirtokok többsége nem volt tőkeerős. Ezért meglehetősen külterjes termelést folytattak, vagyis nagy mértékben termeltek kalászost, melynek munkaigényessége kicsiny, és a szükséges munkálatok többségét részes munkával végeztették el.

(Félreértések elkerülése végett megjegyzendő, hogy e sorok írója nincs azon a nézeten, hogy a kenyérgabona vetésterületét növelni kell. Ellenkezőleg, a kalászosok vetésterületének az 1955-ös színvonalhoz viszonyított kismértékű csökkentése kívánatos, hogy a magyar mezőgazdaság belterjesebb irányban fejlődhessen.)

Mint a vetésszerkezet változását tükröző táblázatból látható, az ipari növények vetésterülete majdnem háromszorosára növekedett a felszabadulás előttihez képest. 1952-ig az ipari növények vetésterületének növekedésében nagy szerepe volt az adminisztratív intézkedéseknek. Néhány fontosabb ipari növény kötelező vetését központilag írták elő. Ezen túlmenően a községi tanácsok az összes szerződéses növényekre vetésterületi tervet kaptak, amelyet legtöbbször kivetettek a termelőkre. Mint más területen, úgy itt sem dönthették volna el csupán adminisztratív intézkedések, hogy növekszik-e vagy csökken az ipari növények vetésterülete. 1952. előtt a termelők a fő terményeknél a kötelező beadáson felüli résszel sem rendelkeztek. A kenyérgabona felesleget például csak az államnak lehetett eladni, államilag szabályozott áron, amely elég alacsony volt (80.— Ft/q). Az árpa-, zab- és kukorica feleslegek adás-vételét, szállítását szigorúan korlátozták. Lényegében hasonlóan korlátozták a hízottsertés adás-vételét és szállítását is. (Volt olyan időszak, amikor árpát, zabot, kukoricát, burgonyát, sertést csak az államnak lehetett eladni, államilag szabályozott áron.) Ugyanakkor a leszerződött ipari növények vetésterülete

mentesült a kötelező beadástól, és a szerződéses árak többségükben — a fő termékek alacsony áraihoz képest — kedvezőek voltak.

	1950. évi ár:	1955. évi ár:
Búza	80.— Ft/q	280.— Ft/q
Cukorrépa	16.65 „	33.31 „
Index (búzaár = 100)	20.8 %	11.9 %
Fűszerpaprika	127.— Ft/q	245.— Ft/q
Index (búzaár = 100)	158.7 %	87.5 %

Egyes fontos szerződéses növények termelése tehát — a fő termékek termeléséhez képest — kedvezőbb jövedelmezőséget biztosított.

1952-ben felemelték a kötelező beadás mértékét, ugyanakkor kimondották, hogy a termelő a kötelező beadáson felül megmaradó termékekkel teljesen szabadon rendelkezik, gazdaságában és háztartásában szabadon felhasználhatja, illetve bárkinek eladhatja. Az 1951-es árrendezés utáni helyzetben, amikor több fontos élelmiszer kiskereskedelmi árát felemelték, a szabadon értékesített mezőgazdasági termék árak rohamosan a felemelt kiskereskedelmi fogyasztói élelmiszeráraknak megfelelő színvonalra emelkedtek. Ugyanakkor a szerződéses árak változatlanok maradtak.

Ez a körülmény az ipari növények vetésterületének átmeneti visszaeséséhez vezetett. 1953-ban a szerződéses növények árát felemelték (50—200 százalékos áremelés volt). Ennél is, és a későbbi szerződéses árkialakításoknál is az volt a termelők kívánsága, hogy olyan árakat alakítsanak ki, melyek összhangban vannak a kukoricatermelés által biztosított jövedelmezőséggel. Az 1953. évi, valamint a későbbi kisebb jelentőségű árrendezésekkel sikerült megállítani a vetésterületek átmeneti csökkenését. Ahol nem rendezték az árakat, ott a szükséges vetésterület biztosítására továbbra is adminisztratív előírásokhoz kellett folyamodni (pl. cukorrépa).

Tehát az ipari növények árszínvonalának olyan emelésére volt szükség, hogy termelésük a kukoricatermelésnek megfelelő jövedelmezőséget biztosítson. Enélkül még széleskörű adminisztratív rendszabályokkal sem lehetett volna a szükséges vetésterületet biztosítani, mert a termelők inkább kukoricát termeltek volna. Ezt megtettük és a vetésterületek emelkedtek.

Külön kell szólni néhány szót a napraforgó termeléséről. A vetésszerkezet változására vonatkozó táblázatban 285 000 hold napraforgó szerepel. Ez nem a felszabadulás utáni legnagyobb terület.

Év	Napraforgó vetésterület 1000 kat. hold.
1949	484,3
1950	483,6
1951	438,9
1952	348,4
1953	431,3
1954	303,5
1955	285,4

A legnagyobb vetésterület a felszabadulás után 1949-ben volt: 484 300 hold. Azóta fokozatosan csökkent és további csökkenés várható. Abban, hogy a napraforgó vetésterülete a felszabadulás előtti kereken 10 000 holdról 1949-ben 484 000 holdra növekedett, igen nagy szerepe volt a kötelező vetésterület megállapításának és a kötelező beadásnak. (A búzakilogrammban kifejezett összbeadási kötelezettség 15—20 százalékát napraforgóval kellett teljesíteni.) Emellett figyelemreméltó az a körülmény is, hogy amikor a fő termékek tekintetében fennálló széleskörű forgalmi és szállítási korlátozások a kötelező beadás után megmaradó termékeknél is igen alacsony árakat eredményeztek, a kötelező beadáson felül megmaradó napraforgó után a termelő mázsánként 17 kiló olajat és 20 kiló napraforgó darát kapott, amelyet teljesen szabadon értékesíthetett. Ez a napraforgótermelés számára viszonylag kedvező helyzetet teremtett. 1952 után, amikor minden termék szabad ára jelentősen emelkedett, a napraforgótermelés relatíve kedvező helyzete is megváltozott, és vetésterülete azóta jelentősen csökkent.

A lóhere és a lucerna vetésterületének növelése nagyon kívánatos lett volna. Egyrészt azért, mert a pillangósvirágúak nitrogénben gazdagítják a talajt és hozzájárulnak a talajszerkezet megjavításához, másrészt azért, mert ezek az állatállomány — különösen a szarvasmarhaállomány — legjobb hazai alaptakarmányai. Vetésterületük stagnálásának okaira még visszatérek.

Az állatállomány összetételét vizsgálva, figyelmet érdemel a sertés- és marhaállomány alakulása.

Év:	Sertés (db)	Marha (db)	Ebből tehén (db)
1935	4 674 000	1 911 000	961 000
1953	4 976 600	2 235 800	912 000
1954	4 453 500	2 075 400	871 000
1955	5 733 000	2 104 000	859 000
1956	6 056 000	2 170 300	891 000

A sertésállomány főleg az utóbbi években jelentősen emelkedett, a marhaállomány ugyanakkor lényegében stagnált, a tehénállomány pedig a felszabadulás előttihez képest csökkent.

Itt ismét meg kell jegyezni: mindez annak ellenére történt, hogy a szarvasmarhaállomány „fejlesztését" számos adminisztratív intézkedéssel igyekeztünk elősegíteni. Ilyen intézkedés volt többek között az, hogy tehenet, üszőt és üszőborjút csak akkor lehetett levágni, ha állatorvos igazolta, hogy tenyésztésre alkalmatlan. Ezen túlmenően megszabtuk, hogy egy-egy járásban, megyében — még ilyen ellenőrzés mellett is — hány darab szarvasmarhát szabad kiselejtezni. Szarvasmarhát magánosok nem vághattak, csak az állami vágóhidak és húsüzemek. Ugyanakkor a sertésállományt nem védelmezték adminisztratív rendszabályok.

Miért fejlődött mégis a szarvasmarha- és sertésállomány a táblázatban közölteknek megfelelően? A fő okot a sertés- és marhaárak egymáshoz való viszonyában kell keresnünk.

Ha a termelési ráfordításokat vizsgáljuk — bár az abszolút számok tekintetében itt sem egyeznek meg a különböző módszerekkel végzett számítások, — abban nagyjából egyetértés van, hogy az 1955-ös tejárakat alapul véve, egy kiló jóminőségű élőmarha előállítása legfeljebb 20—30 százalékkal kevesebb ráfordítást igényel, mint egy kiló élősertés termelése. Ezzel szemben nálunk 1954-ben a hízómarha, illetve a vágómarha felvásárlási ára a hízottsertés árának mindössze 47,7, illetve 27 százaléka volt.

	Termelői árak:			1956. évi világpiaci termelői ár
	1938.	1954.	1956.	
Hízottsertés (q)	96,— P	1700,— Ft	1920,— Ft	40,9 dollár
Hízottmarha (q)	77,— P	810,— Ft	1200,— Ft	42,6 dollár
Index (hízott-sertés = 100)	80,2%	47,7%	62,5%	104,1%
Vágómarha (q)	71,— P	460,— Ft	950,— Ft	36,0 dollár
Index (hízott-sertés = 100)	74,0%	27,0%	49,4%	88,0%

(Meg kell jegyezni, hogy 1953-ban és 1954-ben emeltük a hízottmarha árakat. Előzőleg az arány még rosszabb volt.)

Mivel vágómarhát csak az államnak lehetett eladni, itt nem alakulhatott ki termelő és fogyasztó közötti forgalom, mint a sertésnél.

A tej állami szabadfelvásárlási ára arányban volt az egyéb mezőgazdasági termékek áraival. Az egyébként megfelelő színvonalon levő tejár azonban az alacsony borjúárak miatt ütközött azzal a céllal, hogy a termelők jóminőségű tenyész- és igásmarhát neveljenek, sőt még azzal is, hogy addig neveljék, míg el nem éri a 60 kg-os súlyt és át lehet adni az állami vállalatnak. 1955-ben

például egy liter tej állami szabadfelvásárlási ára 2,60 Ft volt. Ahhoz, hogy a borjút 60—65 kg-os súlyra lehessen nevelni (4 hetes kor), ki kell szoptatni mintegy 270 liter tejet. Ennek értéke 702 Ft Egy kg vágóborjúért fizettünk 4,50 Ft-ot, a 60 kg-os borjúért összesen 270 Ft-ot. Tehát a termelő, ha az ellést követő harmadik-negyedik napon elpusztult a borjú, mintegy 400 Ft-tal jobban járt, mintha azt felnevelte volna. Nem is szólva arról, hogy az állami felvásárló szervek a kötött borjúvágási keretek miatt a felkínált borjak egy részét néha még ilyen áron sem vették át. Tehát a borjút a termelőnek drága tejen még tovább kellett tartania. Még nagyobb volt a termelők ráfizetése egyes nagyvárosok közelében, ahol a tejnek különösen jó szabadértékesítési lehetőségei voltak. Ezzel a helytelen árpolitikával magyarázható, hogy a tehéntartó gazdaságok jelentékeny része igyekezett a borjútól illegális úton mielőbb megszabadulni. Igen nagy mértékben elharapóztak a fekete borjúvágások. Nem szoptatták ki a tenyészborjakkal sem a feltétlenül szükséges tejmennyiséget. Ez a tenyészállomány minőségének rovására ment.

Miután a szarvasmarhatartás a sertéstartásnál kevésbé volt gazdaságos, nem növekedett eléggé a szarvasmarhatartás alapját jelentő szálastakarmányok, ezen belül a pillangósvirágú szálastakarmányok vetésterülete sem. Ezeknek a növényféleségeknek pedig a korszerű vetésforgó kialakítása szempontjából igen nagy jelentőségük van.

A szarvasmarha állomány stagnálása, illetve csökkenése negatív hatással volt az egész mezőgazdasági termelési színvonal alakulására. Azt jelentette ez, hogy kevés szervestrágya állt a mezőgazdaság rendelkezésére, és nem nőtt a talajszerkezet és talajerőfenntartás szempontjából igen fontos pillangósvirágú szálastakarmányok vetésterülete. Ezek a tényezők — más tényezőkkel párosulva — a talajerő csökkenését eredményezték.

Bár a marhaállomány nem kielégítő fejlődésének fő oka a rossz ararányban keresendő, korántsem ez volt az egyetlen oka. Jelentős szerepe van annak a termelési biztonsághiánynak, amit az erőszakos tsz-szervezés, a begyűjtési és adópolitika okozott. Ezt a kérdést azonban e cikkben nem kívánom részletesen taglalni.

A termelői árak akkor tudnak hatást gyakorolni a termelés szerkezetére, ha a fő árarányok tendenciája hosszú ideig változatlanul azonos. A sertés és marha árarány például hosszú ideig azonos irányban hatott, és hatása meg is mutatkozott az állatállomány összetételének változásában.

A kormány felismerte azokat a káros hatásokat, amelyeket árrendszerünk korábban a mezőgazdasági termelés irányára gyakorolt. Ennek megfelelően 1957-ben több intézkedést tett a hibák kijavítására. Jelenlegi árpolitikánk összhangban van a készülő mezőgazdasági programmal. Fő jellemzője az, hogy egyrészről a

jóminőségű vágómarha, valamint a vágóborjú árakat 15—20 százalékkal emeltük, ugyanakkor csökkentettük a sertés, a kukorica, a búza, a rozs és az árpa szabadfelvásárlási árát. Ezzel az árrendezéssel nagyrészt megszűnik az a fő aránytalanság, amely a sertés- és marhaárak között, illetve ehhez kapcsolódóan a kukorica és egyéb termékek árai között fennállott. Ettől az árrendezéstől azt várjuk, hogy a szarvasmarhaállomány, ezzel egyidejűleg a szálastakarmányfélék, különösképpen a pillangósvirágú szálastakarmányok vetésterülete növekedjék. Tudatában vagyunk annak, hogy ez a növekedés elsősorban a kenyérgabona-vetésterület rovására megy. Valószínű, hogy kenyérgabona-vetésterületünk az elkövetkezendő években 15—20 százalékkal alatta marad az utolsó öthat év átlagának. Ezzel szemben viszont az egészségesebb vetésszerkezet, a szarvasmarhaállomány növekedése miatt lehetségessé váló jobb istállótrágyázással magasabb holdankénti termésátlagokat érhetünk el. A most megállapított sertésárak — a csökkenés ellenére is — ösztönöznek a kukoricatermelés fejlesztésére. Rendeztük ebben az évben a cukorrépaárakat is. Nálunk a cukorrépa a legfontosabb ipari növény. A cukorrépaárak az előző esztendőkben nagyon alacsonyak voltak, úgy, hogy a szükséges cukorrépa vetésterületet csak adminisztratív intézkedésekkel lehetett biztosítani. Ebben az évben a cukorrépa mázsánkénti átvételi árát 33—40 százalékkal emeltük. Figyelembevéve a fő termékek jelentős részénél bekövetkezett árcsökkentést, a cukorrépatermelés számára kedvező gazdaságossági helyzet alakult ki.

A most kialakított árrendszer a mezőgazdaságot belterjes irányban fejleszti.

A termelőszövetkezetek és egyéni gazdaságok tervszerű befolyásolásának másik fontos eszköze — a mezőgazdasági árrendszer mellett — a mezőgazdaság állami támogatása. Itt elsősorban a mezőgazdaság gépesítését kell megemlítenünk. Az olyan növényféleségeknél, amelyeknél a munkafolyamatok gépesítésének mértéke különösen nagy, a termelési költségek jelentősen csökkennek. Ezzel magyarázható például az, hogy egyes — főleg munkaerőhiánnyal küzdő — termelőszövetkezetek előnyben részesítették a kenyérgabonatermelést a kukorica, vagy más kapás- és ipari növények termelésével szemben. Gépállomási rendszerünk segítségével ugyanis a termelőszövetkezeteknél a kenyérgabona termelési folyamatát lényegében százszázalékig gépesíteni tudtuk. Ezzel a kenyérgabonatermelést a termelőszövetkezetekben lényegesen olcsóbbá tettük. Ugyanez a helyzet az állami gazdaságokban is. Számításaink szerint azonos terméseredmények elérése esetén a magas fokon gépesített termelőszövetkezet egy mázsa búzát — az 1956. évi gépállomási tarifákat alapul véve — mintegy 30 százalékkal olcsóbban termel, mint az átlagos agrotechnikával dolgozó egyéni gazdaság. Ahhoz, hogy a gépesítés kapásnövények,

ipari növények és szálastakarmányok termelésére ösztönözzön, fejlesztenünk kell a kapások és ipari növények termelési folyamatainak és az állattenyésztésnek a gépesítését.

Jelentős tényezője a tervszerű befolyásolásnak a hitelrendszer, az adórendszer, a termelési előlegek és a nemesített vetőmagjuttatások rendszere.

A hosszú- és középlejáratú hitelek mindegyike valamely termelési ág támogatását jelenti, és nyilvánvaló befolyást gyakorol az illető termelési ág fejlesztésére. Az öntözésre adott hitel például a rizstermelés vagy az öntözéses zöldségtermelés fejlesztését segíti elő stb. Adórendszerünkben igen sokféle termelési kedvezmény van:

— az újonnan telepített erdőterületek 20 évig mentesek a jövedelemadó alól;

— az újtelepítésű szőlők 4 évig, az újtelepítésű gyümölcsösök pedig 6 évig mentesülnek az adófizetés alól;

— a termelő által tenyésztett és 6 hónapos korig legalább 160 kg súlyra felnevelt minden üszőborjú után 600 Ft-ot törölni kell az adóból stb. Ezek a kedvezmények mind hatással vannak a mezőgazdasági termelés irányára.

A termelési előleg azért nagyjelentőségű, mert a termelők tavasszal kapják, a termelési periódus megkezdése előtt, amikor egyébként is kevés a pénz falun. Termelési előlegeket termelési vagy szállítási szerződések megkötése esetén kapnak a termelők. A termelési előlegek rendszere nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy egyes növényféleségek szerződéses területe a felszabadulás előttihez képest jelentősen megnövekedjék.

Végül szólni kell néhány szót az adminisztratív intézkedésekről. A termelés irányítását célzó adminisztratív jellegű intézkedések különösen széleskörűek voltak az utóbbi öt-hat esztendőben. Nem állítható, hogy a mezőgazdasági termelés tervszerű befolyásolásában ezeknek az intézkedéseknek semmi jelentőségük nem volt. Azt azonban bátran leszögezhetjük, hogy olyan esetekben, amikor az adminisztratív intézkedések szemben álltak az anyagi érdekeltséggel, az adminisztratív intézkedés nem hozta meg a várt eredményt.

Szólottam már arról, hogy a kenyérgabona vetésterülete állandóan csökkent, annak ellenére, hogy a kötelező beadás bizonyos részét csak kenyérgabonában lehetett teljesíteni, és, hogy kötelező kenyérgabonavetést írtunk elő. Ennek oka az volt, hogy az állam kenyérgabonatermelési célkitűzése nem esett egybe a termelők anyagi érdekeivel. (Más kérdés az, hogy ez a célkitűzés esetleg nem is volt helyes.) Valószínű azonban, hogy adminisztratív intézkedések nélkül a vetésterület csökkenése sokkal nagyobb mértékű lett volna. Ami vonatkozik a kenyérgabona termelésére, az nagyjából vonatkozik a szarvasmarhatenyésztésre is. Az állomány fejlesz-

tése miatt sokáig a normális kiselejtezést sem engedtük végrehajtani, aminek következtében az állomány *minőségileg* leromlott, az előzőekben említett okok miatt a szaporulati mutatók nem emelkedtek, és végül is az *állomány mennyiségileg sem fejlődött.* Az ok itt is az, hogy a fejlesztési célkitűzés és az adminisztratív intézkedések nem egyeztek a termelők anyagi érdekeltségével.

Felvetődik az a kérdés is, hogy a kötelező beadásnak milyen szerepe volt a termelés tervszerű befolyásolásában. Kétségtelen, hogy volt bizonyos szerepe. Abban például, hogy nálunk a fővetésű napraforgóterület a felszabadulás előtti 10 000 holddal szemben a felszabadulás után egyes években megközelítette az 500 000 holdat, nagy szerepe volt a kötelező beadásnak is. A kötelező beadásnak a mezőgazdasági termelés irányára gyakorolt hatását ennek ellenére nem szabad túlértékelni. A kötelező beadás ugyanis akkor igazán jelentős befolyásoló tényező, ha a fontosabb termékek széles körére az államnak a kötelező beadást meghaladó mennyiségek tekintetében is monopolvásárlási joga van, olyan, amilyen volt 1952-ig. De ha a kötelező beadáson felüli termékmennyiségek szabadpiaci értékesítésének lehetőségét komolyan vesszük, már megváltozik a helyzet. Akkor ugyanis az történik, hogy a kötelező beadási mennyiség megtermeléséhez szükséges terület elvetése után a megmaradó területeken azokat a növényeket vetik a termelők, amelyek számukra a szabadpiaci lehetőségek figyelembevételével a legnagyobb hasznot biztosítják. Az adminisztratív intézkedések, mint termelést befolyásoló tényezők, csak akkor vezetnek eredményre, ha teljesen zárt kört alkotnak. Ilyen volt a helyzet 1952-ig, amikor a kötelező beadáson túl még a kevésbé fontos termékekre is kiterjedtek a széleskörű forgalmi, szállítási stb. korlátozások, állami vásárlási monopóliumok stb.

A mezőgazdasági termelés tervszerű befolyásolásának fő feltétele az, hogy a mezőgazdasági program célkitűzéseivel összhangban legyen a termelők anyagi érdekeltsége, a hitelrendszer, a mezőgazdaság gépesítése és az adórendszer. Az adminisztratív intézkedések bizonyos ideig hatást gyakorolhatnak a termelésre, hosszabb időn keresztül azonban nem lehet csak adminisztratív intézkedésekkel eredményt elérni. Ez nem azt jelenti, hogy a mezőgazdasági termékek termelése és forgalma területén nincs, és soha nem is lesz szükség adminisztratív intézkedésekre. Ezek az intézkedések azonban megítélésem szerint nem elsősorban a termelés tervszerű befolyásolásának eszközei kell, hogy legyenek, hanem a spekuláció megfékezését kell szolgálniok az áruforgalom területén.

A tudományos kommunizmus nemzetköziségé és a „nemzeti kommunizmus"

Írta **Gedő András**

I.

Csak javíthatatlan doktrinérek vagy tudatos népámítók „lepődnek meg" azon, hogy nincs „tiszta" osztályösszeütközés, amelyben a dolgozó osztályok minden tagja tiszta osztályöntudattal, érdekeinek megfelelően cselekedne, s a burzsoázia politikai szervezeteinek *jelszavai* közvetlenül és nyiltan, kendőzés nélkül fejeznék ki a tőkés osztály*érdekeket*, a bérrabszolgaság védelmét, vagy restaurálását. A hanyatló burzsoázia ideológiai és politikai jelszavai a valóságos osztálycéloknak a néptömegek számára elfogadható külsőt próbálnak adni, hiszen e jelszavak és ideológiák rendeltetése mindenekelőtt az, hogy a dolgozó osztályok és a középrétegek tagjaiból szervezzenek aktív politikai statisztériát, vagy legalábbis bódult, passzív nézőközönséget a tőkés reakció által szerzett és rendezett ördögi színjátékokhoz.

A kapitalizmus általános válsága idején, mikor a szocialista forradalom nemzetközi méretekben aktuálissá válik, s nő a tömegek elkeseredése a kapitalizmussal szemben, erősödik a forradalmi változtatás vágya, ebben a helyzetben a tőkés világ fenntartásának, energikusabb védelmezésének, illetve helyreállításának programja többnyire álforradalmi elméletek és jelszavak formáját ölti: a proletárforradalom eszméjével és valóságával szembeállítják az „igazi" forradalmat. Ez a „forradalmi" demagógia nemcsak azt célozza, hogy a néptömegek forradalmi energiái egy álforradalom megnyugtató fikciójában csapódjanak le, hanem azt is, hogy a reakció ezeket az energiákat, *ellenforradalmi aktivitássá* változtatva, felhasználhassa a tőkés rend megerősítésére vagy restaurálására, a proletárforradalom erőivel való politikai és fizikai leszámolásra, adott esetekben a demokratikus szabadságjogok likvidálására. Korunknak szinte általános jelensége, hogy a bur-

zsoá ellenforradalom az „igazi", „korszerű" forradalom jelmezében lép a tömegek elé. Ennek az álforradalmi demagógiának állandó — de igen különböző formákban jelentkező — módszere egy misztikus „nacionalista forradalom" szembeállítása a valóságos forradalommal, az osztályforradalommal. A 30-as évek legelején a fasiszta ideológus, Hans Freyer fogalmazta meg a jelszót: „forradalom — jobbról!" „Minden eddigi forradalmat alulról vezettek, alulról vétettek el. ... De ezek a balról jövő forradalmak történelmileg lezárultak."[1] Köztudomású, hogy ez a „jobboldali" forradalom — a nemzeti jelszavaknak, a mitosszá tett nemzetfogalomnak és az osztálytartalmától, nemzetközi lényegétől megfosztott „szocialista" jelszónak kijátszása a proletárforradalom és a demokrácia ellen, azaz a nemzeti szocializmus: a fasiszta terroruralom ideológiája volt.

Az amerikai monopoltőke mai apológiája „a XX. század kapitalista forradalmát" hirdeti meg, mely — A. Berle szavaival — „a tőkének társaságokban (értsd: monopóliumokban. G. A.) való kollektivizálása révén hatékonyabb és rugalmasabb eszközöket"[2] talált, mint a szocialista forradalom. Az „igazi", „kapitalista forradalom" útjelzői: a technikai fejlődést kísérő monopoltőkés centralizáció. a monopóliumok korlátlan uralma, a polgári liberalizmus jobboldali meghaladása, az amerikai imperializmus expanziója, a nemzeti függetlenség feláldozása a monopóliumok nemzetközisége javára; másszóval a „kapitalista forradalom" elmélete a technikai fejlődés misztifikálása mellett a tőkés társadalom *hanyatlásának és bomlásának* tüneteit nyilvánítja a *„forradalom"* jeleivé. A „kapitalista forradalom" Berle-féle teóriája, a tőkés parazitizmus dicsőítése egyébként Burnham „manager-forradalomról" vallott felfogásának alkalmazása, új formája. Burnham elmélete a második világháborúban született, s már a háború várható politikai következményeit próbálta kivédeni: a trockizmus kelléktárából vett „forradalmi" jelmezben azt hirdette, hogy a kapitalizmus önmagától megszűnik, a kulisszák mögött „forradalmi" átalakulás megy végbe, mert a monopoltőkések kiválnak a termelési folyamatból és az igazgatásból, nő a monopóliumok vezető műszaki és adminisztratív alkalmazottainak befolyása az ügyvitelre, a termelés irányítására. A cinikus játék a forradalom fogalmával, önmaga szatírájába csap át: a néhányszáz amerikai nagytőkés társaság, írja Berle, „a huszadik századi forradalom fő eszközének bizonyult".[3] A nemzeti szocialista álforradalom-demagógia és a Berle-féle „kapitalista forradalom" ideológiája közötti különbségek nem hanyagolhatók el; amaz nyílt és brutális rohamra

[1] H. Freyer: Revolution von rechts. — Jena, 1931. — 8, 39. old.
[2] A. A. Berle: The 20th Century Capitalist Revolution. — New York, 1954. — 23. old.
[3] U. o. 181. old.

próbált riadóztatni a polgári demokrácia ellen is, mikor a tömegek a nagy világgazdasági válság nyomorában tengődtek, emez a polgári demokrácia jelszavával — e demokráciát a monopolista reakció szükségleteinek megfelelően lebontva, vagy felrúgva — szólít az imperializmus támogatására, egy túltermelési válságok közé eső viszonylagos konjunktúra időszakában. Házi használatra, a kapitalista világnak a kozmopolitizmust, a nemzetállam feladását írja elő a „kapitalista forradalom" teóriája. A szocialista országok egysége, a proletárdiktatúra rendszere elleni imperialista aknamunkának viszont szerves eleme a nacionalizmus ébrentartása és felszítása. Ha az imperialista politika és ideológia szovjetellenes taktikáját vesszük szemügyre, a nemzeti szocialista ellenforradalom és a „kapitalista forradalom" demagógiája közti rokonság rögtön szembetűnő és kézzelfogható. Ez is, az is: véres, tobzódó ellenforradalom — forradalmi cégérrel, törekvés a valóságos szocializmus megfojtására — szocialista jelszavakkal, nacionalista demagógiával.

A második világháború után az agresszív imperialista körök két, egymást kiegészítő taktikai módszert követnek. Egyrészt előkészületeket tesznek egy, a szocialista tábor egésze elleni frontális háborús támadásra, másrészt állandó törekvésük a szocialista tábor egységének megbontása, a proletárdiktatúra rendszerének „fellazítása", liberalizálása, a tőkés restaurációhoz vezető átmeneti, előkészítő fokozatok felhasználása. A kétféle taktikának kétféle ideológiai manőver felel meg: az elsőnek az antikommunizmus nyílt formái, a Burnham megfogalmazta jelszó: „harc a világért", a másodiknak a „szocialista" homlokzat mögé húzódó liberalizmus. A már idézett Berle 1956 nyarán részletesen vázolta az imperializmus e második ideológiai vonalát, a szocialista világrendszer és a proletárdiktatúra felbomlasztásának ideológiai tervét: „küzdelmünket nem elsősorban a kommunizmus ellen kell irányítani. ... A kommunizmust egyszerűen el fogjuk távolítani, mint annak az új és nagyszerű célnak akadályát, mely a XX. század forradalmának alapja." A proletárdiktatúra viszonyai között, amikor a dolgozó tömegek már felszabadultak a kapitalizmus rabságából, saját tapasztalataikból ismerik a szocialista rendszer felsőbbrendűségét, s a tőkés restauráció programja legálisan nem is hirdethető, az ellenforradalomhoz is csak „szocialista" jelszavakkal lehet tömegbázist szerezni, olyan jelszavakkal, melyek a szocializmus aláásásához, a proletárdiktatúra megsemmisítéséhez vezető követeléseket a szocializmus absztrakt elismerésével körítik, nem mondják ki a célt: a tőke restaurációját. Berle idézett előadásában így fogalmazta meg ezt a taktikai elgondolást: az ellenforradalomban „a munkásoknak azt kell majd mondani: »Vegyétek át a gyárakat. Tiétek a termék.« Amerikának, mely a kapitalizmust szocializálta, joga van

azt mondani egy országnak, mely a kommunizmus járma alól menekül meg: »Mi tudjuk, mi ennek a módja.«"

S itt illeszkedik a nemzetközi imperializmus ideológiai és politikai taktikájába a mai nacionalista-liberális revizionizmus. Az a lelkesedés, amellyel e revizionizmus terjedését a burzsoá propaganda-központokban fogadták s „nemzeti kommunizmus" néven a népi demokráciák kommunista pártjainak és népeinek ajánlgatják, ezt a beilleszkedést jelzi. A nemzetközi reakció terve a szocialista országok szövetségének felbomlasztására, a proletárdiktatúra rendszerének fokozatos lebontására, nemcsak a belső burzsoá osztályerőkkel számol, hanem a „nemzeti kommunizmus" terjedésével is. Sőt: az imperialista erők átkaroló hadmozdulata — mely, mint az elmúlt évi magyarországi ellenforradalom idején tapasztalhattuk, az alkalmas pillanatban nyílt, frontális támadásba megy át — a „nemzeti kommunizmussal" áll vagy bukik. Ha sikerül a kommunista pártok politikai és ideológiai egységének gyengítése, a szocialista országok szövetségének meglazítása, létrejönnek a feltételek a tőkés restauráció fokozatos végbevitelére; ha a „nemzeti kommunizmus" energikus, hatékony ellenállásra és visszautasításra talál a kommunista pártokban, a restauráció finomabb, rugalmasabb taktikája kudarcra van ítélve.

A marxizmus fejlődési szakaszait, sorsfordulóit, valóságot formáló hatását mintegy tükörképből figyelhetjük meg a revizionizmus formáinak változásain: ha sokszorosan torzítva is, a revizionizmus kénytelen alkalmazkodni a marxizmus gyors előrehaladásához, az osztályharc fordulataihoz. A „nemzeti kommunizmus": a régi nacionalista opportunizmus felújítása, de az új történelmi körülmények szülötte is, polgári-kispolgári osztálytartalmú reagálás az osztályharc új történelmi szakaszára. Az osztályküzdelmek eme új időszakának fő jellemzője és eredménye a szocializmus világrendszerré fejlődése, a Szovjetunió vezette szocialista tábor létrejötte. És mert a szocialista világrendszer harca a kapitalizmussal hosszú történelmi periódust tesz ki, s ebben az *egész* korszakban életkérdés marad a szocialista országok egysége, a kommunista pártok nemzetközi összefogása, éppen ezért a „nemzeti kommunizmus" akut veszély a munkásmozgalomban, a revizionizmus tipikus formája egy egész történelmi szakaszban.

II.

Az 1956 októberi magyarországi ellenforradalom történelmi sajátossága, hogy a „nemzeti kommunizmus" volt az ellenforradalmi lázadás előkészítésének ideológiája, politikai taktikája. A magyarországi „nemzeti kommunisták" — Nagy Imre és csoportja — *végigvitték* a nacionalista-liberális revizionizmust: árulásuk egy politikai és ideológiai folyamat szükségszerű kifejlete

volt. Ezt az árulást az 1956 október 23. utáni események szörnyű kavargása, óránkénti jobboldali fordulatai nem életrehívták, hanem csak napfényre hozták és teljessé tették. A magyar „nemzeti kommunisták" csoportja már jóval október 23. előtt *pártellenes* frakcióvá, árulóvá lett, amikor „kommunista" mezben, a polgári demokrácia álláspontjáról, az ellenforradalommal szövetségben támadta a magyar proletárdiktatúrát, a Szovjetunió és a magyar népi demokrácia szövetségét, kidolgozta a támadás ideológiáját és taktikáját, szervezte a nacionalista, burzsoá-demokratikus mozgalmat a kommunista párt bomlasztására, a népi demokratikus rendszer pilléreinek kidöntésére.

Nem a Nagy Imre-féle áramlat volt az egyetlen revizionista irányzat a magyar munkásmozgalomban. Hogy centrummá, mágnessé válhatott, mely magához vonzott, egy plattformra — az ellenforradalommal közös plattformra — hozott minden ingadozó, a marxizmustól eltérő kispolgári törekvést, annak köszönhette, hogy „kommunista" frazeológiába bújtatott, tartalmában *nacionalista és polgári liberális* demagógiája egyesítette a mai revizionizmus általános tartalmait a magyar reakciós ideológia feléledésével, ügyesen kihasználta a pártvezetés súlyos hibáit és felfokozta a nem-szocialista társadalmi erők spontán-anarchikus törekvéseit. A Nagy Imre—Losonczy-féle „nemzeti kommunizmus" fő tartalma, a pártellenes, revizionista erők összefogásának közös ideológiai nevezője a szocialista forradalom visszafejlesztése volt a polgári demokrácia irányában.[4]

[4] A magyar kommunista pártban több évtizedes története van a Nagy Imre antileninista nézetei elleni polémiáknak. E viták 1945. előtti szakaszából csak néhány mozzanatot emelünk ki. Nagy Imre felszabadulás előtti agrárelméleti cikkeire két jellemző vonás nyomta rá a bélyegét: először, a képtelenség a marxizmus alkotó alkalmazására, másodszor, az agrárkérdés izolálása az osztályharcok összefüggéseiből, a parasztprobléma ökonomista kezelése. Nagy Imre az 1930-as évek magyar agrárproblémáit az 1900-as évek orosz mezőgazdaságának kaptafájára húzta, ignorálta a magyar agrárkapitalizmus magasabb fejlettségi fokát, a paraszti osztálydifferenciálódás előrehaladottságát. Nagy Imre az agrárkapitalizmus két útjáról szóló lenini tanítást kiszakította a leninizmus egyetemes összefüggéseiből, izolálta az osztályharc lenini politikai stratégiájától s taktikájától, elválasztotta az agrárproblémát az ország akkori sorsdöntő politikai kérdéseinek megoldásától — a fasizmus ellen, a demokráciáért és a nemzeti függetlenségért vívott harctól —, mechanikusan átvette az orosz bolsevikok 1905-ös jelszavát: a „porosz-utas" fejlődés átlendítését az „amerikai útra", tehát az agrárforradalom követelését. Révai elvtárs 1933-ban írt tanulmányában („Marxizmus és népiesség") kimutatta, hogy ennek a látszólag nagyon „forradalmi" álláspontnak és jelszónak az elfogadása akkor gátolta volna a politikai főkérdés megoldását, az antifasiszta küzdelmet, gyengítette volna az egységet e főkérdésben.

Csak azért érdekes-e ennek a polémiának a felidézése, hogy kirajzolódjon a kontraszt: Nagy Imre — a „dogmatizmus elleni harc" későbbi felkent apostola, a „nemzeti sajátosságok" dicsőítője — a legrosszabb fajta dogmatizmust és sematizmust produkálta a valóságos demokratikus-nemzeti proble-

A jobboldali opportunizmus tagadja, elhomályosítja, hogy a népi demokratikus forradalomban a polgári demokratikus átalakulás célja, értelme, iránya: az áttérés a szocialista forradalomra. A népi demokratikus átalakulás szocialista szakaszán ugyanez a jobboldali opportunizmus a szocialista forradalom fékezésében, a kispolgári demokráciához való hozzáidomításában jelentkezik. 1948—1949-ben, az agrárvita idején, már megmutatkoztak a jobboldali opportunizmus Nagy Imre-féle változatának azok a sajátosságai, melyek ezt az irányzatot később mindenfajta a kispolgári-polgári oppozíció zászlajává tették. Milyen vonásokról, módszerekről van szó? A leninizmus burkolt revíziójáról, — a nemzeti fejlődés különös voltára hivatkozva, a kispolgári spontaneitás szocialista átfestéséről. Nagy Imre általában elismerte ebben a vitában, hogy a népi demokrácia: út a szocializmus felé, „csak" ennek az útnak a konkrét követelményeire mondott nemet, éppen ott, ahol a szocialista forradalom túlmenése a demokratikus átalakuláson a legkézzelfoghatóbb, ahol a szocialista építés a legnépesebb kispolgári osztály magántulajdonosi törekvéseibe ütközik, a mezőgazdaság szocialista átalakítása terén.[5] Íme a „nemzeti kommunizmus" módszertana: a nemzeti sajátosságok nem a leninizmus tudományos törvényeinek érvényesülési *formáit* befolyásolják, módosítják, hanem kiküszöbölik az egyetemesen érvényes, nemzetközileg kötelező törvényeket. Így lépett Nagy Imrénél a „nemzeti sajátosság" rangjára a falusi osztálybéke, a kisárutermelés spontán belenövése a szocializmusba, az „örök parasztság", 1953—1954-ben pedig a szocialista iparosítás megakasztása, a termelőszövetkezetek szétzilálása. 1954-ben a Nagy Imre-féle revizionizmus már részleteiben is kiépült, a proletárdiktatúra tartalmának megtagadásáig jutott; Nagy Imrének a III. pártkongresszusra készített tézisei a népi demokrácia viszonylag békés fejlődésére hivatkozva, a proletárdiktatúra diktatúra jellegének megszüntetését és a többpártrendszerhez való vissza-

---

mák megítélésében, Nagy Imre — az osztályharctól mentes „nemzeti egység" nacionalista kortese — képtelen volt megérteni a nemzeti összefogás valóságos követelményeit az antifasiszta harcban? Nemcsak ezért. Nagy Imre 1930-as években elkövetett elméleti hibái és 1947 utáni jobboldali koncepciói között tartalmi összefüggés van. Miben? A revizionizmusra általában jellemző ökonomista módszerben, az ösztönösség túlbecsülésében, a parasztkérdés elválasztásában az osztályharc politikai kulcsproblémáitól, s legfőképpen abban, hogy a polgári demokratikus átalakulást lényegében *öncélnak* tekintette, ezért nem tudta felismerni a demokratikus nemzeti küzdelem azon problémáit, melyek megoldása a kommunista párt vezető szerepének kivívásához vezetett, közelebb vitt a *szocialista forradalom* győzelméhez.

[5] A kismagángazdaság spontán belenövésének Nagy Imre-féle elméletében szemléletesen megmutatkozik a szocialista forradalom megrekesztése a polgári demokratikus átalakulás szakaszán, a marxizmus—leninizmus állás-

térést sürgették.[6] Ekkor, 1953—1954-ben, a Nagy Imre-féle politika és ideológia nacionalizmusa tartalmában és kifejezési módjában egyaránt mindinkább hasonult az ósdi, évtizedes magyar nacionalizmus tartalmához és kifejezési módjához; elég az osztályharctól mentes, minden magyart magábafoglaló nemzeti egység, az egységes nemzeti kultúra jelszavaira, Nagy Imre népfrontkongresszusi szónoklatának hangvételére emlékeztetni. Nem ugyanez a módszer érvényesült-e 1956-ban, amikor a Nagy Imre-csoport a „nemzeti sajátosságok" frázisának mániákus ismételgetésével revideálta a leninizmus egészét, s öltöztette szocialista köntösbe a kispolgári demokrácia programját? A módszer, az elméleti kiindulópont közössége fogja egybe tehát a Nagy Imre-féle revizionizmus történetét: a nemzeti formának a szocialista osztálytartalom elleni kijátszása, a „nemzeti sajátosságok" szembeállítása a proletárdiktatúra elméletének és gyakorlatának nemzetközi érvényű alapelveivel, a népi demokratikus forradalom megállítása a polgári demokratikus szakaszon, illetve a szocialista forradalom visszacsinálása.

Az 1956 tavaszán a Petőfi-körben, az Irodalmi Újságban és másutt megindult, jólszervezett pártellenes ideológiai és politikai hadjárat ezt a nacionalista-liberális revizionizmust vitte az utcára, levonva annak minden következményét, kifejlesztve rejtett hátsó gondolatait, ki nem mondott szándékait. A Petőfi-kör vitái szisztematikusan, a támadást állandóan fokozva, építették ki a „nemzeti kommunizmus" pozícióit, alakították taktikáját. Felmentést kapott mindenfajta revizionista irányzat, a szektásság elleni harc ürügyén visszamenőleg és a jövőre igazolást nyert a jobboldaliság; a filozófiai vitán „tudományos" hitelesítéssel forgalomba került a „sztálinizmus" elleni harc jelszava. Az Irodalmi Újság az általános „demokratizálás", az absztrakt humanizmus nevében gyalázta a szocialista építés eredményeit. Ennek a folyamatnak

---

pontjának felcserélése paraszti állásponttal. „A kulák-kapitalista gazdaság kivételével a szövetkezeti és a nem-szövetkezeti szektor is a demokratikus úton fejlődik a szocializmus felé, azzal a különbséggel, hogy a szövetkezeti szektor gyorsabban (azon belül a magasabb típusú termelőszövetkezetek még nagyobb tempóban), a nem-szövetkezeti szektor pedig lassabban fejlődik ebben az irányban." (Nagy Imre cikke a Társadalmi Szemle számára a szövetkezeti kérdésről, 1948-ban.)

[6] Nagy Imre e tézisekben a népi demokráciák általános jellemzőjének tartotta a többpárt-rendszert; „a népi demokratikus országokban általában népfront típusú szervezetek egyesítik az összes politikai pártokat... a törvényhozó testületnek és a kormánynak koalíciós jellege van." „...nálunk már az első szakaszon jobban előtérbe kerültek az építés, a szervezés, a kulturális tevékenység békés feladatai, mint a népi demokratikus állam fő feladatai, amelyek tartósan nem egyeztethetők össze az államhatalom forradalmi erőszakra épített funkciójával." A proletárdiktatúra nemcsak és nem is elsősorban erőszak, tanítja Lenin. De *erőszak is* az ellenforradalmi erőkkel szemben; az elnyomó funkció létjogosultságának tagadása: a proletárdiktatúra likvidálásának elméleti és politikai programja.

a konzekvenciájaként követelte Déry Tibor a Petőfi-kör hírhedt sajtóvitáján az „új 1848-at", Tardos Tibor pedig a társadalmi struktura gyökeres megváltoztatását, tehát az ellenforradalmat.

A „nemzeti kommunisták" fokozódó ideológiai befolyása nyomán újra „felfedezték", ünnepelték és szentesítették az antimarxizmus két világháború közti hazai formáit, Szabó Dezsőtől Németh Lászlóig, Jászi Oszkártól Prohászka Lajosig és Karácsony Sándorig. A nyílt politikai szövetséget, amelyet a Nagy Imre-csoport 1956. október 23. és november 4. között kötött a burzsoá ellenforradalommal, megelőzte és előkészítette a magyar reakció ideológiájával kötött szövetsége. Csoda-e, hogy olyan jól beleillett az 1956 nyári és őszi, Tánczos- és Gimes-féle politikai kalandorok által keltett „közhangulatba" a régi magyar nacionalizmus felelevenedése, amikor a „nemzeti kommunizmus" prókátorai ennek a nacionalizmusnak az eszméit újították fel: a magyar nemzetmitoszt, a nemzeti egyedülvalóság gondolatát, azt a felfogást, hogy az értelmiség (1945 előtti fogalmazásban: a középosztály) a nemzeti sors letéteményese, őrzője? A szocializmus és a kapitalizmus közti világpolitikai és társadalmi lebegés reakciós illúziójának terjesztésében, a munkásosztály, a kommunista párt történelmi elhivatottságának tagadásában találkozott a magyarországi „nemzeti kommunizmus" a felszabadulás előtti és utáni „harmadik utas" koncepciókkal, melyeket a *szocializmus valósága* ellen fordított. Mi volt az a „magyar út", amelyet az „alkotó marxizmus" nagy vívmányaként hirdettek? A proletárdiktatúra átformálása kispolgári demokráciává, a gazdaság, az egész társadalmi élet párt- és állami irányításának megszüntetése, szakítás a Szovjetunióval, „felülemelkedés" a két világ harcán. Ez az „alkotó marxizmus": régi, a történelem által megfellebbezhetetlenül elítélt *antimarxizmus*. Nem szembetűnő-e a hasonlóság a magyar „nemzeti kommunisták" nacionalista revizionizmusának tartalma és Németh László szárszói programja között? Németh László az 1943-as szárszói konferencián így beszélt: „... akár a német, akár az angol, vagy az orosz koncepció győz, én azt másnak, mint a magyarság súlyos megpróbáltatásának elképzelni nem tudom. ... az az »üdvösség«, amellyel Európa fog megajándékozni, nem az lesz, amely társadalmunk halk folyamataiban készül. ... amit 1939 óta csináltam (s mások is csinálták) annak a végső célja mindig ez volt: *a magyarságot egy ilyen »üdvözítő terror« ellen beoltani, s amennyire lehet megszervezni.* ... az utolsó 25 év magyar szemléletének legnagyobb hibája az volt, hogy a parasztságra épített mindent. A parasztság a szikla, amin mindennek állnia kell. Közben a szikla olvadt, s minden akart lenni, csak szikla nem. Az igazság az, hogy a nagy medence, amelyből az egész nemzet ered, valóban a parasztság. A delta azonban, amely felé az

egész nemzet tart: az értelmiség."[7] 1945—1946 *után,* a földosztás, demokratikus átalakulás véghezvitele *után* már a „harmadik út" legreálisabban látó képviselői is felismerték, hogy a történelmi kérdés Magyarországon a szocializmus vagy a kapitalizmus kérdése, hogy a demokratikus tennivalók megoldásával talaját vesztette minden nem-szocialista parasztdemokrácia terve. A népies jobboldalról Bibó István minden félreértést kizáró módon fogalmazta meg a felismerést: nincs „magyar út" a szocializmuson és a kapitalizmuson *kívül és felül.* Bibó a nemzeti különállás illuziója nélkül fejtegette: az 1945-ös változást arra kell felhasználni, hogy a magyar kapitalizmust „tiszta" formában, a feudális maradványok zavaró hatásától mentesen konzerválják. „Ez az a pillanat, amelytől kezdve újból megnyílt a lehetőség, hogy Magyarország bekapcsolódjék abba a nagy folyamatba, amit a nyugati társadalmi fejlődésnek neveztünk."[8] Ez a „harmadik út" tartalma, október 23. ezt a tartalmat próbálta realizálni — a magyar nép szerencséjére, sikertelenül.

A Horthy-rendszer antimarxista reakciós ideológiája bonyolult képlet. De egy olyan kiélezett helyzetben, mint amilyen az 1956 őszi magyarországi szituáció volt, az ideológiai frontok is leegyszerűsödtek: a szocialista forradalom *vagy* burzsoá ellenforradalom kérdése, mely ekkor közvetlen politikai és katonai összecsapásban jelentkezett, egyértelmű színvallásra kényszerítette a politikai és szellemi áramlatokat. S ebben a helyzetben az antimarxista irányzatok tegnapi különbségei elhalványultak a nemzeti-demokratikus forradalomnak kikiáltott ellenforradalmi lázadás igenlésében. A magyarországi „nemzeti kommunizmus" pedig a hazai reakciós ideológia e *közös* tartalmával fonódott össze, a *nacionalizmussal,* azzal a felfogással, hogy a tudományos kommunizmus elméletének és gyakorlatának nemzetközisége összeegyeztethetetlen a magyarság nemzeti mivoltával.

A nemzeti múlt szembefordítása a szocialista jelennel, a proletárdiktatúra ellen kijátszott „demokratizálás", a szocialista táborral szembeni „függetlenség", a szovjetellenesség 1956 tavaszától minden rendű és rangú ellenforradalmi erőt a revizionista pártellenes csoporthoz vonzott; az *egész* ellenforradalom a „nemzeti kommunizmus" kalózlobogója alá gyülekezett, az *egész* ellenforradalmi tábor *első* rohamának a „nemzeti kommunizmus" volt az ideológiája, hogy a felülkerekedett és tajtékzó ellenforradalmi áradat néhány nap múlva már elsöpréssel fenyegesse a szocializmus revizionista árulóit is. Más összefüggésben már idéztük Freyert, a fasiszta ellenforradalom ideológiai exponensét. A

[7] Szárszó. Az 1943. évi balatonszárszói Magyar Élet-Tábor előadás- és megbeszéléssorozata. — 46., 53. old.
[8] Válasz. 1947. június. 503. old.

magyar „nemzeti kommunisták" ellenforradalmi felfogása rokon a „jobboldali forradalom" koncepciójával, közös a módszer, a nemzeti mozzanat, a hazafias érzés szembeállítása a proletárforradalommal. Az októberi ellenforradalom tanúsága szerint a nemzeti szocializmus és a magyarországi „nemzeti kommunizmus" között nemcsak ilyen elméleti kapcsolat volt, hanem valóságos — történeti is: a „nemzeti kommunisták" ideológiájával megindult ellenforradalomban feltámadtak a nemzeti szocializmus kísértetei is; a nacionalista-liberális revizionisták, a jobboldali szociáldemokraták, a kapitalizmus „demokratikus" bajnokai mögött és mellett előrenyomult és tobzódott a fasizmus.

Október óta sokszor konstatáltuk már, hogy az ellenforradalomban a részvevők egy részének szubjektív szándékai ellentétbe kerültek cselekedeteik objektív eredményeivel. Igaz, de ez sem felmentést nem adhat a fasizmussal szubjektíve nem rokonszenvező „demokratikus" ellenforradalmároknak, sem azt nem feledtetheti el, hogy szándék és történelmi eredmény között mindig van bizonyos egység, megfelelés *is*. Az a politikai és szellemi áramlat, mely az ellenforradalom „kommunista" sallangokkal felékesített jelszavait, ideológiáját kialakította, sokak gondolkodásába becsempészte az „antisztálinista forradalom", „új 1848" nacionalista mérgező anyagait, és egyes fiatalok jószándékával a pokolba vezető utat kiköveztette, a „nemzeti kommunizmus" Nagy Imre-féle ideológiája volt. Akik a „nemzeti kommunisták" hatására naphosszat szavaltak 1848 örökségéről, Petőfi és Kossuth követéséről, nemcsak 1848 igazi értelmével, a nemzeti felemelkedés és a társadalmi haladás egységével, a világszabadság és a nemzeti szabadság szétválaszthatatlanságával szemben maradtak süketek és vakok, de azt is elmulasztották Kossuthtól megtanulni, amit most saját cselekedeteik tragikus következményeiből tanulhatnak meg, ha van elég erkölcsi erejük és bátorságuk e tanuláshoz: „Részünkön csak egy biztos tér van: az *egész* igazság tere. Aki erről lelép, lejtősségre lépett. Menettetik, nem tudja hova, nem tudja, meddig. Nemcsak az eredménynek nem, hanem akaratának sem ura többé."[9]

III.

Korunk osztályharcainak egész igazsága az, hogy a magyar nép társadalmi és nemzeti felszabadulásának kérdéseit csak a marxizmus—leninizmus tudományos elmélete tudta megoldani. A marxizmus azért győzte le a hazai polgári-kispolgári ideológiai áramlatokat, mert a tudományos kommunizmus *nemzetközi* érvényű és tartalmú tanításait alkalmazta, „akklimatizálta" a ma-

[9] Kossuth Lajos Iratai. XIII. köt. — 1911. — 409. old.

gyar *nemzeti* fejlődés sajátos szükségleteihez, megkereste és a munkásosztály álláspontjáról megválaszolta a magyar történelmi fejlődés főkérdéseit, marxista elemzését adta a nemzeti történet alakulásának, fordulatainak és sajátosságainak. Különös szerepet vitt ebben az analízisben 1848-nak és 1919-nek — a felszabadulás előtti magyar történelem e két nagy forradalmi sorsfordulójának — marxista vizsgálata, a jelenre háruló tanulságainak felmérése.

A társadalmi fejlődés, az osztályharc nemzeti formája a kapitalizmusban és a szocializmus történetének hosszú szakaszán: objektív történelmi szükségszerűség, ami kötelezően előírja a kommunista pártok számára, hogy az osztályharc nemzetközi társadalmi tartalmát konkrét-nemzeti érvényesülési módjaiban elemezzék, a marxizmus-leninizmus elméletét egyesítsék az adott ország forradalmi mozgalmának valóságával. A marxizmus azért alkalmas — és *csak* a marxizmus alkalmas — a nemzeti történelem problémáinak elméleti és gyakorlati megoldására, mert a nemzeti formában az osztályharc nemzetközi-társadalmi tartalma jut érvényre, a nemzeti sajátosságok maguk is az osztályküzdelmek bizonyos összegeződései, amelyek az osztályok további mozgását befolyásolják, a társadalmi küzdelmeknek többé-kevésbé állandó kereteket adnak. Ez az állandóság természetesen viszonylagos; a szocialista forradalom alapjában változtatja meg a nemzet szerkezetét, a burzsoá nemzetet szocialista nemzetté formálja át, s gyökeres változtatásokat visz a nemzeti jellegbe is. A marxizmus elvileg elutasít mindenfajta „örök nemzet"-konstrukciót: a nemzeti forma a társadalmi fejlődés meghatározott szakaszához van kötve, osztálykörülmények hívják életre, az osztályharc tölti meg tartalommal. Ez az elv természetesen ellentétes mindenfajta nemzeti nihilizmussal, sőt csupán erről az alapról, a marxizmus tudományos osztályálláspontjáról lehet feltárni a nemzeti mozzanat (az objektív nemzeti forma és a nemzeti érzés) tényleges szerepét a társadalmi életben. Ahogy a dialektikus materializmus általában sem valami holt, külsődleges, járulékos, elhanyagolható dolognak tekinti a formát, hanem a tartalom és forma dialektikus egységét vallja, melyben a tartalom mindig megformált tartalom, a forma viszonylagosan önálló, visszahat a tartalom mozgására, úgy a nemzeti forma sem járulékos, elhanyagolható valami. Az osztálytartalom, a nemzetközileg kötelező társadalmi törvény nem „önmagában". „tisztán" jelentkezik; a proletárforradalom törvényeinek kötelező érvénye éppen abban van, hogy a nemzeti keretekben mozgó osztálytartalom, a nemzeti fejlődés szükségszerűségei hívják életre e törvények követelményeit. A nemzetközi érvényű törvények tehát a nemzeti fejlődés sajátosságaiban, különös vonásaiban jutnak érvényre: a proletárforradalom a nemzeti formák különféleségeiben, gazdag vál-

tozatosságában hömpölygő társadalmi folyamat szükségszerű fordulata, a *nemzetközi* szocialista forradalom eleme, s egyszersmind a *nemzeti* történelem haladó útjának folytatása, betetőződése. „Ha nem is tartalmilag, de formailag a proletariátus harca a burzsoázia ellen eleinte nemzeti. Minden egyes ország proletariátusának természetesen mindenekelőtt a saját burzsoáziájával kell leszámolnia.... Minthogy a proletariátusnak elsősorban a politikai hatalmat kell meghódítania, önmagát nemzeti osztállyá kell emelnie, önmagát nemzetté kell szerveznie, ezért maga is nemzeti még, bár semmi esetre sem burzsoá értelemben."[10] A nemzeti forma szerepe a proletariátus osztályharcában az imperializmus viszonyai között megnő. Egyrészt a kapitalizmus egyenlőtlen fejlődése következtében a szocialista forradalom előbb egy, majd néhány országban győz; másrészt az imperializmus belső tendenciája, hogy a leghatalmasabb monopóliumok országai a gyengébb nemzetek függetlenségének likvidálására törekednek; a nemzeti függetlenség védelmezése és kiharcolása a proletariátus *osztályharcának* fontos mozzanatává válik, mely nagy szerepet játszik a középrétegek megnyerésében, a proletariátusnak a nemzet vezető osztályává emelkedésében.

Bonyolult problémákat tartalmaz tehát az osztálytartalom és a nemzeti forma dialektikája, de mindezeknek a problémáknak a megoldási kulcsa: az osztálytartalom elsődlegességének elve. „Két nemzet van minden jelenkori nemzetben — mondjuk mi minden szociálnacionalistának. Két nemzeti kultúra van minden nemzeti kultúrában. Van egy nagyorosz kultúra, a Puriskevicsek, a Gucskovok és a Sztruvék kultúrája, de van egy másik nagyorosz kultúra is, amelyet Csernisevszkij és Plehanov neve jellemez. *Ugyanilyen két* kultúra van az ukránoknál is, akárcsak Németországban, Franciaországban, Angliában, a zsidóknál stb."[11] Az osztálytartalom elsődlegessége, meghatározó szerepe a nemzeti formával szemben: a társadalmi fejlődés marxista tudományos vizsgálatának és a proletárforradalmi cselekvésnek alapelve, melynek csorbítása nemcsak a nemzeti kérdés marxista elméletét, hanem a marxizmus egészét, a kommunista forradalmiság tulajdonképpeni tartalmát kezdi ki. Október előtt Mészáros István és nyomában Mérei Ferenc intézett támadást az osztálytartalom és a nemzeti forma összefüggésének marxista koncepciója ellen. Mészáros kérdésfeltevése közvetlenül a művészetre vonatkozott, fejtegetésének lényege azonban a társadalmi folyamat s a politika tartalmát és formáját érintette, szofisztikusan összekeverve az

[10] Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd: Marx—Engels Válogatott Művei. I. köt. Szikra, 1949. 21., 28. old.

[11] Lenin: Kritikai megjegyzések a nemzeti kérdéssel kapcsolatban. Lásd: Lenin Művei 20. köt. — Szikra, 1955. 17. old.

egyes műalkotások eszmei tartalmának és művészi formájának kérdését a szocializmust építő társadalom — és az ezt tükröző szocialista realizmus — osztálytartalmának és nemzeti formájának kérdésével. Mészáros *eleve* abból a hamis, a marxizmus által rég megcáfolt polgári elgondolásból indult ki, hogy a nemzeti mozzanat nem az osztályharcok formája, s ebből vonta le a következtetést, hogy a szocializmus nem változtathatja át a nemzeti jelleg tartalmi kérdését formaivá. „A különbség csak az — írta Mészáros —, hogy most a nemzeti élet egybekapcsolódik a szocializmus kérdésével, vagyis a szocializmus a nemzeti tartalom szerves részévé válik. A nemzeti élet problematikája a szocializmusban, vagy a szocializmus építésének időszakában azt jelenti, hogy most a valóság, amelyet a művészetnek ábrázolnia kell, egyszerre nemzeti és szocialista, illetve szocialista tendenciájú."[12] Mérei Ferenc, Mészáros nyomán a balatonfüredi pedagógus-tábor vitáján dühös kirohanást intézett a szocialista tartalom — nemzeti forma elve ellen, megrágalmazva a hazánkban végbement kulturális forradalmat. „Ez a tétel azt jelenti, hogy kultúránk használja néha a nemzeti nevet, a nemzeti stílust, képzőművészetünk használja a nemzeti díszítő motívumokat, és általában a külsőség legyen nemzeti, de a tartalom legyen szocialista. Mi lesz ennek a következménye? A művelődés formája magyar ügy, de a tartalma nem az." Ez a demagógia érzékelhetővé teszi, hogy a nemzeti jelleg tartalmi kérdéssé változtatása nem apró elméleti eltérés, hanem a burzsoá nacionalizmus „marxista" átfestése, a tudományos kommunizmus nemzetköziségének elutasítása. Ha a társadalmi fejlődés *tartalma* is nemzeti, akkor minden ország útja a szocializmushoz *elvileg* különböző, a marxizmus—leninizmus törvényei nem érvényesek minden országra és minden népre, az osztályharc elve és gyakorlata alkalmatlan a nemzeti fejlődés problémáinak megoldására, az osztályszolidaritással legalábbis egyenértékű a nemzeti tartalomban való közösség (az antagonisztikusan ellentétes osztályok nemzeti egysége), az osztályszemlélettel legalábbis egyenértékű az osztálytartalomtól független nemzeti szemlélet, azaz a nacionalizmus. Proletárnemzetköziség és burzsoá nacionalizmus: két, összeegyeztethetetlen *világnézet* a nemzeti kérdésben, mondja Lenin. A nacionalizmus „összebékítése" a marxizmussal (pontosabban a marxista terminológiával) ez esetben sem lehet más, mint a polgári világnézet behatolása, a marxizmus nemzetközi lényegének kiüszöbölése.

A tudományos kommunizmus nemzetköziség az osztályharc gyakorlatában fejlődik, gazdagodik, konkretizálódik. 1917 óta a nemzetköziség, a proletár osztályharc minden elméleti és gyakorlati kérdése összefonódik a Szovjetunióval. Ha az Októberi Forra-

[12] Új Hang 1956 9 sz. 59. old.

dalom a leninizmus a gyakorlatban, akkor e forradalmi út általános érvényének tagadása a leninizmus nemzetközi jellegének kétségbevonását jelenti. Lenin külön kiemelte, hogy az Októberi Forradalom „egyes alapvető vonásainak a szó legszorosabb értelmében, azaz olyan értelemben kell nemzetközi jelentőséget tulajdonítani, hogy nemzetközi érvényűek, vagyis történelmileg elkerülhetetlen, hogy nemzetközi méretekben megismétlődjék az, ami nálunk történt".[13] „Európa nem úgy halad a forradalom felé, mint ahogy mi érkeztünk el hozzá, de lényegében Európa is ugyanazt teszi. Minden országnak a maga módján kell végigküzdenie és már meg is kezdte a belső harcot saját mensevikjei ellen, saját opportunizmusa és eszersége ellen egyaránt, amely más elnevezés alatt kisebb-nagyobb mértékben minden országban megtalálható."[14]

A Szovjetunió fejlődésének alapvető iránya azt a konkrét nemzetközi tartalmat fejezi ki, amely a szocializmusra való átmenetben egyetemesen kötelező: a proletárforradalom szükségességét, a proletárdiktatúrát, a párt irányító szerepét, a szocialista termelési viszonyok létrehozását, a kizsákmányoló osztályok felszámolását, a termelőerők fejlesztését (amelynek fő láncszeme a szocialista iparosítás) a dolgozó tömegek életszínvonalának emelése érdekében, a demokratikus centralizmus alapján működő állami tervgazdálkodás révén, a kulturális forradalmat, a proletárnemzetköziséget. Az általános törvények konkrét megvalósulási formáiban szükségképpen igen nagy különbségek adódnak az egyes országok szocialista forradalmaiban; az osztályharc nemzetközi erőviszonyai és az egyes országok nemzeti feltételei szerint változik a hatalom forradalmi megragadásának módja, a küzdelem élességének foka, a szocialista átalakulás üteme, az alkalmazott politikai formák rendszere. „A forradalomnak és az építésnek az egyes országokban a közös vonásokon kívül eltérő sajátosságaik is vannak. Ebben az értelemben minden államnak megvan a saját konkrét fejlődési útja ... De az alapvető tételek szemszögéből szólva, az Októberi Forradalom útja a forradalom és az építés általános törvényét tükrözi az emberi társadalom fejlődése nagy útjának egy meghatározott szakaszán. Ez nem csupán a Szovjetunió proletariátusának útja; ezen az úton kell haladniok minden ország proletárjainak, hogy hivívhassák a győzelmet."[15] A szocialista forradalom és a szocialista építés *törvényeinek* nemzetközi érvénye és kötelező ereje a szocialista társadalmi rendszer *nemzeti formától független* közös lényegét, tartalmát

[13] Lenin: „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd: Lenin Művei 31. köt. Szikra, 1951. 5. old.

[14] Lenin: Beszéd a Moszkvai Szovjet ünnepi ülésén. Lásd: Lenin Művei. 30. köt. Szikra, 1953. 426. old.

[15] „Még egyszer a proletárdiktatúra történelmi tapasztalatairól." A Zsenminzsipao szerkesztőségi cikke. — Lásd: Kína Kommunista Pártja a proletárdiktatúra történelmi tapasztalatairól. Kossuth Kiadó, 1957. 9. old.

fejezi ki. A revizionista koncepciókkal nem az egyes országok sajátos viszonyainak figyelembevételéről folyik a vita; „a világ kommunista munkásmozgalmának nemzetközi taktikai egysége nem a különféleség kiküszöbölését, nem a nemzeti különbségek megszüntetését (ez a mai helyzetben dőre álom), hanem a kommunizmus *alap*elveinek (a Szovjethatalomnak és a proletariátus diktatúrájának) olyan érvényesítését követeli, amely ezeket az elveket a *részletekben helyesen módosítja*, azokat a nemzeti és nemzeti-állami különbségekhez hozzáalakítja, hozzáalkalmazza."[16] A revizionizmus viszont olyan „sajátosságokat" próbál felmutatni, amelyek a közös lényeg, a nemzetközi alaptartalom likvidálását jelentik. Mód Aladár elvtárs például „A XX. kongresszus és népi demokráciánk elvi kérdései" című tanulmányában elismeri, hogy a népi demokrácia a proletárdiktatúra egyik formája, de azt a sajátosságát véli felfedezni, hogy ez az állam nem a munkásosztály hatalma, hanem a hatalom *megoszlik* a munkásosztály és a dolgozó parasztság között, a munkásosztály e megosztott hatalomban érvényesíti vezető szerepét. Mit jelent a hatalom osztatlansága a proletárdiktatúrában? Semmiképpen sem a hatalom *gyakorlásának* „osztatlanságát", kizárólagosságát egy osztály bevonásával és a többi kizárásával, hanem a hatalom, az állam *osztályjellegének*, típusának proletárjellegét. A hatalom osztatlansága az *irányítás*, az állami, gazdasági és kulturális munkában érvényesülő *intenciók* egységes osztálytermészetének kérdése, annak a kérdése, hogy a kommunista párt által vezetett *állam egy* akarattal, *egységes* elvi álláspontról, *egy* irányban vezeti-e az új társadalom építésének bonyolult folyamatát, vagy harc és ingadozás van-e a hatalmon, az államvezetésén *belül* a főcélok, a követendő politika osztálytermészete körül. Nyilvánvaló, hogy a dolgozó parasztság a szocialista átalakulás időszakában, amikor a mezőgazdaságban még túlnyomó a kismagántulajdon, nem szocialista osztály; a hatalomnak, az állam osztályjellegének megosztása szükségszerűen a kapitalista tendenciák térhódításával járna az állam vezetésében. A hatalom megosztásának objektív tartalma: a proletárdiktatúra feladása. Mód elvtárs a Szovjetunió *alapvető* útjának egyetemes tartalmát, helyességét azzal az érveléssel vonta kétségbe, hogy a Szovjetunióban „államszocializmus" van, azaz „a Szovjetunióban a szocialista gazdaság közvetlen állami megszervezése, tervezése és vezetése vált általánossá". Valójában a szocialista gazdaság állami-központi szervezése és irányítása a szocializmus egyetemes útjának szükségszerű követelménye; *általános* elvről van tehát szó, a tervgazdálkodás vagy anarchikus, szabadpiaci gazdálkodás kérdésének eldönté-

[16] Lenin: „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd: Lenin Művei. 31. köt. Szikra, 1951. 83. old.

sérői. A szocialista gazdaság vezetési formáinak és módszereinek változásai a demokratikus centralizmus rendszerén belül, az állami tervezésű és vezetésű gazdaság rendszerén belül kell, hogy maradjanak. Módnak az „államszocializmussal" szembenálló elméleti programja nem épülhet másra, mint az árutermelés szerepének rendkívüli eltúlzására, a kispolgári ösztönösség igazolására, a szocialista demokratizmus egyoldalú, a proletárdiktatúra egészétől elszakított felfogására, az osztályharc „törvényszerű csökkenésének" opportunista tézisére.[17]

A revizionizmus lebecsüli, fitymálja az általánost, a törvényt, szubjektivista módon szétszakítja az általános és a különös, a lényeg és a jelenség objektív egységét. A dogmatizmus nem érti meg, hogy az általános mindig a különösben, az egyesben jut érvényre, s az objektív általánosság tudatos felhasználásához nélkülözhetetlen a különös körülményeknek, a törvényeknél gazdagabb jelenségvilág *egészének* vizsgálata; a revizionizmus a különös, a jelenség nevében megtagadja vagy a puszta absztrakt külsődlegesség nívójára süllyeszti az általánosságot. A dogmatizmus nem érti meg, hogy a jelenségek együttese gazdagabb, teljesebb, mint a törvény, hogy a törvény konkréten e *jelenségekben* érvényesül, a revizionizmus tagadja, hogy a jelenségekben a *lényeg, törvény* jut kifejezésre; a törvények elhanyagolása pedig a jelenségek félreismeréséhez, az összefüggések elvesztéséhez, elméleti és gyakorlati csődhöz vezet.

A magyar revizionisták antimarxista, antileninista ideológiájának elterjedéséhez és népszerűségéhez, a jobboldali hangulat-

[17] Mód Aladár koncepciójából tehát az a következtetés adódik, hogy a munkásosztály hatalmát a munkásosztály *és* a dolgozó parasztság hatalmává kell átváltoztatni, az „államszocialista" rendszert egy más, „demokratikus" szocializmussá kell átalakítani, azaz szakítani kell a Szovjetunió *főútjának* követésével. E felfogásnak megfelelően Mód Aladár 1956. november 22-i datálású tézisei szerint az októberi—novemberi események fő oldalát „a sztálinizmus elleni demokratikus forradalom és nemzeti szabadságharc" képezte; „a forradalom a sztálinista reakció következtében túlment a tudatos szocialista és demokratikus körök célkitűzésein." Az „államszocializmus" elutasításának szükségszerű következménye: az ellenforradalom ideológiai védelmezése. „A forradalomban a forradalmi erők részéről nem arról volt szó, hogy új osztályok váltsák le a régieket, hogy kapitalizmussal váltsák fel a szocializmust, hanem arról, hogy hogyan, milyen formában valósítsuk meg a szocializmust, hogy a néptől idegen, sőt népellenessé vált bürokratikus államszocializmust a szocializmus demokratikus, magyar sajátosságokból kiinduló formájával váltsuk fel." Mód Aladár 1957. áprilisában e felfogást elvetette, s önbírálólag megjegyezte, hogy téziseiben „leegyszerűsítve, s ezért a lényeges kérdésekben nem mindenben helyesen" értelmezte az eseményeket. Valójában természetesen nem „leegyszerűsítésről", egyik vagy másik vonatkozásban téves gondolatokról volt szó, hanem *egy hamis elméleti és politikai koncepcióról*, amely *egészében* ellentétes a marxizmussal, s vagy egészében vetjük el, vagy sehogy. Mert hiába tagadjuk meg egy elmélet egyik vagy másik politikai végkövetkeztetését, ha nem vetjük el a torz elméletet magát, amelyből e konklúziók szükségszerűen következnek.

keltéshez az MDP volt vezetőségének súlyos szektás-dogmatikus hibái adtak lehetőséget. Az a hamis látszat keletkezett, mintha a „nemzeti kommunizmus" a hibák ellenszere, kijavításuk módszere lehetne. Hamis látszat volt! A revizionizmus a hibák bírálata *ürügyén* a párt politikájának alapját képező lenini elveket revideálta. A nemzeti sajátosságok figyelembevétele terén valóban történtek hibák, különösen 1948—1949 után, de a „nemzeti kommunizmus" azt támadta meg, ami mindenfajta nemzeti sajátosság, nemzeti probléma helyes megoldásának fundamentuma: a leninizmus tudományos törvényeit.

A népi demokratikus átalakulás viszonylag békés menete, a fokozatosság a proletárforradalom folyamatában olyan ellentmondásokhoz vezetett, amelyek megoldása a proletárdiktatúrára várt. A proletárdiktatúra *létrejöttében* — az objektív körülményekből következően — nem vált világossá, teljesen tudatossá a munkásosztály, a dolgozó tömegek előtt, hogy a burzsoá osztály elleni harcról, az államhatalom egészének meghódításáról, a szocializmusért vívott csatáról volt szó; a burzsoázia megőrizte kádereinek nagyrészét, s mivel a régi földesúri-polgári államgépezetet csak részben törte szét, illetve bontotta le a proletárforradalom, a burzsoázia megtartotta befolyását az állami életre, a gazdasági és kulturális tevékenységre is. A párt a koalíciós politika éveiben kénytelen volt átmenetileg eltekinteni a párttagság lenini kritériumainak alkalmazásától, a párt marxista—leninista ideológiai nevelése nem tudott lépést tartani a párt létszámának és tennivalóinak rohamos növekedésével. A rendkívül bonyolult szövetséges-ellenfél viszonyok korlátozták egyes ideológiai-politikai kérdések feltevését, a polgári demokratikus ideológia és a revizionizmus elleni harcot, ami megnehezítette, hogy a párttagságnak azok a rétegei, amelyeket az antifasiszta harc sodort a pártba, világosan felismerjék a kommunizmus és a polgári demokrácia összeegyeztethetetlenségét.

Ezek az ellentmondások 1948—1949-ig szükségszerű mellékterméke voltak egy helyes, a marxizmust alkotóan alkalmazó kommunista gyakorlatnak, amelyeket vállalni kellett a szocialista forradalom viszonylag legkevesebb fájdalommal járó útja érdekében. *Megoldásukra törekedni* a proletárdiktatúra létrejöttének folyamatában olyan hiba lett volna, mely a népi demokratikus forradalom sorsát veszélyeztette volna; *megoldásukat* részben *elmulasztani*, az ellentmondásokat *formális-bürokratikus módon áthidalni* a proletárdiktatúra kiépülése *után* a párt tömegbázisát szűkítő, a szocializmus építését nehezítő hibává vált. Ma már nyilvánvaló, hogy a jelzett ellentmondások olyan dialektikus megoldást igényeltek volna, melyek egyszerre mértek volna erőteljes,

megsemmisítő csapásokat a burzsoáziára, és kifejlesztették volna a szocialista erők közreműködését a hatalom gyakorlásában, mentesítették volna a pártot a kispolgári ballaszttól, és segítették volna a párt tagjainak nagyobb aktivitását a párt és az ország sorsának alakulásában. A népi demokratikus fejlődés sajátos politikai formái, mint a népfront stb. elvesztették tartalmukat, a politikai, különösen a gazdaságpolitikai intézkedések sokszor gyengítették a munkásosztály és a kispolgárság (elsősorban a dolgozó parasztság) szövetségét, viszont a pártvezetés ténynek vett egy olyan népi egységet, amelyet kialakítani: a győzelmes szocialista társadalom feladata. A gazdasági tervezés szem elől tévesztette az ország gazdasági adottságait, a tömegek közvetlen érdekeit. A *sajátos* ellentmondások megoldása, valóságos forradalmi eldöntése előli kitérés egyik forrása a népi demokratikus átalakulás sajátos körülményeinek, tanulságainak elhanyagolása volt. A hibák elméleti gyökere tehát a szemléletmód bizonyos szubjektivista dogmatikus torzulásában rejlett, mely elmulasztotta az objektív osztályviszonyok konkrét vizsgálatát, a szubjektív oldal, a politika sok tekintetben elszakadt az osztályok, a gazdaság objektív folyamatainak elemzésétől, A fejlődés különös vonásainak elhanyagolása ilymódon a marxizmus—leninizmus *általános* elméletének megsértéséből, torzításából fakadt, s a politika hibái következtében nem érvényesülhettek teljesen a proletárdiktatúra, a szocialista építés egyetemes *törvényei* sem.

Mivel az 1948—1949 után elkövetett súlyos hibák ellenére a párt tevékenységének *alapvonala* a leninizmus tudományos eszméire épült, kifejezte a munkásosztály, a dolgozó nép tartós érdekeit, a népi demokratikus fejlődés *egész* időszaka a nép szocialista nemzeti felemelkedésének kora volt. A magyar népi demokrácia története is része annak a történelmi folyamatnak, melyben a proletárforradalom, a szocialista építés lenini elmélete, az Októberi Forradalom útjának nemzetközi érvénye kiállta a gyakorlat próbáját. 1945 előtt ez a nemzetközi jelleg a leninizmus lényegéből fakadó elméleti megfontolás volt. 1945 óta, miután olyan, különböző nemzeti fejlettségű országok, mint a félgyarmati sorból szocialista országgá emelkedett Kína, egykori fejlett kapitalista országok (Német Demokratikus Köztársaság, Csehszlovákia), korábban közepesen vagy gyengén fejlett tőkés országok (Magyarország, Románia stb.) változatos formákat felhasználva, a nemzeti fejlődés diktálta sajátosságokkal, de *egy főúton* — az Októberi Forradalom nemzetközi útján — járva, sikerrel építik a szocializmust, a leninizmus nemzetközi érvénye már nemcsak elméleti megfontolás, hanem a társadalom forradalmi átalakításának gyakorlata is.

IV.

A magyarországi ellenforradalom előkészítésének, lefolyásának és legyőzésének története a vagy-vagy élességével tette fel a leninizmus és a liberális-nacionalista revizionizmus mai polémiájának legfőbb kérdéseit. A válasz nem volt kevésbé egyértelmű és éles, mint a kérdésfeltevés. Magyarország történelme 1956 tavaszától 1957 tavaszáig az objektív szükségszerűségek kérlelhetetlenségével és következetességével ítélte el, járatta le a revizionizmust, mutatta ki csődjét és demonstrálta a leninizmus tudományos törvényeinek nemzetközi érvényét és aktualitását.

A magyar revizionisták az antileninista áramlatok belső logikájából fakadó összefüggésbe engedtek bepillantást: megmutatták a „nemzeti kommunizmusnak" az imperializmus céljait és terveit elősegítő ideológiai-politikai szerepét. A magyar nemzeti fejlődés természetesen nem egy sajátosságot mutat; e specifikumok egyike, hogy itt a proletárdiktatúra polgári demokratikus bírálatától a fasizmus tombolásáig *igen rövid* az út. Az *út* azonban mindenütt ez. A revizionizmus a szocializmus erőinek demobilizálásához, végső soron a tőkés restaurációhoz, az ellenforradalom szélsőségesen reakciós erőinek feléledéséhez vezet.

A marxizmus—leninizmus és a revizionizmus nemzetközi vitájában a magyarországi ellenforradalom a polémiának nemcsak tárgya és érve, hanem az álláspontok eszmei-politikai osztálytartalmának pőrére vetkőztetője is. G. D. H. Cole, a labourista reformizmus józan ítéletű teoretikusa világosan és helyesen látja: az októberi-novemberi magyarországi eseményeket csak az tekintheti másnak, mint ellenforradalomnak, a szovjet csapatok közreműködését csak az marasztalhatja el, aki a kommunista tanok lényegét tagadja meg. „E pozíció logikáját — mondja a szovjet csapatok segítségének jogosultságát valló álláspontról — csak azok támadhatják, akik elvetik az alapokat, amelyeken a kommunista ideológia egész struktúrája nyugszik. Ha a valóságos világban nincs osztálymoralitáson kívüli moralitás, akkor képtelenség, hogy immorálisnak denunciálják a Szovjetunió magyarországi eljárását."[18] A Leninre hivatkozó, de Lenint megtagadó, a leninizmust hátbatámadó „nemzeti kommunista" revizionizmus nem engedhet meg magának ilyen nyíltságot. Az egzaltált moralizálás álláspontjáról egy lengyel szerző, Jadwiga Siekierska így fogta fel a magyarországi ellenforradalom megítélésének helyét a mostani vitákban: „A Magyarország iránti magatartás olyan lakmuszpapír, amely hűségesen kimutatja a munkásmozgalmon belül, kik az igaz hívei a sztálintalanításnak és kik a megátalkodott sztalinisták."[19] Ki kételkedhet benne, hogy a szerző szerint az a „sztálinista", aki az

[18] The New Statesman and Nation. 1957. ápr. 20. 506. old.
[19] Po prostu. — 1956. dec. 2.

1956 októberi magyarországi eseményeket ellenforradalomnak tekintette és ennek megfelelően cselekedett, aki harcba szállt és harcba hívott az ellenforradalom ellen, aki a szocialista tábor egységét védte és védi? A magyarországi események *valóban* a lakmuszpapír szerepét játsszák: az ellenforradalomhoz való állásfoglalás megmutatja, ki a marxizmus—leninizmus következetes híve, ki képviseli a revizionizmust, ki védi és fedezi az ellenforradalmat.

A tömegek mindenekelőtt saját tapasztalataikból tanulnak, s a politikai harc nagy iskolájában az átmeneti kudarcok, a negatív tapasztalatok is maradandó értékű politikai leckét jelentenek. A munkásmozgalom valamennyi negatív tapasztalatának megvannak a konkrét világtörténelmi helyzetből és az adott ország nemzeti fejlődéséből fakadó sajátosságai, de két tanulság közös a forradalmi munkásmozgalom átmeneti kudarcaiban. A Párizsi Kommün leverése is, az első, 1905—1907-es oroszországi polgári demokratikus forradalom veresége is, az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság bukása is arra figyelmeztette a munkásosztályt, hogy az eszmeileg tiszta, cselekvésében egységes forradalmi *párt* vezetése nélkül, e párt és a tömegek, a munkásosztály és a dolgozó parasztság *szövetsége* nélkül nem győzheti le ellenségeit.

Hogy Magyarországon, a népi demokratikus fejlődés tizenkettedik évében, hacsak átmenetileg, néhány napra is, felülkerekedhetett az ellenforradalom a szocializmus erőin: kétségkívül negatív tapasztalat. De az 1956-os októberi ellenforradalom: *levert* ellenforradalom. A szocializmus és az imperializmus e nemzetközi összecsapásából a szocializmus került ki győztesen, az ellenforradalom szétzúzása a szocialista világtábor, a nemzetközi proletárforradalmi mozgalom egyetemes jelentőségű győzelme. És mert a szocializmus erői keresztülhúzták a világimperializmus terveit egy széles fronton megindult provokáció-sorozat sikerrevitelére, az 1956-os októberi-novemberi magyarországi események nem a kommunista mozgalom visszaesésének, apályának kezdetét jelentették, hanem — az átmeneti nehézségek ellenére — az eszmei tisztulásnak, a pártegység megerősödésének, a proletárinternacionalizmus intenzívebb érvényesítésének, a revizionizmus elleni hatékonyabb harcnak, a kommunista pártok és a tömegek közti kapcsolatok fejlesztésének, a dogmatikus hibák leküzdésének adtak lökést.

A megrázkódtatás, amelyet a magyar ellenforradalom okozott, a megtorpanás, a nehézségek átmenetiek. Az ellenforradalom legyőzése, a revizionizmus elleni harc szükségességének tudata tartós. A nehéz helyzet, a negatív tapasztalat, amibe a revizionizmus belekapaszkodott, és amelyre hivatkozva támadásba indult, múló, ideiglenes. A revizionizmus cáfolata, melyet a magyarországi események minden negatív és pozitív tapasztalata hordoz, történelmi érvényű. Ezért lesz korszakos jelentőségű a marxizmus—leninizmus ellentámadásának győzelme is.

DOKUMENTUMOK

Az MSZMP agrárpolitikájának tézisei

Hazánkban a szocializmus építése terén az elmúlt 12 év során a magyar kommunisták vezetésével jelentős eredményeket értünk el. Az ország vezetését a dolgozó nép vette kezébe, megteremtette a népi demokratikus államformát, össznépi tulajdonba vette a bányákat, gyárakat, bankokat és a kereskedelem nagy részét, hatalmas eredményeket ért el kulturális és egyéb területeken is. E 12 év során döntő változások következtek be a mezőgazdaság területén is. Ezek közül különösen jelentősek a következők:

1. Gyökeresen megváltoztak a földbirtok- és tulajdonviszonyok a parasztság dolgozó rétegei javára. A felszabadulás előtt az ország szántóterületének közel felén gazdálkodó nagybirtokosok földje és felszerelése a dolgozó parasztok kezébe került. A föld azoké lett, akik megművelik. E nagyarányú változást a Szovjetunió felszabadító harca folytán lehetővé vált, s 1945-ben végrehajtott földreform eredményezte, amelyet a Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére és vezetésével hajtottunk végre.

2. Jelentős változások történtek a mezőgazdasági termelés szerkezetében. Az 1945 előttihez képest csökkent a külterjes kultúrák területe. Ugyanakkor jelentősen megnőtt a zöldségfélék, ipari növények, egyes abraktakarmányok (pl. őszi árpa és kukorica) vetésterülete. Az ország állatállománya is, a ló kivételével, minden állattenyésztési ágban nagyobb a felszabadulás előttinél. Alapvető változások történtek a mezőgazdasági munkák gépesítése terén. A traktorok száma három és félszeresére, a traktorekék száma közel háromszorosára nőtt, s az egyéb gépek száma is hatalmas mértékben emelkedett. Mindezek — hozzászámítva a műtrágyafogyasztást és az öntözött, valamint talajjavítással megjavított területek növekedését és egyéb változásokat is — hozzájárultak ahhoz, hogy a növénytermesztésben és az állattenyésztésben, főleg a szocialista szektorban, bizonyos mértékben emelkedtek a hozamok. Az egy kat. holdra eső bruttótermelés értéke az első ötéves terv végén a növénytermesztésben és az állattenyésztésben együttvéve 102,8 százaléka volt az 1938. évinek.

A mezőgazdasági termelés fejlődése — ha kismértékben és nagyon lassan is — az elmúlt 12 év alatt a belterjesség irányában indult el.

3. Egyik legnagyobb változást a mezőgazdaság szocialista szektorának megjelenése jelentette. Az állami gazdaságok, a gépállomások, a tsz-ek és az egyszerűbb társulások az új paraszti életforma kialakulásának útját mutatták meg. 1956-ban az ország szántóterületének mintegy 33 százaléka, az állatállománynak mintegy egyharmada, a mezőgazdasági nagygépeknek csaknem egésze a szocialista szektorhoz tartozott. Az októberi ellenforradalom, annak ellenére, hogy falun a párt szétverése mellett elsősorban a szocialista szektor ellen irányult, csak részleges eredményeket tudott elérni. A tsz-eknek csaknem 50 százaléka megmaradt, s azóta 1100-nál több erőszakosan szétvert termelőszövetkezet újból megalakult. Az újonnan alakult szövetkezetekkel együtt jelenleg több mint 3400 mezőgazdasági termelőszövetkezet és termelőcsoport működik 130 000 parasztcsaláddal, összesen 1,4 millió kat. hold területtel. Ez azt bizonyítja, hogy a mezőgazdaság szocialista formái a parasztság körében kitéphetetlen gyökereket eresztettek.

4. Az elmúlt 12 év alatt, a parasztság életkörülményeiben mélyreható változás következett be. Népi demokráciánk egyik legnagyobb vívmánya, hogy az egykori „három és félmillió koldus" emberré lett, anyagi és kulturális tekintetben is. A földreform során több mint 600 000 parasztcsalád jutott földhöz. A dolgozó parasztság nem elnyomott, a hatalomból kivetett osztály többé, hanem mint a munkásosztály szövetségese, bekapcsolódott az államhatalom gyakorlásába. A tanácsokon és más szerveken keresztül a dolgozó parasztok tíz- és százezrei szólnak bele közvetlenül az állam ügyeibe. Döntő változás történt a dolgozó parasztság kulturális felemelkedése irányában is. Az általános iskolai oktatás időtartamának felemelésével a falusi lakosság kulturális színvonala jelentősen emelkedett. Sok tízezer dolgozó paraszt gyermeke végezhetett felsőbb iskolát, lehetett katonatiszt, tanár, mérnök, agronómus, vezető állású dolgozó. Minden faluba eljutott a film, a könyvtár és a rádió. Az ország csaknem minden községében kigyulladt a villany. Az állam a paraszti termelést többféleképpen segítette: részben a gépállomások gépi munkájával, részben a szerződéses akciók révén megfelelő árakkal, továbbá mezőgazdasági szakemberek tömeges kiképzése útján és sok más módon. Az állami segítséget természetesen a legnagyobb mértékben a szövetkezetet alakító parasztság élvezte. A parasztság reáljövedelme, különösen a félproletár és kisparaszti rétegeké, emelkedett, és ez lehetővé tette azt, hogy az elmúlt 12 év során lényegesen több lakóházat építettek falun, mint a Horthy-rendszer

25 éve alatt. Mindezek a falusi lakosság életszínvonalának jelentős javulását eredményezték.

Népi demokráciánk elmúlt 12 éve alatt elért jelentős eredményeinek hatását azonban nagymértékben csökkentették azok a hibák, amelyeket az MDP vezetése — különösen 1949-től kezdve — elkövetett. E hibák a párt politikai tevékenységén, a népgazdaság irányításán, kulturális életünkön túl a mezőgazdaság területén is jelentkeztek. A leglényegesebb hibák ezen a téren a következők voltak:

1. Nem mindig alakult megfelelően a munkásosztály élcsapata, a párt viszonya a parasztság egyes rétegeihez. A munkás-paraszt szövetséget hol jobb-, hol baloldali hibák rontották. Különösen 1949-től kezdve elmulasztotta a párt a mezőgazdasági munkások és törpebirtokos félproletárok politikai szervezését. A mezőgazdasági munkások és félproletárok egy része az egész magyar munkásosztály legrosszabbul fizetett rétege volt. Ugyanakkor a dolgozó kis- és középparaszti rétegekhez sem tudott a párt igazán közelkerülni és nem tudta megnyerni ezeket a rétegeket a szövetkezeti gondolat számára. Ebben jelentős szerepe volt az alacsony átvételi árak melletti állami begyűjtés fenntartásának. A falusi kizsákmányolók, a kulákok jelentős részét pedig, ahelyett, hogy politikai, gazdasági hatalmukban korlátozta volna, lényegében gazdaságilag felszámolta. Gyakoriak voltak az olyan hibák is, hogy a meggondolatlan kulákkorlátozás során egyes középparaszti rétegeket is kulákként kezeltek. Ez elriasztotta őket, s a velük rokonságban álló vagy rokonszenvező dolgozó parasztokat a párttól, a népi demokráciától. Hasonló hatása volt a sok helyen jelentkező erőszakolt tsz-szervezésnek és a gyakori tagosításoknak is.

2. Súlyos hibák történtek a mezőgazdasági termelés irányításában. A mezőgazdasági termelés színvonalának emelését — bár a „kettős feladatot" állandóan hangoztatták — gyakorlatilag alárendelték a szocialista átalakításnak. Holott a mezőgazdaság nagyüzemű átszervezése nem öncél, hanem eszköze, fő módszere a mezőgazdasági termelőerők állandó fejlesztésének, a szocializmus gazdasági alaptörvénye akadálytalan érvényesülésének, a dolgozó nép jóléte állandó növelésének. A tsz-szervezésnél gyakran jelentkező erőszakoskodások és a gyakori tagosítások szintén sok helyen tapasztalható azon hibája, hogy nem biztosítottak megfelelő csereingatlant, illetve nem kártalanították a betagosított területen lévő évelő kultúrákért, beruházásokért az érintett parasztokat, kedvetlenséget és termelési bizonytalanságot okoztak. Különösen az egyénileg gazdálkodó parasztság nem érezte magát biztonságban, és ezért sokszor elmulasztotta a megfelelő trágyázást, nem telepített évelő kultúrákat, elhanyagolta a szőlőt, gyümölcsöst stb. Fokozta a hibákat, hogy erőltették a kenyérgabonatermelést, és olyan alapvető feladatra, mint a megnövekedett állatállomány takarmányszükségletének biztosítása, nem voltak tekintettel. Míg

az állatállomány a felszabadulás előttihez képest nőtt, a takarmánytermő terület — főként a szálastakarmánytermő terület — csökkent. A paraszti, de különösen a szövetkezeti gazdálkodásba túlzott mértékben beavatkoztak állami és egyéb szervek. Súlyos hiba volt az is, hogy a mezőgazdasági termelés korszerűsítése terén keveset haladtunk előre. A hazai adottságainkhoz nem kellően igazodó iparosítás miatt a mezőgazdaság fejlesztésére nem jutott elegendő anyagi erő. Emiatt a magyar mezőgazdaság még mindig igen kevés műtrágyát használ, gépei meglehetősen korszerűtlenek, rossz kivitelűek és gyenge anyagúak, kevés a modern munkagép, öntözési és egyéb lehetőségeink nincsenek kihasználva stb. Mindezek következtében a katasztrális holdankénti átlagtermések és állati termékhozamok tekintetében a felszabadulás előttihez képest csak keveset haladtunk előre.

3. Súlyos hibák történtek a mezőgazdaság szocialista átalakításánál is. E területen az egészséges fejlődést szintén bal- és jobboldali hibák gátolták. Az MDP vezetői nem számoltak kellően azzal, hogy a szocialista mezőgazdasági nagyüzemek létrehozása csak komoly állami segítséggel lehetséges, és ezért gyorsabb ütemben hoztak létre nagy gazdaságokat, mint ahhoz az anyagi feltételek megteremtődtek. Ezért — és mert a meglévő anyagi erő nagy részét sem mindig a megfelelő helyen, nem egyszer pazarlóan használták fel — a létrejött termelőszövetkezeti nagyüzemek jó része nem vált példamutató, modern nagyüzemi gazdasággá. A termelőszövetkezetek többségének árutermelése alacsonyabb volt, mint az egyéni gazdaságoké. Tetézte a hibákat az is, hogy 1952-ben — teljesen helytelenül — ugrásszerűen növelték az egyéniekhez viszonyítva a termelőszövetkezetek beadási terheit. Az a körülmény viszont, hogy országunk mezőgazdasága túlnyomórészt szétaprózott, kisárutermelő gazdaságokból áll (részben az 1945. évi földreform következtében), azt eredményezte, hogy a mezőgazdasági termelés egyre jobban elmaradt a követelményektől, és ezért egyre égetőbben jelentkezett a nagyüzemesítés feladata. Ezt a párt akkori vezetői terminusok kiszabásával igyekeztek megoldani. Ebből „szövetkezetszervezési kampány", sok helyen erőszakoskodás, a lenini szövetkezeti önkéntesség felrúgása származott. Hozzájárult a hibákhoz az is, hogy lebecsülték a különböző átmeneti formák jelentőségét a termelés fejlesztése, a nagyüzemek kialakítása szempontjából. Így az egyszerűbb szövetkezeti formák jelentősége egyre jobban elsikkadt. E túlzásokat 1953-ban — főleg Nagy Imre és követői — arra használták fel, hogy az eredmények elismerése nélkül túlhangsúlyozták az elkövetett hibákat, és ezzel lehetőséget adtak a mezőgazdaság szocialista átalakítása ellenségeinek arra, hogy a szocialista szektort, s elsősorban a termelőszövetkezeteket megtámadják és jelentős károkat okozzanak. Emiatt a termelőszövetkezeti mozgalom fej-

lődése megtorpant, és jórészt külső nyomásra sok jó termelőszövetkezet is felbomlott. Ezt a hibát azzal igyekeztek ellensúlyozni, hogy 1955-ben ismét terminusokat szabtak a termelőszövetkezetszervezés terén, amiből újabb erőszakoskodások keletkeztek. 1956 tavaszától ismét felélénkültek a jobboldali termelőszövetkezetellenes elemek, és újból az eredmények semmibevételének, a hibák felnagyításának időszaka következett. Ez megzavarta a mezőgazdaság szocialista átépítése híveinek többségét, és nem tudták eredményesen felvenni a harcot a jobboldali támadókkal szemben.

A fenti hibák erősen csökkentették az elért eredmények értékét és fékezték a mezőgazdaság előrehaladását. *Ezért az MSZMP a marxizmus-leninizmus tanításai alapján olyan agrárpolitikát kíván kialakítani, amely figyelembeveszi az elmúlt évek tapasztalatait, jelenlegi helyzetünket, és erősíti a munkás-paraszt szövetséget, fejleszti a mezőgazdasági termelést, a mezőgazdasági munkásokra, félproletárokra és szövetkezeti parasztságra támaszkodva közelebb jut a parasztság fő termelő rétegeihez, a kis- és középparasztokhoz, és sikeresen oldja meg a mezőgazdaság szocialista átépítésének nagy feladatát.* Ennek érdekében felhasználja a többi proletár állam, elsősorban a szocialista Szovjetunió, a szocializmust építő népi demokráciák és a hatalmas Kína gazdag tapasztalatait.

I.

A PÁRT POLITIKÁJA A PARASZTSÁG EGYES RÉTEGEIVEL KAPCSOLATBAN

A magyar parasztságot a már megváltozott falusi osztályviszonyok között alapvetően a következő rétegek képviselik:

1. *Termelőszövetkezeti parasztság.*

A termelőszövetkezeti parasztság a jövő egységes szocialista parasztosztályának magját képezi. Gazdálkodási módja elvileg és alapjaiban különbözik az egyéni gazdálkodókétól. A mezőgazdasági termelés és a paraszti életforma új perspektíváját tárja fel a dolgozó parasztság különböző rétegei előtt. A termelőszövetkezeti parasztságot, a mezőgazdasági munkásokkal és félproletárokkal együtt, a párt fő falusi bázisának kell tekinteni. A tsztagok szocialista gazdasági helyzete és öntudata között azonban ma még sok esetben tapasztalható ellentmondás. Ez megmutatkozik a volt középparaszti és volt szegényparaszti tagok közötti súrlódásokban, a kistulajdonosi gondolkodási mód káros maradványaiban stb. Ezért a pártnak, a szövetkezeti vezetőknek és min-

den öntudatos termelőszövetkezeti tagnak a jövőben nagyobb gondot kell fordítania a termelőszövetkezeti parasztság egységének, nevelésének, öntudatának kikovácsolására, az egységes, egészséges szövetkezeti szellem kialakítására. Másik, nem kevésbé fontos feladat: a kilépett termelőszövetkezeti tagokkal való megfelelő bánásmód. Nem szabad mindannyiukat egy kalap alá venni. Általában úgy kell bánni velük, mint leendő szövetkezeti tagokkal, akik előbb vagy utóbb belátják kilépésük helytelenségét, s újra a szövetkezetben találják meg boldogulásuk útját. Ne taszítsuk el őket magunktól, s ne dobjuk az ellenség karjaiba. Ezért türelmes, meggyőző munkával rendszeresen tájékoztatni kell őket a termelőszövetkezet életéről, eredményeiről és nehézségeiről is. Állandóan ébren kell tartani bennük a szövetkezeti nagyüzemi gazdálkodás előnyeiről szerzett tapasztalatokat, konkrét tények alapján.

A termelőszövetkezetek tagjai az állam segítségének okos felhasználásával mindent kövessenek el a közös gazdálkodás rendjének, színvonalának és a terméshozamoknak az emelésére, ennek nyomán bevételeik, életszínvonaluk növelésére, hogy az egyénileg dolgozó parasztoknak — konkrét tények alapján — a gyakorlatban bizonyíthassák be a szövetkezeti gazdálkodás előnyét. A szövetkezeti mozgalom egészséges továbbfejlődésének ez ma egyik legfontosabb feltétele.

2. *Mezőgazdasági munkások, félproletárok.* Számbelileg a falu legnagyobb rétege. Számuk több mint egymillió. Zömmel a mezőgazdaság szocialista szektorában, az állami gazdaságokban, gépállomásokon, erdőgazdaságokban dolgoznak, egy részük az iparban, mint bejáró, kétlaki munkás, másrészük kubikmunkán, vagy a középparasztoknál, kulákoknál, mint alkalmi munkás dolgozik. Közülük azoknak is, akik kevés földdel bírnak, fő jövedelmi forrásuk a bérmunka. Gondolkodásmódjuk, vágyaik, törekvéseik még ma is inkább paraszti jellegű. Földjükön hiányos felszereléssel, nagyon alacsony termelési színvonalon dolgoznak.

Az októberi—novemberi ellenforradalmi eseményekben e réteg lényegében véve szilárdan kiállt a népi demokrácia mellett. A mezőgazdasági munkások és félproletárok politikai szervezésére sokkal nagyobb gondot kell fordítani a jövőben. Legöntudatosabb tagjaikat fel kell venni a pártba, a munkásőrségbe, a helyi tanács különböző állandó bizottságaiba, s minél szélesebb körben be kell kapcsolni őket a mezőgazdasági szakszervezet, a MEDOSZ munkájába. Világosan látni kell, hogy az agrárproletárok a jövőben elsősorban az állami szocialista szektor dolgozói lesznek. Ahhoz, hogy a párt szilárdan tudjon támaszkodni rájuk, segíteni kell anyagi nehézségeiken, fokozatosan rendezni kell kereseti viszonyaikat. A félproletárok részben a termelőszövetkezetekbe, részben az állami szektorba fognak menni. A mezőgazdaság szocia-

lista átszervezésében a pártnak szilárdan kell támaszkodnia e rétegre, és segítenie kell őket belterjes szocialista gazdaságok létrehozásában.

3. *Kisparasztok.* (Általában 4—8 kat. holdas parasztok.) Számuk több mint negyedmillió. Hazánkban a parasztság egyik jellegzetes rétege. Gazdaságának termelvényeit túlnyomóan önellátásra használja. Árutermelésük alacsony, s ezért jövedelmük kevés. Amennyiben intenzív kultúrát nem folytatnak, családi munkaerejük nincs kihasználva, s bérmunkából kiegészítő jövedelmet kell biztosítaniok. A beadási kötelezettség eltörlése e rétegen segített a legtöbbet.

A pártnak a kisparasztokkal — mint a jövő szövetkezeti parasztjaival — sokat kell foglalkozni. Ismertetnie kell velük célkitűzéseit, a kormányhatározatokat, a mezőgazdasági termelés fellendítésére irányuló politikát, a szerződéses felvásárlási árakat stb. Mivel e réteg a földreformmal, az igauzsoránál olcsóbban elvégzett gépállomási talajmunkával, a szerződéses termelés stb. segítségével sokat nyert: hívjuk fel figyelmét arra, hogy mindezt a munkásosztálynak, a népi demokrácia államhatalmának köszönheti. A tények segítségével sokoldalúan győzzük meg e réteget arról, hogy a népi demokratikus állam — még az egyéni gazdálkodás viszonyai között is — jobb életkörülményeket biztosított és biztosít számára, mint a kapitalista rendszer. Ugyanakkor kézzelfoghatóan világossá kell tenni számára azt is, hogy jövőjét nem a középparaszti gazdálkodási forma, hanem a jól jövedelmező szövetkezeti nagyüzem jelenti, amellyel a középparaszti gazdaság nem képes felvenni a versenyt.

4. *Középparasztok.* Hazánkban a dolgozó parasztság legtehetősebb rétege. Gazdaságuk zömében árutermelő jellegű. Életkörülményeik az 1945 előttihez viszonyítva javultak. Jelenleg a középparasztság úgy érzi, hogy — főként a beadási kötelezettség eltörlése után kialakult szabad árrendszer mellett — megerősödött egyéni gazdaságában, s egyre inkább ezt igyekszik biztosítani. Ebben a helyzetben a középparaszti gazdaságok egy része természetes úton időnként bővített újratermeléshez juthat. Ezzel erősödnek a középparaszti gazdaságok kapitalista tendenciái. Amíg e tendenciák a mezőgazdasági termelés fellendítését szolgálják, tehát több élelmiszert hoznak a dolgozó népnek és több nyersanyagot az iparnak: a proletárdiktatúra állama célszerű árpolitikával és iparcikkellátással számára megfelelő mederbe tudja terelni azokat. A proletárdiktatúra államának azonban nem érdeke, hogy a kapitalista tendenciák túlzott mértékben érvényesüljenek. Ezért is szabta meg a családi munkán alapuló paraszti birtok felső határát 20—25 kat. holdban. Ennek az intézkedésnek az a célja, hogy elejét vegye az ennél nagyobb, túlnyomórészt már

idegen munkaerő rendszeres kizsákmányolásán alapuló magánbirtokok, úri birtokok stb. kialakulásának.

A pártnak a szocialista építés szakaszában a középparaszthoz való viszonya döntő jelentőségű. A középparaszt árutermelésére a népgazdaságnak szüksége van, s ezért segíteni kell lehetőségeinek kihasználásában. El kell kerülni azt a múltban elkövetett hibát, hogy a középparasztok egy részét a kulákok közé sorolták és harcoltak ellenük. A középparasztnak nagyon nehezére esik a választás az egyéni és a közös gazdálkodás között. Ennek oka az, hogy egyéni gazdálkodási viszonyok között is viszonylag jól él, megfelelő jövedelme van, s a „biztos jelent" nehezen adja fel a „bizonytalan jövőért". Ezért a kollektív nagyüzemi gazdálkodásba nagy türelemmel, fokozatosan és csak a nagyüzemi gazdaságok elvitathatatlan fölényének bizonyító erejével, minden erőszak nélkül lehet és kell bevonni. Meg kell vele ismertetni és kedveltetni a szövetkezeti gondolatot — túlzott tulajdonosi beállítottsága miatt elsősorban az egyszerűbb társulásokon keresztül. Nem szabad félni attól sem, hogy állami szerveink kiadják a működési engedélyt csak középparasztokból alakult termelőszövetkezetnek vagy termelési társulásnak is. Legyünk tudatában annak, hogy a középparaszt csak akkor választja a szövetkezeti utat, ha az magasabb termelési szintet és jövedelmet biztosít, mint az egyéni gazdaság, a paraszti munka megkönnyítését jelenti, és őt a munkásosztály politikája számára hosszú, szívós nevelő munkával, becsületes módon, erőszak alkalmazása nélkül megnyertük.

A következő években a mezőgazdaság fellendítéséért, szocialista átalakításáért folyó harcban a mezőgazdasági munkások, félproletárok, termelőszövetkezeti parasztok erőire és politikai bázisára támaszkodva mindent el kell követnünk a parasztság igazi derékhadának, a kis- és középparasztoknak a megnyeréséért.

5. *A falusi kizsákmányolók.* A kulákok tőkés vállalkozók a mezőgazdaságban, akik rendszerint több bérmunkással dolgoznak vagy dolgoztak, s a parasztsággal csak a falusi kultúrszínvonal, falusi életmód és a saját gazdaságukban végzett személyes fizikai munka köti össze. Jövedelmüket elsősorban kizsákmányolásból és nem saját tisztességes munkájukból szerzik vagy szerezték. A családi munkaerő kapacitását meghaladó földterülettel rendelkező és kizsákmányolásból élő kulákok száma hazánkban ma már igen csekély. Emellett azonban jóval nagyobb az a rétegük, amely részben vagy egészben lemondott földjéről (vagy elvették tőle), s jelenleg közép- vagy kisparasztként, illetve mezőgazdasági vagy ipari munkásként dolgozik. Korábban betöltött szerepénél fogva és az elmúlt évek hibás politikája miatt a parasztságnak ez a rétege nem lehet híve a munkás-paraszt hatalomnak és a szocializmus építésének.

Súlyos hiba lenne tehát az „osztálybéke" álláspontjára helyezkedni velük szemben, s ennek megfelelően visszaadni földjeiket, felszereléseiket stb. Ugyanakkor az is súlyos hiba lenne, ha visszatérnénk az elmúlt években szokásos „likvidáló" módszerekhez, és a célszerű korlátozó intézkedések helyett olyan — termelésüket lehetetlenné tevő és őket emberi méltóságukban megalázó — módszereket alkalmaznánk, amelyekkel a dolgozó parasztság zöme, főleg a kis- és középparasztság, nem értene egyet. Ezért a fő küzdelmet politikai befolyásuk csökkentéséért kell folytatni. Ez nem azt jelenti, hogy a párt feladata élezni az ellentéteket a kuláksággal, hanem azt, hogy meg kell gátolni e réteg ellenséges tevékenységét. Meg kell akadályozni, hogy a faluban, üzemben vagy hivatalban, bárhol politikai hatalommal járó tisztséget viseljen. S ha az októberi események alatt, vagy után ilyen helyekre befurakodtak, a legsürgősebben el kell onnan távolítani őket. A politikai harc azt is jelenti, hogy nap mint nap le kell leplezni ártalmas rémhíreiket. Amennyiben a népi demokrácia, a munkás-paraszt hatalom, a szocializmus stb. ellen támadnak, határozottan fel kell lépni velük szemben, szigorúan meg kell büntetni, vagyonukat elkobozni stb. Nem lehet cél azonban jelenleg a kulákság gazdasági megsemmisítése. Tegyük lehetővé számukra a termelést, és csupán kizsákmányoló, spekulációs tevékenységüket korlátozzuk. Továbbra sem akadályozzuk meg az idegen munkaerő rendszeres alkalmazását, de ezt a jövőben külön megadóztatjuk. Fiaik, leányaik vagy egyéb közeli rokonaik természetesen más elbírálás alá esnek. Ezek számára általában lehetővé kell tenni az érvényesülést. Természetesen figyelemmel kell lenni arra, hogy a családi befolyás őket is könnyen a munkás-paraszt hatalom ellenségeivé teheti. A falusi kizsákmányolók leszármazottainak, de maguknak a falusi kizsákmányolóknak a megítélésében is, biztosítsunk jelentős szerepet az egyéni elbírálásnak. A kulákok személy szerinti megítélésében legyen döntő szerepe a körülményeket jól ismerő, helyi szegényparaszti közvéleménynek.

A falusi osztályharcban a munkásosztály pártjának és a dolgozók államának az a célja, hogy megtörje — elsősorban a kizsákmányolók részéről — a proletár államhatalommal szembeni ellenállást, megszilárdítsa pozícióit és sikerre vigye a szocializmus építésének ügyét. Az októberi—novemberi ellenforradalom azt bizonyítja, hogy az elmúlt évek során helytelen volt a szocializmussal szemben álló osztályellenség fogalmát falun csak a kulákok körére leszűkíteni. Az osztályellenség fogalma jóval szélesebb a kulákságnál. Az ellenforradalom napjaiban a restaurációs lehetőségeket látva, megmozdultak a volt főszolgabírók, csendőrök, volt horthysta tisztek, nyilasok, úri birtokosok, a letűnt burzsoá és földesúri osztály ittlevő, eddig meghúzódó

képviselői, a „munkássá" vált és a mezőgazdasági üzemekben elhelyezkedett deklasszált és egyes „értelmiségi" elemek és kulákok stb. Benyomultak a különféle ún. „forradalmi" nemzeti bizottságokba, igen sok helyen a munkástanácsokba, élére álltak a szovjet hősi emlékművek ledöntésének, kezdeményezték a helyi tüntetéseket, a termelőszövetkezetek szétverését. Féktelen ellenforradalmi uszítással, rémhírek áradatával, az „ősi föld" hazug jelszavával igyekeztek zűr-zavart kelteni a faluban, és a parasztságot szembefordítani a párttal, a munkásosztállyal, a népi demokrácia államával. Nem rajtuk, hanem a parasztság higgadtságán, a földreform során földet adó népi demokrácia iránti hálájában, a munkásosztály iránti hűségén múlott, hogy ez nem sikerült. E tapasztalatok alapján a pártnak és népi demokráciánk államhatalmának a kulákok mellett az egyéb ellenséges elemek ellen is kíméletlen harcot kell folytatni.

II.

A MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉS FEJLESZTÉSÉNEK FŐBB IRÁNYELVEI

Népgazdaságunkban a mezőgazdasági termelés igen jelentős szerepet tölt be. A nemzeti jövedelem létrehozásában a mezőgazdaság 1955-ben változatlan (1954. évi) áron 30,1 százalékkal, folyó áron 33,4 százalékkal vett részt, az exportban 38,4 százalékkal részesedett, s az ország lakosságának ma is mintegy 44 százalékát foglalkoztatja. A mezőgazdasági termelés fejlesztésének lehetőségei országunkban igen nagyok, s az adottságok megközelítően sincsenek kihasználva. Éppen ezért a párt a lakosság életszínvonalának további javítása, az ipar nyersanyagbázisának és a mezőgazdasági exportnak növelése érdekében azt tartja helyesnek, ha a forradalmi munkás-paraszt kormány az egészségesebb ipari szerkezet kialakítása mellett, a falu szocialista átalakításának szem előtt tartása és egyidejű végzése mellett *a mezőgazdasági termelés fokozottabb fellendítését — arccal a belterjesség felé — fő feladatnak tekinti.* Ennek érdekében csökkenteni kell a mezőgazdasági termelési költségeket részben a hozamok növelésével, részben a gépesítés kiterjesztésével.

1. A nyugodt termelőmunkának, a növénytermesztés és az állattenyésztés hozamai növelésének egyik alapvető feltétele, hogy az állami gazdaságok, termelőszövetkezetek és egyénileg gazdálkodó parasztok biztonságosan termeljenek. A párt helytelenít és minden erejét latbavetve megakadályozza azokat a törekvéseket, amelyek — sokszor a törvények megkerülésével is — a mezőgazdasági termelés bármely területén termelési bizonytalanságot igyekeznek előidézni. A beadási kötelezettség eltörlése, a vetési kényszer megszüntetése, az erőszakos szövetkezet-

szervezés és tagosítás hibáinak orvoslása, a földek adásvételének 5 holdig történő engedélyezése, a föld bérbeadásának megkönnyítése, az állami szabadfelvásárlási árak bevezetése, az állami gazdaságok tervezésének egyszerűsítése, a termelőszövetkezetek gazdálkodási önállóságának fokozása stb. ezt a célt szolgálták. A párt a továbbiak során is védi és támogatja a szövetkezeti és állami nagyüzemek, valamint az egyénileg gazdálkodó parasztság biztonságos termelését, ugyanakkor szükségesnek tartja, hogy ők is mindent kövessenek el annak érdekében, hogy saját eszközeikkel fejlesszék gazdaságukat, s maradéktalanul tegyenek eleget az állammal szembeni kötelezettségeiknek. A párt elutasítja az olyan törekvéseket, amelyek a termelési biztonság kihangsúlyozása címén az egyéni gazdálkodási forma konzerválását igyekeznek elérni. Az a véleménye, hogy az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztságnak is növekedjék a bevétele és emelkedjék életszínvonala, annak arányában, ahogyan termelésük és árutermelésük emelkedik, termelési költségük csökken. Ugyanakkor hangsúlyozza, hogy bevételük növekedése és életszínvonaluk emelkedése nagy mértékben csak a szövetkezeti nagyüzemi gazdálkodásra való áttérés útján, az ott lehetséges fokozott gépi munka, szaktudás felhasználása, korszerű termelés és ami ezekkel együttjár, a rendszeres bővített újratermelés útján valósulhat meg.

2. Jelentősen előre kell haladni mezőgazdaságunk termelési kultúráltsága, a belterjesebb gazdálkodás kialakítása terén. Ennek érdekében:

a) Fokozni kell a talaj termőerejét azzal, hogy az eddiginél több és szakszerűbben kezelt istállótrágyát, lényegesen több műtrágyát biztosítunk. Gondoskodjunk ezek szakszerű felhasználásáról, terjesszük ki a zöldtrágyázást és a talajjavító vetésforgók alkalmazását. A termőképességükben leromlott és rossz talajok javítását meg kell gyorsítani, s fásítással, gyepesítéssel, szakszerű talajműveléssel és egyéb módon fokozatosan meg kell akadályozni termőtalajaink további leromlását. Szükséges jelentősen növelni a belvízrendezett területeket, gondoskodni a meglevő berendezések felújításáról és karbantartásáról, s jobban ki kell használni öntözési lehetőségeinket és kiterjeszteni az öntözéses területeket. A kenyérgabonatermelésben a vetésterületek minden áron való növelésére irányuló törekvés helyett fordítsuk a fő súlyt a hozamok növelésére és a minőség javítására. A kenyérgabona vetésterület csökkenése miatt esetleg szükségessé váló importot más mezőgazdasági termékek exportjának növelésével biztosítsuk. Országunk megnövekedett állatállománya szükségessé teszi, hogy jelentősen növeljük a takarmánynövények — elsősorban a pillangósok — termelését. Ezenkívül takarmánybázisunk ki-

szélesítése érdekében az eddiginél sokkal nagyobb figyelmet kell fordítani az ország rét- és legelőterületének ápolására, javítására és fűhozamának növelésére. Az ipari nyersanyagbázis miatt fontos növények termesztésénél is nem a vetésterületek növelése, hanem a hozamok fokozása és a minőség javítása az elsőrendű feladat. A növénytermesztés és a kertészet területén biztosítani kell a hagyományos termelési körzeteknek megfelelő kultúrák termelését (gyümölcs, szőlő, paprika, hagyma, minőségi vetőmag stb.) Segítsük ezeket árpolitikai intézkedésekkel, termelési szerződésekkel stb. Helyezzük előtérbe hazai körülményeink között holdanként legnagyobb termelési eredményt biztosító fajták és hibridek termesztését. Az alapvető agrotechnikai módszerek színvonalának emelése mellett egyre nagyobb szerepet kell biztosítani a mezőgazdasági termelésben a vegyianyagok felhasználásának, a szelektív vegyszeres gyomirtásnak, a vegyi eredetű takarmányoknak, antibiotikumoknak, a hatékony növényvédőszerek alkalmazásának stb. A mezőgazdasági termékek termelésén túl fontos nagy súlyt helyezni a korszerű tárolás és feldolgozás feltételeinek biztosítására, és a növényvédelem részben termelői, részben állami feladatainak megoldására.

b) Az állattenyésztés terén elsősorban a szarvasmarhatenyésztés és tartás számára kell kedvező feltételeket biztosítani. A tej- és húshozamot növeljük alapvető és fejlett takarmányozási és állattartási módszerek bevezetésével, s nem utolsósorban kiváló fajták és tájfajták elterjesztése révén. A szarvasmarhatartásban segítsük elő helyes árpolitikával is az anyagi érdekeltség kialakulását, s azt, hogy a szarvasmarhaállományon belül a tehénállomány emelkedjék. Az új hizlalási szerződéskötési idény megindulásával a hízottsertés-árakat csökkenteni kell, az I. osztályú és export minőségű hízott marha felvásárlási árát pedig, a sertéshez viszonyítva, perspektívában 70—75 százalékban kell megállapítani. Ez a belterjesség felé haladásnak egyik kulcskérdése. A sertéstenyésztésben a jelenlegi állomány további fejlesztése nélkül fokozatosan törekedjünk az intenzívebb tartást igénylő, de a piac igényeinek megfelelőbb hússertésállomány növelésére, főleg azokon a tájakon, ahol ennek lehetőségei a leginkább biztosítottak. A jelenleginél nagyobb anyagi érdekeltséget kell teremteni a juhtartás számára is, főleg az egyéb állatok által fel nem használható takarmányfélék értékesítése és az ország gyapjúszükségletének nagyobb mérvű fedezése, valamint a tejellátás megjavítása érdekében. Az ország lóállományát általában csökkenteni kell olyan mértékben, ahogyan azt a gépi szállítóeszkö-

zök elterjedése és az útviszonyok javulása lehetővé teszi, azért, hogy az így felszabaduló takarmánytermő területek más célra legyenek hasznosíthatók. Baromfiállományunk általában fejlesztendő, főleg a nagyobb tojáshozam és jóminőségű hús irányában.

c) Mezőgazdasági gépellátásunk irányuljon a termés fokozására, a belterjesség növelésére, a nehéz fizikai munka megkönnyítésére, a munka minőségének javítására, a termelési költségek csökkentésére, a munkacsúcsok csökkentésére, a munka optimális időben történő végzésére.

A mezőgazdaság gépesítése terén elsősorban a gépkísérleti szervekre és a magyar iparra várnak fokozott feladatok. Elengedhetetlen, hogy a gépszerkesztésnél figyelembe vegyék a gépeket alkalmazó mezőgazdasági szakemberek, üzemi gazdasági vezetők kívánalmait. Mindenekelőtt azt kell biztosítani, hogy a szocialista nagyüzemek minél előbb gépesíthessék a legmunkaigényesebb termelési ágak (pl. kukoricatermesztés, szálastakarmánytermesztés stb.) összes munkafolyamatait, és ezáltal a termelt termékek önköltségét minél alaposabban leszoríthassák. Másrészt fontos feladat a kisüzemek számára nagy mennyiségű és a kisüzem igényeit kielégítő kisgépeket gyártani. Fel kell számolni a mezőgazdasági gépgyártás terén a külföldi országokhoz viszonyított nagyfokú lemaradást, s ennek érdekében korszerű, könnyen kezelhető, kis önsúlyú, jó anyagból készült gépeket kell előállítani. Biztosítsuk a megfelelő mennyiségű pótalkatrészt és garanciális javítószolgálatot is.

d) A mezőgazdasági termelés kultúráltságának növelése és belterjes irányú fejlesztése szükségessé teszi az állami és társadalmi beruházások célszerű elosztását. Ezért törekedjünk arra, hogy a rendelkezésre álló eszközöket elsősorban olyan területeken használjuk fel, ahol azok gyorsan visszatérülnek, és a termelés fejlesztése — különösen a szocialista szektor termelésének fejlesztése — szempontjából a leghatékonyabbak. Szakítani kell mindenekelőtt azzal az évek óta uralkodó szemlélettel, hogy a mezőgazdaság a nemzeti jövedelemben való magasfokú részesedése ellenére is igen alacsony arányban részesüljön az állami beruházásokból. A jövőben a mezőgazdaság fejlesztésére szánt beruházásokat az állam anyagi erőinek figyelembevételével megfelelően növelni kell. Szükséges, hogy a gazdaságpolitika és az ipar felelős irányítói körében olyan szemlélet alakuljon ki, hogy az ipar egyik fő piaca a mezőgazdaság, s kötelezni kell az ipart, hogy a mezőgazdaságot az eddiginél sokkal jobban szolgálja ki megfelelő mezőgazdasági gépek-

kel, műtrágyával, növényvédőszerekkel, göngyöleggel, építőanyagokkal stb.

3. A kötelező beadás eltörlésével előállott új helyzetben olyan mezőgazdasági felvásárlási rendszert és árpolitikát kell kialakítani, amely egyrészről elősegíti a mezőgazdasági termelés mennyiségi és minőségi fejlesztését, — másrészről a várható nagyobb árufeleslegek és az egészségesebb árucsereforgalom kifejlődésével a lakosság élelmiszerellátásának, az ipar nyersanyagbázisának megjavítását és külföldi adósságaink törlesztésének további növelését, a hagyományos és egyéb mezőgazdasági termékek exportját teszi lehetővé.

a) Biztosítani kell, hogy a parasztság termelvényeit szabadon értékesíthesse az állami és szövetkezeti felvásárló szervek, a bérből és fizetésből élők, valamint a többi termelő részére.

b) Az állam az ellátatlan lakosság élelmiszer- és az ipar nyersanyagellátásához, valamint a mezőgazdasági exporthoz szükséges árualapot a termelőkkel önkéntesen kötött termelési, illetve értékesítési szerződésekkel és állami szabadpiaci felvásárlás útján biztosítsa.

c) A legfontosabb mezőgazdasági termékek esetében (kenyérgabona, takarmánygabona, sertés, vágómarha, nyersrizs, napraforgó) változatlanul fenn kell tartani azt a rendszert, hogy továbbeladásra csak az állam vásárolhat. Ezeket a termékeket tehát a szövetkezetek is csak az állam megbízásából, az állami felvásárló szervek számára vásárolhatják. Ez nem gátolja a termelőket és a fogyasztókat abban, hogy saját szükségletük erejéig a szabadpiacon vásárolhassanak, illetve, hogy terményüket szabadon értékesíthessék.

d) A mezőgazdasági árak megállapításánál a legközelebbi jövőben bizonyos stabilitást akarunk, ami azt jelenti, hogy az átlagos színvonalon gazdálkodók jó közepes termés mellett megtalálják számításukat. Ugyanakkor ügyelni kell arra, hogy a legfőbb cikkek termelési árai a bérekkel arányban álló stabil fogyasztói élelmiszerárakat tegyenek lehetővé.

e) A nagyobb mennyiségű egységes, jóminőségű tételek után — amelyeket elsősorban a szocialista nagyüzemek képesek biztosítani — felárat kell adni.

Az állam piacszabályozó szerepének ellátásához az szükséges, hogy a legfontosabb mezőgazdasági termékekből megfelelő készletek álljanak rendelkezésre. E készleteket az állami gazdaságok árutermelésének fejlesztése révén, állami felvásárlásból, szerződéses termeltetés útján, továbbá a földadó, a cséplési és a malmi vámnyereségek természetbeni fizetésének fenntartásával, szükség esetén importból kell biztosítani. Fontos előfeltétele az állam

piacszabályozó szerepe érvényesítésének, hogy a falu megfelelő választékú iparcikkel legyen ellátva. Ezeknek a feltételeknek birtokában az állam piacszabályozó szerepét megfelelő ár-, hitel- és adópolitikával biztosítani lehet.

A termelési és szállítási szerződések kötésében, valamint a mezőgazdasági termékek felvásárlásában az eddiginél sokkal nagyobb szerepet kell juttatni a földművesszövetkezeteknek. Törekedjünk arra, hogy a falvakban minél kevesebb állami alkalmazott végezze a felvásárlást és a szerződéskötést. Ezeket a feladatokat minél nagyobb mértékben bízzuk a földművesszövetkezetekre.

4. A mezőgazdaság területén dolgozó szakembereket részesítsük nagyobb megbecsülésben. A mezőgazdaság szakirányítását arra alkalmas, népi demokráciánkhoz hű, tapasztalt szakemberekre kell építeni. Ezért a felelős állások betöltését fokozatosan képesítéshez és bizonyos gyakorlati időhöz kell kötni. A párt- és egyéb szervek figyeljenek fel a káros, szektáriánus, szakemberellenes magatartás veszélyére. Ugyanakkor becsüljék meg és beosztásukban erősítsék meg a munkájukat jól ellátó, nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező, munkaterületüket jól ismerő, párthoz és népi demokráciához hű — oklevéliel nem rendelkező — munkás- és parasztkádereket.

A mezőgazdasági termelés fejlődését elő kell segíteni a termelők mezőgazdasági szakismeretének a növelésével is. Csökkentsék a mezőgazdasági főiskolákon kiképzendők számát, viszont növeljék a kiképzés színvonalát. Jelentősen szélesíteni kell a különféle mezőgazdasági szaktanfolyamokat, amelyeken mezőgazdasági és szövetkezeti ismereteket is oktassanak. A vidéki általános iskolákban önálló tárgyként mezőgazdasági és szövetkezeti ismereteket oktassanak. Kiterjedt mezőgazdasági szakpropagandát kell folytatni a szakmai ismeretek növelése és a jó tapaszalatok elterjesztése céljából. A mezőgazdasági szakigazgatási szerveket a földművelésügyi minisztériumtól a községekig úgy építsék ki, hogy azok ne a termelés adminisztratív irányításával foglalkozzanak, hanem állami szakigazgatási feladatokat lássanak el és gazdaságpolitikai célkitűzéseket valósítsanak meg.

5. Az állami irányító szervek mellett lehetővé kell tenni különféle termelői és tenyésztői szakegyesületek (legeltetési bizottság, cukorrépatermelők egyesülete, szőlő- és gyümölcstermelőkből létesített hegyközségek stb.) alakulását. E szakegyesületek önkéntes alapon szerveződnek, működési körüket alapszabály határozza meg, s a megyei tanács szakfelügyelete alatt állnak. Az állam a szakegyesületeknek a termelés, tenyésztés, értékesítés, szakoktatás, tanácsadás területén kifejtett munkájukhoz anyagi és erkölcsi támogatást nyújt.

III.

A MEZŐGAZDASÁG SZOCIALISTA ÁTÉPÍTÉSÉNEK IRÁNYELVEI

Hazánk mezőgazdaságának szerkezete túlnyomórészt kisárutermelő jellegű. Az ország szántóterületének mintegy 78 százalékát egyénileg gazdálkodó kisparasztok művelik, és csak 22 százalékát szocialista nagyüzemek, szövetkezetek és állami gazdaságok. Ezért — és mert még szocialista nagyüzemeink is drágán és keveset termelnek — termelvényeink a világpiacon általában nem versenyképesek. A mezőgazdasági termelés színvonalának nagyarányú emelését és a termelési költségek csökkentését mezőgazdaságunk korszerűtlensége mellett a kisüzemi jelleg akadályozza.

Az MSZMP, egész népünk egyetemes érdekét — beleértve a parasztság érdekét is — szem előtt tartva, a mezőgazdasági termelőerők állandó fejlesztésének fő feladata mellett egyik legfontosabb feladatának tekinti annak elősegítését, hogy mezőgazdaságunk fokozatosan korszerű, szocialista nagyüzemű mezőgazdasággá alakuljon át. A nagyüzemű mezőgazdaság kialakításának folyamata a történelem tanúsága szerint kétféleképpen mehet végbe. A kapitalista rendszerű államokban úgy, hogy a kisgazdaságok, mivel drágán termelnek, s nem képesek versenyezni a tőkés nagyüzemekkel, tömegesen mennek tönkre, földjeik fokozatosan a tőkés nagybirtokosok kezébe kerülnek. A szocializmust építő államokban a kisüzemek nem mennek tönkre, hanem erőiket önkéntes szövetkezés útján összefogják és a kisüzemi formát saját elhatározásukból a több és olcsóbb termelésre képes, a bővített újratermelést rendszeresen lehetővé tevő szövetkezeti nagyüzemmel cserélik fel. Népi demokráciánk viszonyai között a nagyüzemű mezőgazdaság csak ez utóbbi, szocialista úton jöhet létre. *A mezőgazdasági termelés fejlesztése és a szocialista átalakítás egységes, elválaszthatatlan feladatot képez. A mezőgazdaság nagyüzemű átszervezése nem öncél, hanem eszköze, fő módszere a mezőgazdasági termelőerők állandó fejlesztésének, a dolgozó nép s ezen belül a parasztság jóléte állandó növelésének.*

A mezőgazdaság szocialista átalakítása csak a párt vezetésével és dolgozó parasztságunkkal együtt hajtható végre. *Ahhoz, hogy dolgozó parasztságunk helyeselje és támogassa a szocialista átalakítást, meg kell szüntetnünk az elmúlt évek hibáit, a mezőgazdaság szocialista átalakításához nélkülözhetetlen nagyarányú állami támogatás jelentőségének a meg nem értését, a meglevő beruházási keretek helytelen felhasználását, az erőszakoskodásokat stb. Emellett világosan és kézzelfoghatóan be kell bizonyítani dolgozó parasztságunknak a korszerű mezőgazdasági nagy-*

üzemek fölényét a kisgazdaságokkal szemben. Csak ebben az esetben várható a ma még egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztság **szemléletmódjának gyökeres megváltozása, és ezzel** szétaprózott mezőgazdaságunk **nagyüzemivé** átalakulása. Dolgozó parasztságunk teljes egyetértésének biztosítása, a szövetkezeti mozgalom kiterjedése hatalmas kultúrmunkát és helyes, célszerű gazdaságpolitikát követel. Ennek alapelvei a következők:

1. *Meglevő szocialista mezőgazdasági nagyüzemeinket* (állami gazdaságok, termelőszövetkezetek) *minél előbb példamutató, modern, belterjes gazdaságokká kell fejleszteni. Ezek termelési színvonala és árutermelése haladja meg az egyéni gazdaságokét, termelési költségeik alacsonyabbak legyenek, alkalmazzák a korszerű növénytermelési és állattenyésztési módszereket, termelésüket nagymértékben gépesítsék és a gazdaságok dolgozóinak, a szövetkezet tagjainak élet- és munkakörülményei az egyénileg gazdálkodókénál jobbak legyenek. Ennek érdekében:*

a) Az állam teherbíróképességének megfelelően maximálisra kell emelni a mezőgazdaság fejlesztésére fordított összegeket. Ezek zömét fordítsuk a meglevő szocialista nagyüzemeink fejlesztésére. Az állami eszközöket mindenekelőtt ott használjuk fel, ahol ezek a leggyorsabban, a legnagyobb arányú eredményt biztosítják. Hitelt csak gazdaságos és a termelést előmozdító célokra lehet adni.

b) Termelőszövetkezeteink fejlesztésében nagy szerep vár a gépállomásokra. Elsősorban az alapvető mezőgazdasági munkák gépesítését kell időben és jó minőségben biztosítaniok (szántás, aratás, cséplés). Ezen túl azonban biztosítani kell a termelőszövetkezetek egyéb gépesíthető munkafolyamatainak ellátását is, amennyiben azokat a termelőszövetkezet nem saját gépeivel oldja meg (silózás, állattenyésztési munkák gépesítése, vetés, növényápolás, szállítás stb.). A gépállomási gépi munkadíj a termelőszövetkezetek részére jóval alacsonyabb legyen, mint az egyénileg dolgozó parasztok részére. Biztosítani kell a gépállomások érdekeltségét — és felelőssé kell tenni őket a termelőszövetkezetek segítéséért.

c) A termelőszövetkezetek jövedelmükből a kombájn, cséplőgép és általában a szántótraktor kivételével minden a termeléshez szükséges mezőgazdasági gépet (erő- és munkagépet) megvásárolhatnak. E gépek segítségével egészségesen kiegészíthetik a gépállomás által végzett munkákat. A gépállomások kötelesek biztosítani — a termelőszövetkezet kívánsága szerint — a szövetkezeti gépek javítását.

d) Az állami gazdaságok legyenek a korszerű, szocialista nagyüzem mintagazdaságai. Magas termelési eredményeikkel, modern gazdálkodásukkal mutassanak példát az egyénileg

dolgozó parasztságnak és a termelőszövetkezeteknek. Emellett a termelőszövetkezeteket lássák el minőségi vetőmagvakkal, tenyészállatokkal és egyéb segítséggel. Az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek közti gazdasági kapcsolatokat általában közbeiktatott szervek nélkül kell lebonyolítani.

e) Lehetővé kell tenni azt is, hogy a termelőszövetkezetek termelvényeiket maguk dolgozhassák fel és így értékesíthessék. Ezért módot kell adni arra, hogy kisebb feldolgozó üzemeket (tejfeldolgozó, daráló, szeszfőzde, aszaló stb.) létesítsenek, illetve ilyeneket állami és egyéb szervektől átvegyenek. Emellett engedélyezni kell, hogy áruikat saját üzleteikben, piaci elárusító helyeken árusíthassák, vagy — közös megállapodás alapján — különböző ipari üzemeknek, vállalatoknak, intézményeknek, kórházaknak stb. nagy tételben eladhassák.

f) A meglevő termelőszövetkezetek fejlesztéséhez — a fentieken kívül jelentős szakmai segítség is szükséges. Ezt a jövőben nem a gépállomási mezőgazdászok, hanem egyrészt a szövetkezetek által alkalmazott, másrészt a tanácsapparátusban dolgozó szakemberek útján kell biztosítani. Lehetővé kell tenni, hogy a termelőszövetkezetek pályázat meghirdetésével alkalmazzanak mezőgazdászokat. Az állam — ahol ez szükséges — a szakemberek fizetésének egy részét vállalja magára. A tanácsapparátusban dolgozó szakembereknek pedig fokozottabban tegye feladatává a termelőszövetkezetek szakmai segítését. Folytassák a termelőszövetkezeti vezetők képzését, a tsz-tagok részére pedig állattenyésztő és növénytermelő tanfolyamokat kell szervezni.

g) Annak érdekében, hogy termelőszövetkezeteink vonzóbbak legyenek a dolgozó parasztok előtt, szükséges a termelőszövetkezetek *belső rendjének* megszilárdítása. Így a vezetés megjavítása, a szövetkezeti tagság egységének kialakítása, a szövetkezeti demokrácia megerősítése, a tagság szocialista szellemű nevelése.

2. A mezőgazdaság szocialista átalakításának fő útja a *mezőgazdasági termelőszövetkezet*. Mezőgazdasági termelőszövetkezetek azok, amelyekben:

a) közösek a termelőeszközök (beleértve az állatállományt is), kivéve a háztáji gazdaságban törvényesen visszahagyható földet, eszközöket, állatokat;

b) a nagyüzemi munkamegosztás előnyeit kihasználva, közösen végzik a munkát a termelés minden ágában;

c) a jövedelem túlnyomó részét a végzett munka alapján osztják el, kisebb részét pedig a földjáradék kifizetésére használják fel;

d) évről évre a jövedelemnek legkevesebb 5 százalékával gyarapítják a közös szövetkezeti alapot, és a folyamatos üzemvitelhez szükséges tartalékot képeznek;
e) közösen végzik a beszerzést és értékesítést;
f) a gazdálkodást éves terv alapján folytatják;
g) pontos nyilvántartást vezetnek;
h) szocialista szellemben nevelik tagjaikat, kizsákmányolókat nem vesznek fel a szövetkezetbe, s nem tűrik meg a kizsákmányolás semmiféle formáját sem.

A szocialista állam csak azokat a szövetkezeteket ismerje el mezőgazdasági termelőszövetkezetnek, amelyek gazdálkodásukban ezeket a szocialista alapelveket betartják, és anyagi támogatást is csak ebben az esetben folyósítson részükre.

Bár termelőszövetkezeteink zöme szilárdan kitartott a munkaegység rendszer mellett, nem szabad elutasítani azokat a kezdeményezéseket, új módszereket, amelyek a jövedelemelosztás szocialista elvén épülnek fel, s a munkaegység-rendszer továbbfejlesztését, megjavítását célozzák. Ezeket tanulmányozni és a gyakorlati alkalmazásukban szerzett tapasztalatokat hasznosítani kell.

Lehetővé kell tenni, hogy a termelőszövetkezetek, a szocialista alapelvek betartása mellett, a helyi viszonyoknak megfelelően módosításokat eszközöljenek az alapszabályzatukban. Abban az esetben, ha a közös nagyüzemi állatállomány megteremtéséhez szükséges feltételekkel a termelőszövetkezet még nem rendelkezik, megengedhető, hogy egy ideig közös állatállomány nélkül működjék. Meg kell azonban követelni ebben az esetben is, hogy a közös állattenyésztést reálisan megvalósítható időn belül célul tűzzék ki, a közös állattenyésztés alapjainak megteremtését fő feladatnak tekintsék, jövedelmük egy részét rendszeresen erre a célra fordítsák. Az ilyen szövetkezeteknél meg kell követelni azt is, hogy a tagok háztáji állatállományuk arányában a közösen művelt szántóterületre a közgyűlés által megadott mennyiségű istállótrágyát hordjanak ki.

3. Ahhoz, hogy dolgozó parasztságunk fő tömegei a termelőszövetkezeti gazdálkodás útjára lépjenek, szükség van az alacsonyabb típusú, egyszerűbb szövetkezeti formák eddiginél hathatósabb felkarolására és támogatására. Az egyszerűbb szövetkezeti formák létrehívásának az a célja, hogy megkönnyítse az erősen tulajdonosi beállítottságú dolgozó parasztok számára az utat a nagyüzemi szocialista gazdasághoz. Ahol a meglevő mezőgazdasági termelőszövetkezetek bővítésére, vagy újak alakítására megvannak az objektív és szubjektív feltételek, azok szervezését kell minden erővel támogatni. Ahol azonban nincsenek meg ezek a feltételek, ott az alacsonyabb típusú szövetkezetek alakulását kell elősegíteni.

Az egyszerűbb szövetkezeti formák közül a legismertebb és a

legelterjedtebb: az *általános földművesszövetkezet.* Ez elsősorban felvásárló, értékesítő, fogyasztási és hitelszövetkezeti tevékenységet fejt ki, s a nagyszámú szakcsoport útján egyre kiterjedtebb a termelési tevékenysége is. A begyűjtés megszűntével igen nagy szerep vár a földművesszövetkezetekre a parasztság árukészletének felvásárlásával. Kívánatos, hogy egyre nagyobb szerepe legyen a különféle növénytermelési, hizlalási szerződéskötéseknél is. Ahhoz, hogy a földművesszövetkezeti mozgalom valóban betöltse szövetkezeti funkcióit, a parasztság széles rétegeit felölelő élő tömegmozgalom legyen, s alkalmassá váljék az igazi szövetkezeti közszellem kialakítására a faluban: mindenekelőtt az szükséges, hogy a földművesszövetkezeteket megszabadítsuk az évek óta rájuk rakódott bürokratikus, kincstári, hivatali boltjellegtől. Ennek érdekében az is szükséges, hogy demokratikusan választott dolgozó paraszti vezetőségük legyen.

A földművesszövetkezetek keretében kell — a jelenleginél sokkal kiterjedtebben — létrehozni a termelési szövetkezés legegyszerűbb elemeit tartalmazó *társulásokat* (géphasználati társulás, vízhasználati társulás stb.), valamint a különféle szakszövetkezeteket, a tejszövetkezeteket stb. Ezek a termeléshez szükséges beszerzéseket és termékeik zömének értékesítését végzik közösen. Emellett bizonyos termelést elősegítő közös céltevékenységet is folytatnak (például közös géphasználat).

Ugyancsak a földművesszövetkezetek keretében alakuljanak — de ha kérik, önálló működési engedélyt is kaphatnak — a *szakcsoportok.* Ezek a társulásoknál annyiban fejlettebbek, hogy a tiszta jövedelem egy részét rendszeresen a közös vagyon fejlesztésére fordítják.

Végül önálló szövetkezeti üzemként működnek a *termelőcsoportok,* amelyek a mezőgazdasági termelés egy, vagy néhány ágát kollektivizálták, s a termelés e területén a munkákat közösen végzik, a közös termelési ág tiszta jövedelmének nagyobb részét a végzett munka alapján osztják el, jövedelmük egy részét rendszeresen a közös alap fejlesztésére fordítják, közös beszerző és értékesítő tevékenységet folytatnak. A termelőcsoportokat, szakcsoportokat és egyéb termelési társulásokat az állam olyan arányban támogassa, amilyen arányban a közös nagyüzemű termelés elemeit kifejlesztik, közös beruházást végeznek.

Az egyszerűbb szövetkezeti formák széleskörű kiterjesztése elősegíti a parasztság kultúrszínvonalának emelését, megismerteti velük a szövetkezés számtalan előnyét, megtanulják az egyéni gazdaságnál nagyobb méretekben való gondolkodást, s lehetővé teszi, hogy a szövetkezeti vagyon gyarapításával saját erőforrásukból a leendő termelőszövetkezetekre való áttérés anyagi alapjait megteremtsék. Ezért támogatni kell a parasztság egyszerűbb szövetkezetek alakítására irányuló törekvéseit, meg kell szüntetni az ezzel kapcsolatban kialakult bizonytalanságot, ügyelni

kell arra, hogy ezek ne váljanak kizsákmányoló jellegűvé, és ne az egyéni gazdaság konzerválására szolgáljanak, hanem valóban átmenetet képezzenek a termelőszövetkezet felé.

4. A nagyüzemi gazdálkodás fölényének bizonyításában és az új termelőszövetkezetek alakításában döntő szerepük van a gépállomásoknak. A párt a mezőgazdaság szocialista átalakításáért folytatott harcban a gépállomásokat fontos bázisának tekinti. Világosan látni kell azonban azt, hogy jelenleg ennek a feladatnak a gépállomások csak részben felelnek meg. Ezért mindenekelőtt meg kell javítani a gépállomások vezető és dolgozó kollektívájának szociális és politikai összetételét. El kell távolítani a gépállomásokról a politikailag megbízhatatlan, az osztályidegen, a deklasszált és lumpen elemeket, mindenekelőtt azokat, akik az októberi ellenforradalom során szembefordultak népi demokráciánkkal. A gépállomásokon népi demokráciánkhoz hű, szocialista meggyőződésükben tántoríthatatlan, becsületes agrárproletárok és ipari munkások dolgozzanak. Ezekre támaszkodva alakítsanak ki egészséges viszonyt a termelőszövetkezetekkel és az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztokkal. A termelőszövetkezetekkel való jó viszony kialakítása elsősorban azon múlik, hogy a gépállomások mennyiben képesek kellő időben, jó minőségben és olcsón elvégezni a szükséges munkákat. Ezért — bár fontos célkitűzés, hogy a gépállomások bevételeikből fedezzék kiadásaikat — az állam szükség esetén pénzügyi támogatással is járuljon hozzá ahhoz, hogy a gépállomások termelőszövetkezetek részére végzett munkáinak költsége alacsony legyen. Emellett biztosítani kell, hogy a gépállomásokon korszerű erő- és munkagépek nagy számban álljanak rendelkezésre. Ezért — ha a termelőszövetkezet kéri — a gépállomások az általuk ki nem használt, felesleges munkagépeket adják bérbe a termelőszövetkezeteknek. A gépállomások jó kapcsolatukat az egyéni parasztsággal a gépi munka kiterjesztésén, a szervezett kultúrmunkán stb. túl elsősorban azzal biztosítsák, hogy a gépállomási szolgáltatásokat a jelenleginél sokkal szélesebb területre terjesszék ki. A mezőgazdasági termelő munkához szükséges szolgáltatásokon túl célszerű fokozatosan áttérni az egyéb műszaki szolgáltatásokra is (kovács-, bognármunkák, kisgépjavítás és egyéb műszaki jellegű munkák stb.). Ennek érdekében célszerű, ha a több község területén dolgozó gépállomások kihelyezett műhelyeket létesítenek.

5. A mezőgazdaság szocialista átalakításának az eredményesén működő nagyüzemek és a kisárutermelők közötti egészséges verseny körülményei között kell végbemenni. Ebben a versenyben az újonnan alakult mezőgazdasági termelőszövetkezetek bizonyos mértékben hátrányosabb feltételekkel indulnak, mint az egyéni gazdaságok, mert üzemeik még nem épültek ki, szemben az évtizedek óta kialakult egyéni gazdaságokkal. Ezért az államnak megfelelő gazdasági politikával, mindenekelőtt hitelpolitikával elő

kell segíteni, hogy ebben a versenyben a szövetkezeti gazdaságok minél előbb jelentős fölényt harcolhassanak ki a kisárutermelő gazdaságokkal szemben. Olyan hitelpolitikát kell kialakítani, hogy a jövőben a termelőszövetkezet a termeléshez szükséges forgóeszközökhöz a hitelt az általa megtermelt árualap lekötésével szerezze. Az ilyen hitelpolitika a termelőszövetkezeteket az árutermelés növelésére ösztönzi. A kisárutermelő gazdaságok színvonalát lényegesen meghaladó nagyüzemek létrehozása jelentős beruházást követel. Ezeket a beruházásokat egyedül paraszti eszközökből sem a kapitalizmus, sem a szocializmus viszonyai között megvalósítani nem lehet. Szocialista körülmények között ez azt jelenti, hogy az államnak jelentős összegeket kell fordítani a szövetkezeti nagyüzemek létrehozására. Ezért hazánkban az állam teherbíróképességének megfelelően maximálisra kell emelni a mezőgazdasági nagyüzemek korszerű berendezésekkel való ellátására szolgáló állami eszközök mennyiségét. Nyújtsunk a megalakuló új, kellő állóeszközökkel nem rendelkező termelőszövetkezeteknek (2—3 éven keresztül több részletben) olyan mérvű állami indítóhiteleket, hogy az a parasztságnak a nagyüzem létrehozására rendelkezésre álló *saját eszközeivel együtt* a nagyüzemű gazdálkodás feltételeit megfelelő színvonalon biztosítsa. A múlttal szemben e hitelek nagyobb része hosszúlejáratú legyen.

6. A korszerű szocialista nagyüzemek létrehozása a továbbiakban is szükségessé teszi a szétszórt parcellák nagyüzemi táblákba való tagosítását. Ezt azonban az elmúlt évektől eltérően úgy kell végrehajtani, hogy ne okozzon termelési bizonytalanságot. Ezért a nagyüzemi táblákba kerülő egyéni paraszti földekért teljes kártalanítást kell fizetni abban az esetben, ha azon évelő kultúra, beruházási létesítmények stb. vannak, vagy ha cserébe gyengébb minőségű, elhanyagoltabb stb. földet tudnak adni. A tagosítások a jövőben csak az érintett község vagy határrész dolgozó parasztjai többségének kérésére hajthatók végre. *A jövőben tagosítások helyett sokkal kiterjedtebben kell alkalmazni az érdekeltek kölcsönös megegyezésén alapuló önkéntes földcseréket, beleértve az adás-vétel útján történő cseréket is.*

7. A termelőszövetkezeti mozgalom kiterjesztése érdekében szembe kell szállni a spontaneitás szemléletével, amely szerint nem kell folyamatos felvilágosító munkával segíteni a dolgozó parasztok termelőszövetkezeti útra térését, magukra lehet hagyni őket. Ellenkezőleg, ezt a folyamatot rendszeres felvilágosító munkával elő kell segíteni. Ebben döntő szerepe van a meglevő termelőszövetkezetek tagságának, akik az egyénileg dolgozó parasztság felvilágosításában a fő szerepet kell, hogy betöltsék. Ezenkívül a gépállomások dolgozói, a mezőgazdasági szakemberek és általában a falusi kommunisták legyenek a termelőszövetkezeti mozgalom propagandistái. A felvilágosító munka irányul-

jon elsősorban a nagyüzem fölényének és szükségességének bizonyítására. Ezért az iskolákban és tanfolyamokon végzett szövetkezeti oktatásnak, az agitációs és felvilágosító munkának egyaránt főleg helyi, konkrét összehasonlításokra kell épülni. Emellett nem lehet a parasztság különböző rétegei felé azonos politikai felvilágosító munkát folytatni. A félproletárokat és kisparasztokat a most következő időszakban már közvetlen a termelőszövetkezetek alakítására, a meglevőkbe való belépésre kell megnyerni. Ugyanakkor az erősen tulajdonosi beállítottságú középparasztokkal főleg olyan irányban kell foglalkozni, hogy az egyszerűbb szövetkezeti formákat válasszák. A mezőgazdaság szocialista átalakításának későbbi időszakában lehet csak közvetlen cél e rétegek széleskörű bevonása a termelőszövetkezetekbe. Ez természetesen nem jelentheti azt, hogy most elutasítjuk azokat a középparasztokat, akik termelőszövetkezeteket kívánnak alakítani, vagy abba belépni.

8. *A mezőgazdaság szocialista átalakításának célja a mezőgazdasági termelés nagyarányú fellendítése. Az átalakítást úgy kell végrehajtani, hogy a termelési színvonal az átalakítás időszakában se csökkenjen, sőt növekedjék.* A mezőgazdaság szocialista átalakításának ütemét elsősorban a következő tényezők határozzák meg:

a) a meglevő nagyüzemek termelési színvonala, fölényük kialakulása az egyéni termelés felett a termelés, az árutermelés, az önköltség, az életszínvonal stb. tekintetében;
b) a termelőszövetkezeti nagyüzemek megteremtésére rendelkezésre bocsátott állami eszközök és egyéb segítség mennyisége;
c) a dolgozó parasztság saját eszközeinek mennyisége, amelyek a szövetkezeti nagyüzem megteremtésére szolgálnak, beleértve az egyszerűbb szövetkezeti formák elterjedését s az ezekben kialakuló szövetkezeti akkumuláció mértékét;
d) a párt-, állami és egyéb szervek által végzett agitációs, felvilágosító és oktató munka eredményeként dolgozó parasztságunk kultúrszínvonalának emelkedése.

A mezőgazdaság szocialista átalakítása tehát csak olyan ütemben lehetséges, amilyen mértékben a korszerű nagyüzemi gazdálkodásra való áttérés e négy alapvető feltételét biztosítani tudjuk.

IV.

A FALUSI PÁRTMUNKÁRÓL

Dolgozó népünk életszínvonalának további emelése, az ország gazdasági helyzetének megjavítása érdekében pártunknak a következő évek során nagy figyelmet kell fordítani a párt falusi

munkájára. *Ahhoz, hogy a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetsége erősödjön, s ezzel hazánkban a proletárdiktatúra egyre szilárdabb legyen, a mezőgazdasági termelés színvonalát emelni tudjuk és falun is sikerrel fejezzük be a szocializmus építését, szükséges a falusi pártszervezetek megerősítése, a falusi pártmunka megjavítása.* Erre a munkára különösen most kell nagy figyelmet fordítani, mert falusi pártszervezeteink még gyengék, az ellenforradalmi események falun is komoly károkat okoztak, és az osztályellenség tevékenysége élénk. Mindezekből kiindulva, azért, hogy a párt agrárpolitikáját sikeresen végre tudjuk hajtani, a falusi pártmunka terén a következők szerint kell eljárni:

1. A falusi kommunistáknak a megyei és járási pártbizottságok segítségével arra kell törekedniök, hogy minden faluban erős, szilárd pártszervezeteket hozzanak létre. A falusi pártszervezetek mellett mindazokban a termelőszövetkezetekben, állami gazdaságokban, gépállomásokon, ahol a párt taglétszáma megengedi, hozzanak létre önálló üzemi pártszervezeteket is. Ahol azonban kevés párttag van, nem célszerű szétaprózni a falu kommunista erőit és erőltetni az önálló üzemi alapszervezetek megalakítását. Ezeken a helyeken üzemi pártcsoportokat alakítsanak, amelyek rendszeresen foglalkozzanak az üzem problémáival, de tartozzanak bele az egységes falusi pártszervezetbe.

2. Gondosan ügyelni kell arra, hogy a falusi pártszervezetek összetétele megfelelő legyen. Elsősorban a legszilárdabb termelőszövetkezeti tagokat, ipari és mezőgazdasági munkásokat és félproletárokat vegyék fel a pártszervezetekbe. Ezek képezzék a falusi pártszervezetek bázisát. Rajtuk kívül azonban nagy gondot kell fordítani a Kommunista Ifjúsági Szövetség, EPOSZ legöntudatosabb tagjaira, akiket szintén fel kell venni a pártba. Szakítsanak azzal az elmúlt években kialakult gyakorlattal, amely szerint elhanyagolták a pártépítési munkát a kis- és középparasztok között. E rétegek meglehetősen erős tulajdonosi beállítottsága nem lehet akadálya annak, hogy leghaladóttabb elemeit — a jól gazdálkodó, állampolgári kötelezettségét pontosan teljesítő, népi demokráciához hű kis- és középparasztokat — bátran felvegyék pártunk tagjai közé. A pártépítési munkánál törekedjenek arra is, hogy a pártszervezetek tagjai, különösen vezetői, becsületes, köztiszteletben álló, osztályhű és a párt politikájáért harcolni kész elvtársak legyenek.

3. Ahhoz, hogy falusi pártszervezeteink a munkás-paraszt szövetség megerősítését, a mezőgazdasági termelés fellendítését és a mezőgazdaság szocialista átalakítását sikeresen megoldják, szükséges, hogy kialakuljon a falusi pártmunka helyes módszere. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a pártszervezetek munkájában kiküszöböljük a korábbi helytelen módszereket — a parancsolgatást, a választott

szervek munkájába való túlzott beavatkozást stb. —, másrészt, hogy a falusi lakosság legszélesebb tömegeit bevonjuk a szocialista építés munkájába. Ezért:

a) A pártnak, mint a proletariátus élcsapatának, mindenkor a munkás- és paraszttömegek élén kell járnia. Magára kell vállalni a kezdeményezést és a fő szervező szerepet a szocializmus építésének gyakorlati kérdéseiben, akár politikai, akár gazdasági, akár kulturális feladatokról van szó. A párttagok járjanak élen a párt-, a gazdasági és az államhatalmi szervek munkájában tapasztalható hibák — nem ritkán nyílt visszaélések — felfedésében és kijavításában is.

b) A párt politikáját a széles pártonkívüli dolgozó tömegek előtt döntően a tömegszervezeteken keresztül kell érvényesíteni. Ennek érdekében küldjék a legjobb falusi kommunistákat a Hazafias Népfrontba, a községi tanácsokba, a Kommunista Ifjúsági Szövetségbe, az EPOSZ-ba, és gondoskodjanak a pártvezetés biztosításáról a szakszervezetekben és egyéb szervezetekben is. Meg kell alakítani mielőbb mindenütt a falusi nőtanácsot is. A falusi pártszervezetek a különféle szervekben a párt célkitűzéseinek megvalósítását elsősorban azáltal biztosítsák, hogy az ott dolgozó kommunistákat felelőssé teszik a párthatározatok végrehajtásáért.

c) Falusi pártszervezeteink egyik legfontosabb feladata a tömegek politikai nevelésének megszervezése olyanformán, hogy a falvakban valóban tömegméretekben folytassanak írásos és szóbeli kommunista propagandát, agitációt. Ennek érdekében szervezzék meg a könyvek, újságok és egyéb propagandaanyagok terjesztését, végezzenek állandóan szóbeli felvilágosító munkát a tömegek között az aktuális politikai, gazdasági és egyéb kérdésekről. Különösen fontos feladatuk ezen a téren, hogy meggyőző felvilágosító munkát végezzenek a termelőszövetkezetek és általában a mezőgazdasági nagyüzemek népszerűsítése érdekében, leplezzék le az ellenséges hangulatkeltést, jelszavakat, rémhíreket, fedjék fel a párt politikájával szembenálló különféle opportunista, antimarxista nézeteket és mutassák be azok káros voltát, ismertessék és népszerűsítsék a párt és a kormány intézkedéseit stb.

d) Pártszervezeteink ellenőrizzék a gazdasági, államhatalmi és egyéb szervek munkáját. Ez az ellenőrzés elsősorban a tömegek segítségével történjen, azáltal, hogy különös tekintettel legyenek az egyes szervek munkájával szemben a tömegek részéről megnyilvánuló kritikai észrevételekre, keressék meg az elkövetett hibák okait, gondoskodjanak azok megszüntetéséről. Ezenkívül — különösen üzemi pártszervezeteink — számoltassák be időközönként a gazdasági és

egyéb szervek vezetőit végzett munkájukról, és a kommunisták és a pártonkívüliek által tett észrevételek alapján bírálják azok munkáját.

Falusi pártszervezeteink feladataikat — köztük a párt agrárcélkitűzéseinek megvalósítását — csak akkor tudják jól végrehajtani, ha fő figyelmüket a pártonkívüli dolgozó tömegekkel való jó viszony kialakítására fordítják. Ha akár jobboldali opportunizmusból, akár túlzó „baloldaliságból" szembekerülnek a dolgozó tömegekkel, elszakadnak tőlük, nem lehetnek a tömegek vezetői. Éppen ezért megyei és járási pártszerveinknek nagy figyelmet kell fordítaniok a falusi pártszervezetek munkájára. Segíteniök kell abban, hogy a legjobbak (lehetőleg helyi, köztiszteletben álló kommunisták) kerüljenek a pártszervezetek élére, s abban, hogy helyesen politizáljanak a tömegek között. Ez egyik legfontosabb feltétele annak, hogy pártunk agrárpolitikai célkitűzései valóraváljanak.

* * *

Hazánk társadalmi és gazdasági rendszere a proletárdiktatúra rendszere, amelynek alapja a munkásosztály és a parasztság szövetsége. Olyan szövetség ez, amelyben a munkásosztályé a vezető szerep, és amely a szocializmus megteremtésének irányul. Falusi pártszervezeteink harcoljanak azért, hogy napról napra erősödjék ez a szövetség, amelyben a parasztság, a munkásosztály segítségével, a belterjes gazdálkodás útján sikerrel veheti fel a harcot a mezőgazdasági termelés fejlesztéséért — egész népünk jóléte és saját életkörülményeinek megjavítása érdekében.

A belterjesebb gazdálkodás kialakításában nem csekélyek az egyéni parasztgazdaságok lehetőségei. De ennél sokkal nagyobb lehetőségek nyílnak a termelőszövetkezetekben, sőt az egyszerűbb termelési társulásokban is, mert hisz a táblásított nagy földterületek, a korszerű nagygépek, a mezőgazdasági tudomány vívmányai, a mezőgazdasági szakember jelenléte és mindenekelőtt a fejlettebb munkamegosztás, a szervezett közös munka módot ad erre.

A megújhodó, több üzemágú és valóban demokratikus vezetésű földművesszövetkezeti mozgalom, ha fő tevékenységét a parasztság termelési munkájának elősegítésére fordítja, és képes lesz igazi szövetkezeti közszellem kialakítására tagjai között — nagy segítséget adhat a belterjesebb gazdálkodás, a korszerűbb mezőgazdasági termelés kialakítására. De éppen az egészséges szövetkezeti szellem kifejlesztésével nagy szolgálatot tehet a különféle egyszerűbb társulások elterjesztésében, és abban, hogy részben ezek tapasztalatai alapján is, a parasztság mind szélesebb rétegei a megerősödő, példamutatóvá váló mezőgazdasági termelőszövetkezetek felé forduljanak.

A colombói értekezlet néhány tanulsága

Június 10-től 16-ig ülésezett Ceylon fővárosában, Colombóban, a Béke Világtanács. Több, mint hetven ország küldöttei — mintegy 450-en — vettek részt ezen a tanácskozáson, valóban a világ minden részéből, mert mind az öt földrész képviselve volt. Legtöbb küldött — érthető módon — az ázsiai országokból jött; de jelentős küldöttségek képviselték az európai, afrikai, sőt a dél-amerikai országokat is. Mint a magyar küldöttség egyik tagja, megpróbálom röviden összegezni az egy hétig tartó tanácskozás legfontosabb tanulságait.

1. A colombói tanácskozás — mint ezt az egyhangúan elfogadott határozat is megállapította, — a nemzetközi békemozgalom eddigi, közel egy évtizedes történetének egyik legjelentőségteljesebb eseménye volt. Minden túlzás és szokványosság nélkül lehet használni a „történelmi" jelzőt. Mindenekelőtt azért, mert olyan időpontban ült össze, amikor egyes imperialista körök nagy erőfeszítéseket tettek és tesznek a hidegháború felújítására, a nemzetközi feszültség fokozására, és amikor másrészről viszont — mindenekelőtt a Szovjetunió ismételt erőfeszítései következtében — bizonyos lehetőségek teremtődnek a nukleáris kísérletek felfüggesztésére, valamint, ha korlátozott keretek között is, megegyezésre a lefegyverzés egyes kérdéseiben. Azután: első ízben ülésezett a Béke Világtanács egyik ázsiai országban, ami egyáltalán nem mellékes és nem formai dolog volt, hanem azt jelentette, hogy — főleg az úgynevezett „bandungi országok" fölzárkózásával — nagymértékben megerősödött a nemzetközi békemozgalom távol-keleti frontja.

2. Az elmúlt hónapok során a nyugati sajtó egy részében sokat írtak a nemzetközi békemozgalom belső válságáról, sőt egyesek már a békemozgalom széthullásáról beszéltek. Nos, a colombói értekezlet mindennek éppen az ellenkezőjét bizonyította. A Béke Világtanács colombói ülése végső soron a nemzetközi békemozgalom *nagy belső megerősödését, megszilárdulását eredményezte.* Azt persze kár lenne tagadni — ezt a Béke Világtanács Irodájának múlt év novemberi, helsinkii ülésének a határozata is tükrözte, — hogy az elmúlt esztendő végének drámai eseményei, az egyiptomi agresszió és főleg a magyarországi ellenforradalom, okoztak bizonyos zavart a nemzetközi békemozgalom egyes köreiben. Novemberben, Helsinkiben, a magyar ellenforradalom értékelésében még jelentékeny különbségek mutatkoztak a nemzetközi békemozgalmon

belül. Colombo viszont azt bizonyította, hogy ez a zavar szinte teljesen eltűnt, és, hogy a nemzetközi békemozgalom belső egysége talán *soha olyan szilárd nem volt, mint most.*

Ez a belső egység természetesen ma sem jelenti — soha nem is jelentette — azt, hogy a Béke Világtanács tagjai sorában nincsenek viták, s hogy minden kérdést mindenki teljesen azonos módon ítél meg. Ilyesmire törekedni ott, ahol a legkülönbözőbb társadalmi rétegek képviselői, más-más társadalmi rendszerű országok küldöttei, a legkülönbözőbb, sokszor legellentétesebb világnézetű és pártállású emberek vannak együtt: teljesen illuzórikus dolog lenne. *D'Astier de la Vigery*, a Béke Világtanács francia alelnöke, vitaindító felszólalásában ezt úgy fogalmazta meg, hogy nem akarunk *mesterséges* egyetértést, elismerjük a különböző nézetek jogát, bátorítjuk a vitát, és szenvedélyesen keressük a közös erőfeszítés legjobb útjait a béke megvédésének legfőbb kérdéseiben.

A colombói tanácskozás ebben a szellemben folyt le. Voltak viták, néha igen szenvedélyes viták is — például az egyiptomi agresszió s Izrael szerepe megítélésében, — a fő kérdésekben viszont teljes egyetértés alakult ki. A viták erősítették a békemozgalom egységét, és végső soron a tanácskozás egy nem mesterséges, hanem valóságos egység szilárd alapjain hozhatta meg a maga határozatait. Magukat a határozatokat — amelyeket *teljes egyhangúsággal* fogadott el a Béke Világtanács — nem akarom ismertetni, mert ezek megjelentek a sajtóban, a napilapokban. Csupán annyit tartok mégis fontosnak megjegyezni, hogy a colombói ülés határozatai és dokumentumai fejlődést jelentenek az eddigiekhez képest, mert jóval konkrétabb módon nyúlnak hozzá egyes kérdésekhez (például a gyarmatosítás kérdéséhez), mint bármikor. Ez maga is a nemzetközi békemozgalom belső megerősödésének a jele, mert nem volt szükség valamiféle „mesterséges egyetértés" kedvéért megmaradni az általánosságok síkján.

Azok a remények és próbálkozások tehát, amelyek Colombótól a nemzetközi békemozgalom válságát várták, csúfos kudarcot vallottak. Aki ott volt a colombói ülésen, azzal a jó érzéssel mehetett haza, hogy a békemozgalom nagy megerősödésének egy új szakasza kezdődött el.

3. De nemcsak a békemozgalom belső megerősödését, hanem nagyarányú kiszélesedését is jelentette Colombo. Már jeleztem annak a nagy jelentőségét, hogy az ázsiai országok — különösen a „bandungi hatalmak" — nemzeti békemozgalmait igen erősen aktivizálta a colombói értekezlet. Csak aki jelen volt, az tudta igazán érzékelni, hogy ez milyen hatalmas népi erők felzárkózását jelenti, a békemozgalom mögé. Érezni lehetett azt is, hogy a bandungi határozatok szelleme erősen él ezekben az országokban: a bandungi határozatokat támogató kormányok békés politikája mögött nagy tömegek állanak. Sőt, azt mondani sem túlzás, hogy az ázsiai országok népeiben élő béketörekvések és nemzeti függetlenségi törekvések jelentették a fő erőt a bandungi konferencia létrehozására.

Több olyan ország békemozgalmai is elküldték képviselőiket Colombóba, amelyek eddig nem vettek részt a nemzetközi békemozgalomban: például Nepal, Kambodzsa, Burma, Madagaszkár, Újzéland, Szudán stb. Mindez együttvéve azt jelenti, hogy a

nemzetközi békemozgalom, amelynek a súlypontja eddig jórészt Európa volt, az eddiginél jóval egyetemesebb jellegű lett.

Új vonása volt a colombói értekezletnek — s ez is a békemozgalom hatókörének a kiszélesedését mutatja, — hogy egyes országok kormányai, kormányfői, vezető politikusai üdvözölték a tanácskozást. Ez valójában folytatása, része annak a folyamatnak, amely az utóbbi időben bontakozott ki, hogy immár egyes — nem szocialista — országok kormányai, parlamentjei is állástfoglalnak az atom- és hidrogénfegyverek betiltása, az atom- és hidrogénfegyverekkel folytatott kísérletek megszüntetése mellett. (India, Ceylon, Indonézia...) Üzenetet küldött a colombói értekezletnek a ceyloni kormány feje, Bandaranaike miniszterelnök, az Indiai Köztársaság alelnöke, Palashari, és Kambodzsa miniszterelnöke, Norodom Szihanuk herceg. Bandaranaike miniszterelnök üzenetében azt hangsúlyozta, hogy a világon ma két erő harcol: a születő új és a haldokló régi, s mert a pusztuló régi mindent megtesz a maga pozíciójának a védelmében, a világ súlyos feszültségekkel van teli. Éppen ezért a béke légkörét kell kialakítani, és harcolni kell a békés együttélés szellemének a győzelméért. Annál is inkább, mert az emberiség rettenetes fegyverek birtokába jutott, s ezek felhasználása egy esetleges háborúban, irtózatos pusztulást hozna a világra. Felszólalt a tanácskozáson De Silva, a ceyloni kormány igazságügyminisztere is, aki különben a ceyloni békemozgalom díszelnöke.

4. A tanácskozás középpontjában, természetesen, az atom- és hidrogénfegyverek betiltásának, az atom- és hidrogénfegyverekkel folytatott kísérletek felfüggesztésének a kérdése állott. Az alaphangot Joliot Curie-nek, a Béke Világtanács elnökének az ülés elején felolvasott üzenete adta meg. A nagy atomtudós és nagy humanista ebben az üzenetében arról beszélt, hogy immár nemcsak az atomháború kísértete fenyegeti az emberiséget, hanem pusztán az atom- és hidrogénfegyverekkel folytatott kísérletek továbbfolytatása is, mert a stroncium 90 megmérgezi a levegőt, a vizet, a földet. S a legszörnyűbb az, hogy nem is lehet, nem tudjuk megállapítani, hol van a mérgezettségnek az a határa, amely már súlyos veszedelmet jelent, nem is csupán a ma élőkre, hanem a jövő nemzedékekre is...

A vitában egymás után szólaltak fel japán, angol, német, indiai, francia, amerikai stb. atomtudósok, akik mind Joliot Curie érvelésének az igazát bizonyították. Különben az egész tanácskozásra jellemző volt az, hogy míg a Béke Világtanács korábbi ülésein a világ vezető szellemei közül elsősorban az írók, publicisták vitték a vezető szólamot, Colombóban a tudósok szava volt talán a legerőteljesebb. Volt abban valami drámai, hogy ezek a máskor az egzakt tudomány racionális érveivel bizonyító emberek milyen szenvedélyesen foglaltak állást — éppen, mert ők tudják leginkább a veszedelmek fenyegetéseit — az atom- és hidrogénfegyverek ellen. Az egyik angol tudós például szenvedélyesen tiltakozott az ellen a cinizmus ellen, amellyel egyes politikusok oly hideg számítással készítik elő az atomháborút, mintha DDT-vel akarnának bogarakat irtani.

Az egész közgyűlés, minden felszólaló — kommunisták és nem kommunisták, materialista világnézetűek és hívő keresztények, buddhisták — elismerte a Szovjet-

unió pozitív, az emberiségért felelősséget érző magatartását az atom- és hidrogénfegyverek kérdésében. Talán D'Allart báró, az egyik belga küldött fogalmazta meg ezt a legplasztikusabban. Azt mondotta, hogy ő nem tud különbséget tenni egy szovjet vagy amerikai atom-, illetve hidrogénbomba hatása, a szovjet vagy amerikai atom- és hidrogénkísérletek hatása között: egyforma veszély mind a kettő. *De egy alapvető különbség mégis van,* s ez a döntő: a Szovjetunió évek óta szívós küzdelmet folytat a nukleáris fegyverek betiltásáért, és ismételt ajánlatokat tett a nukleáris kísérletek azonnali, kölcsönös megszüntetésére...

A legerősebb és a legélesebb hang az atom- és hidrogénfegyverekről folytatott vitában talán az ázsiaiaké volt: a japán, kínai, indiai, indonéziai, ceyloni stb. küldötteké. Nem is csoda, hiszen Hirosima és Nagaszaki iszonyata még el sem múlt, és a távolkeleti térségben meg-megújuló kísérletek már új veszélyekkel fenyegetnek. *„Ne legyen Távol-Kelet az atom- és hidrogénbombarobbantások kísérleti telepe!"* — ez a követelés hangzott minden ázsiai felszólaló beszédéből. Több japán küldött felszólalásából kitűnt, hogy Japánban hatalmas arányú népi akciók bontakoznak ki, amelyek a nukleáris fegyverek betiltását, a kísérletek megszüntetését követelik, valamint tiltakoznak az ellen, hogy Japán szigetein az amerikaiak az atomtámaszpontok egész láncolatát építsék ki. Az is kitűnt a vitából, hogy mindez korántsem csak távol-keleti kérdés, hiszen Nyugat-Németország felfegyverzése, atom-támaszponttá való kiépítése hasonló borzalmakkal fenyegeti az európai népeket is.

A rendkívül heves és szenvedélyes vita összegezéseként a küldöttek összessége nevében mondhatta *Kjcslu,* az indiai békemozgalom elnöke, az indiai Kongresszus Párt (Nehru pártja) egyik kiemelkedő személyisége, hogy: *„Az emberiség elleni bűn visszautasítani a nukleáris fegyverek betiltásának vagy — első lépésként — a kísérletek beszüntetésének a követelését."*

5. Bizonyos tekintetben új vonása volt a tanácskozásnak az, hogy — éppen az ázsiai és az afrikai népek nagyarányú bekapcsolódása következtében — rendkívül nagy és erős hangsúlyt kapott a colombói értekezleten a gyarmatosítás régi és új formái elleni harc kérdése. Ez eddig nem volt része a békemozgalom programjának — abból az érvből kiindulva, hogy a békemozgalomnak ez nem lehet feladata, mert a békét legközvetlenebbül fenyegető problémák megoldásáért kell elsősorban küzdeni, és félő, hogy a gyarmatosítás kérdésének a fölvetése megzavarná a nemzetközi békemozgalmon belül a legfőbb kérdésekben való egyetértést. Igaz, voltak — kevesen — a colombói értekezlet felszólalói között is olyanok — főleg egyes nyugat-európai küldöttek —, akik a vita kezdetén ezt az álláspontot képviselték. Az ülés végére azonban — a gyarmati vagy volt gyarmati népek küldötteinek a felszólalásai után — ezek is megváltoztatták a véleményüket.

Mivel érveltek az ázsiai és afrikai küldöttek? Azzal, hogy a gyarmatosítás erőszakos fenntartása (például Algériában) vagy a gyarmatosítás új formáinak egyes népekre való ráerőszakolására irányuló kísérletek (például Közép-Keleten, az Eisenhower-doktrina) olyan feszültségeket teremt, amelyek *a legközvetlenebbül fenyegetik a békét.* A nemzetközi béke-

mozgalom tehát nem térhet ki semmiképpen, az elől, hogy állást foglaljon a gyarmatosítás ellen. A hatnapos tanácskozás talán legdrámaibb mozzanatai Szíria, Jordánia, Egyiptom s a többi arab országok küldötteinek a felszólalásai voltak — amely országok *ma* a legsúlyosabban érzik a gyarmatosító, imperialista politika nyomását. Rendkívül éles támadások hangzottak el az Eisenhower-doktrina ellen, s igen súlyosan megbélyegezték Anglia, Franciaország és Izrael Egyiptom elleni agresszióját. Mély benyomást gyakorolt a világ minden részéből egybegyűlt küldöttekre, ahogyan *kivétel nélkül minden ázsiai és afrikai ország* képviselői (s természetesen a Szovjetunió és a népi demokratikus országok küldöttei is) teljes egységben, mélységes szolidaritással, felsorakoztak az arab küldöttek szenvedélyes és igaz érvelése mögé.

Így azután a gyarmatosítás elleni határozatokat is teljesen egyhangúan fogadta el a Béke Világtanács.

Itt talán azt kell még megjegyeznem: maradandó benyomást tett ránk — gondolom, a néhány ellenzőre is — mindaz, amit Ceylonban láttunk. Az, hogy egy ősi kultúrájú, tehetséges népet a fizikai és kulturális elnyomás milyen mélységeibe taszított a több évszázados gyarmati elnyomás, és hogy ez a nép most milyen óriási erőfeszítéseket tesz a felemelkedésre, a gyarmati iga végleges lerázására.

6. Befejezésként a magyar küldöttség helyzetéről kell még egyetmást elmondanom. Küldöttségünket rendkívül nagy érdeklődés fogadta; — az októberi ellenforradalom volt e nagy érdeklődés oka. Mint az imént már mondottam: a nemzetközi békemozgalom egyes köreiben volt bizonyos zavar a „magyar ügy" megítélésében, s az ellenforradalom leverésében segítséget nyújtó Szovjetunió szerepének értékelésében. Azt kellett Colombóban tapasztalnunk, hogy ez a zavar — szinte teljesen megszűnt.

Ez magyarázza azt, hogy bár voltak — főleg kívülről, „láthatatlan" kezektől irányítva — egyes szórványos kísérletek (röpcédulák stb.) a *„magyar ügy"* reakciós szellemű fölvetésére, ezek a kísérletek eleve teljes kudarcra voltak ítélve. S amikor *Péter* János felszólalásában azt mondotta, hogy azért tud magyar küldöttség jelen lenni a colombói értekezleten, mert az ellenforradalmat a Szovjetunió segítségével levertük — szavait óriási taps fogadta.

Nemcsak nagy érdeklődés, hanem nagy bizalom és szeretet is fogadott bennünket Colombóban, az összes küldöttek részéről. S ez csak fokozta bennünk a *felelősség* érzését. Itthon is tudtuk — de Colombóban még jobban, világosabban éreztük és láttuk —, hogy sajnos, az októberi ellenforradalom súlyos károkat okozott az emberi haladás ügyének. Nemcsak a nemzetközi kommunista mozgalom ügyének, hanem *mindenfajta haladó szellemű törekvésnek is.* Barátaink, a különböző országok békeharcosai ezt egyáltalán nem érezték velünk — de ez talán még csak világosabbá tette annak a kötelezettségnek az érzését, amelynek minden, a haladás ügyét szívén viselő embert el kell töltenie hazánkban: az ellenforradalom, a reakció erői elleni harccal, a béke ügyéért folytatott szívós küzdelemmel kell jóvátennünk azt, amit az októberi ellenforradalom ártott a nemzetközi haladás ügyének.

Darvas József

A széthúzó erők növekedése az imperialista táborban

A francia kormányválság és a Szocialista Párt felelőssége

Május 21-én a francia parlamentben a tervbevett új adókról folytatott vita során a Guy Mollet-kormány kisebbségbe került. A már régóta lappangó, de politikai manőverekkel elodázott kormányválság kitört. Egyike volt a leghosszabb és legnehezebben megoldható francia kormányválságoknak. A Bourges-Maunoury által vezetett új kormány hosszas alkudozások után jött létre, inkább pártintrikák, semmint egy politikai program alapján. „Folytatódik a válság" — írta az új kormány megalakulásának másnapján a polgári „Le Monde", hangsúlyozva, hogy az új kormány alapjában „kisebbségi jellegű".

Melyek ennek a folytatódó válságnak a gyökerei? Mi az oka annak, hogy megalakulásának másnapján már megjósolták az új kormány kudarcát? Bizonyos körök számára Párizsban, valamint más nyugati fővárosokban is az e kérdésre adott helyes válasz kellemetlen problémákat vetne fel. Meg is kísérelték a Guy Mollet-kormány bukásának igazi okát elhallgatni: sok szóval takargatva azt a tényt, hogy a Francia Szocialista Párt (SFIO) főtitkára által vezetett kormány bukása lényegében annak az általános politikának a bukását jelenti, amelyet ez a kormány és az előző francia kormányok is a kommunistáknak 1947-ben a kormányból történt eltávolítása óta folytattak. A legutóbbi válság uralkodó problémája az algériai háború, melyet ugyanazok az érdekcsoportok inspirálnak, mint annak idején az indokínai „szennyes háborút", és amelyből ugyanúgy csak vereség lehet. Addig is egyre súlyosbítja Franciaország gazdasági helyzetét az, hogy Robert Lacoste, Algéria szocialista kormányzója, az algériai fellahok ellen vívott „megtorló" háborúra csaknem napi 2 milliárd frankot költ. Ezért csökkent a Banque de France deviza- és aranytartaléka az 1955. év végi 1980 millió dollárról 1956 végére 1147 millióra, és azóta is folyamatosan apad. A fizetési mérleg deficitje 1957 első négy hónapjában 221 milliárd frankra rúgott, az előző év azonos szakaszának kétszeresére. A költségvetési deficitet az új pénzügyminiszter „a zsákutca deficitjének" nevezi.

De lebecsülnénk a francia uralkodó körök nehézségeit és le-

szükítenénk Guy Mollet bukásának okait, ha csak a gazdasági kérdéseket néznénk. Ha a francia burzsoázia „erőskezű" kormányt kíván, ha bizonyos képviselői a „nemzetmentő" De Gaulle felé tekintgetnek, betiltással fenyegetik a kommunista pártot és megsokszorozzák a fasiszta provokációkat, úgy nyilvánvaló, hogy ennek a burzsoáziának sokkal több problémával kell szembenéznie, mint egyedül a gazdasági nehézségek.

Szíria és Libanon elvesztése, Indokína feladása, Marokkó és Tunisz függetlenségének kényszerű elismerése után a francia burzsoázia most közel áll ahhoz, hogy legjelentősebb gyarmatát, Algériát elveszítse.

Az algériai nép kitartását függetlenségi harcában csak növelhette a francia imperializmusnak Egyiptomban elszenvedett veresége.

A francia kormányok válságkormányok, mert egyre csak engedményeket tesznek az amerikai és német imperialistáknak. Elfogadták Speidelt és Nyugat-Németország újrafelfegyverzését, a „közös piacot" és az Euratomot, de elvetették az európai kollektív biztonságra és a lefegyverzésre vonatkozó szovjet javaslatot.

Ennek a politikának szerves része a szovjetellenesség és kommunistaellenesség. A Guy Mollet-kormány mindkettőnek tág teret engedett a magyarországi ellenforradalom idején, amikor elnézte, vagy talán támogatta is a francia Kommunista Párt elleni fasiszta provokációkat.

Pedig 18 hónappal ezelőtt a francia tömegek más politikát követeltek: január 2-án 12 millió ember szavazott amellett, hogy „változás legyen", és annak meg is volt minden szükséges előfeltétele. Volt a parlamentben egy 150 kommunista és haladó képviselőt magában foglaló köztársasági többség. A kommunista képviselők 1956 január 2-a után ismételten bizalmat szavaztak a szocialista vezetésű kormánynak. A Francia Kommunista Párt kezet nyújtott a szocialistáknak, és megkönnyítette számukra, hogy végrehajtsák választási ígéreteiket, a „január 2-i szerződésnek" nevezett programjukat.

Ez azonban nem következett be, a Francia Szocialista Párt vezetősége nem akarta. A baloldali erők egyesítésénél jobban óhajtotta a jobboldallal való együttműködést. Guy Mollet hamarosan, 1956 nyarától fogva, kapitulált a gyarmatosítók minden követelése előtt. Saját pártjának minisztere, Robert Lacoste végezte — és végzi ma is Bourges-Maunoury kormányában — Algéria katonai elnyomását, a tömegmészárlásokat, a szocialista párton belüli tiltakozások ellenére.

Guy Mollet politikája egy ideig megfelelt a francia jobboldalnak, de végül azt sem tudta már kielégíteni: a reakciós képviselők sem voltak hajlandók megszavazni az algériai háború fedezésére szükséges új adókat. Az a növekvő ellentmondás sodorta el Mollet kormányát, amely a tömegek szükségletei és követelései és a mind reakciósabb politika következményei között kifejlődött.

A francia munkásosztály 1957 első felében jelentős bérharcokat folytatott. Sztrájkoltak a bányászok, a vasutasok, a városi közlekedési dolgozók, a vasasok. A mozgalom átterjedt széles alkalmazotti rétegekre. Így például a nagy áruházak dolgozóira, akik kiharcolták, hogy a legalacso-

nyabb fizetésű alkalmazottak 35 százalékos fizetésemelést kapjanak. Nem kétséges, hogy a sztrájkoknak — melyekkel a dolgozók áttörték a Mollet-kormány bérfagyasztási politikáját — lényeges részük volt a kormány megbuktatásában. A kommunista képviselők a dolgozók harcának parlamenti szóvivőiként léptek fel, és ezt sok szocialista munkás is megértette.

Ez világos kifejezésre jutott a Szocialista Párt toulousei kongresszusán, ahol két, az ellenzék által benyújtott határozati javaslatra 1277 küldött szavazott a 2547 többségi szavazattal szemben. Nem egy szocialista közéleti személy lépett fel a kongresszusnak az algériai politikát jóváhagyó határozata ellen. Toulouse szocialista polgármestere szerint „most nem az a kérdés, hogy a francia kormány megadja-e Algériának a függetlenséget, vagy sem, hanem az, hogy ez a függetlenség Franciaország hozzájárulásával valósul-e meg, vagy az algériai nép harccal vívja ki. És hogyan alakul azután Franciaország és Algéria viszonya?"

„Közismert — írta a kongresszus után a ‚New Statesman' —, hogy az SFIO-ban éles ellentétek vannak, és hogy körülbelül 33 százaléka Mollet-ellenes, aki »semmit sem bánt meg abból, ami Szuezben történt«, és azt állítja, hogy algériai politikája »szocialista és demokratikus«." Az angol lap szerint az SFIO „beteg párt."

Ilyen párt irányította másfél évig a kormányt. Politikája kétségtelenül használt valakiknek: megkönnyítette az amerikai imperializmus terveinek megvalósítását. Mind a szuezi kalanddal, mind az algériai háborúval lényegesen fokozta a Franciaország-ellenes hangulatot a világnak abban a részében, ahol Amerika új befolyást igyekszik szerezni.

A Guy Mollet-kormány bukása után a szocialista vezetők hajlandók lettek volna részt venni egy a katolikus párt (MRP) által vezetett kormányban, de a párt tömegei — melyekben erős a tradicionális ellenzék a klerikális reakcióval szemben — ezt megakadályozták. Ezzel elbukott a katolikus Pflimlin kormányalakítási kísérlete. Utána Pinay, Mollet és Billieres próbálkozott hiába, míg végülis a redikálispárti Bourges-Maunoury alakított kormányt, a szocialisták részvételével. De ezzel a részvétellel szemben is nem kicsi a párton belüli ellenállás. Több szocialista elutasította a neki felajánlott miniszteri széket, mert nem akar résztvenni az algériai háborút tovább folytató kormányban. Miután a Bourges-Maunoury-kormány szocialista részvétellel megalakult, az SFIO központi vezetőségében 68-an szavaztak mellette és 43-an ellene (köztük 38 képviselő).

Gondoljuk csak meg: a pártkongresszus többsége jóváhagyja a háborús politikát, melyet a párt vezetője mint miniszterelnök folytat; a kormány megbukik; ezután új kormány alakul, mely ugyancsak folytatni kívánja a háborút (vagyis az elődje bukásához vezető politikát), mire a szocialista képviselők nagy része szembefordul vele, mintha az nem is saját pártvezetőinek „művét" folytatná.

A „beteg párt" nincs a gyógyulás útján.

Bourges-Maunoury, a Guy Mollet-kormány volt hadügyminisztere és bűntársa az algériai vérengzésekben, igen ködös prog-

rammal állt a nemzetgyűlés elé. A gyarmati háborúról azt mondotta, addig fogja folytatni, amíg ez „szükséges lesz". A pénzügyi helyzet „megoldására" többek közt az Európai Fizetési Unió-hoz fordul kölcsönért, amiből valószínűleg nyugat-németországi kölcsön lesz. A bonni kormány sem lesz rest megfelelő feltételekhez kötni a segítséget. (Olyan hír járja, hogy a frank és a márka csereviszonyát kívánja a német valuta javára megváltoztatni!)

Ezek a kilátások nem teszik népszerűvé a Bourges-Maunoury-kormányt. A kommunista párt parlamenti csoportja nevében Etienne Fajon kijelentette, hogy csak olyan kormányt hajlandó támogatni, amely Algériában béketárgyalásokat kezd, és a pénzügyi nehézségeket a nagy vagyonok megadóztatása útján igyekszik legyőzni.

A Francia Kommunista Párt június 6-án felhívással fordult a szocialista dolgozókhoz: leszögezte az SFIO vezetőinek felelősségét, és rámutatott arra, hogy a súlyos helyzetből kivezető kormány az lenne, amely a baloldali pártokra támaszkodva véget vetne a tragikus háborúnak, az abból származott pénzügyi válság terheit a gazdagokra hárítaná, áttérne a nemzeti függetlenség, a béke, a szabadság és a haladás politikájára.

(Politis J.)

Az olaszországi kormányválság és a klerikális-fasiszta veszély

Ötven napig tartott a kormányválság Olaszországban. Senki sem állíthatja, hogy a kapitalista „demokráciában" szokásos és törvényszerű őrségváltásról volt szó: a kormányalakításra vonatkozó hosszas, valamennyi polgári párt számára kínos tárgyalások az olasz társadalom mélyén húzódó szakadékokat, tartós ellentéteket, alapvető ellentmondásokat tárták fel.

Az olasz válságnak a franciaországi válsággal az a közös vonása, hogy ugyancsak a nemzeti érdekeket folyamatosan sértő „atlanti politika" viszontagságai érlelték. Az atlanti paktumhoz való tartozása Olaszországot bel- és külpolitikai vonatkozásban is annyira megköti, hogy kormányai képtelenek megoldani az ország gazdaságának strukturális problémáit, képtelenek a külkereskedelmet egészséges alapokra helyezni, és intézkedéseik nemcsak a munkások és parasztok, de kispolgári rétegek, értelmiségi körök és hol egyik, hol másik tőkés csoport érdekeivel is szembekerülnek. Ez tükröződik a politikai pártok egymásközötti viszonyában és belső ellentéteiben is.

Másrészt nyilvánvaló, hogy az atlanti tömb nem képes összehangolni a részvevő országok érdekeit sem, melyek a különféle „európai" konstrukciók ellenére ütköznek egymással, minthogy egymás kárára előnyöket kereső monopolisták irányítják. Ezért mondotta Togliatti elvtárs, hogy „a nemzetközi kapcsolatok egész koncepciója omlik össze szemünk láttára; az a koncepció, amely 1948 óta uralkodott, és amelynek lényege különböző katonai tömböknek bizonyos célok érdekében való módszeres szembeállítása. Tény, hogy az atlanti tömb nem tudta elérni politikai célját."

Az a négypárti kormányzat,

amely különféle személyi összetételben, a keresztény-demokraták vezetésével 1948 óta állt az ország élén, „centrista" kormánynak nevezte magát. De a döntő fontosságú kérdésekben, mint amilyen a földreform, Dél-Olaszolaszország iparosítása (Észak és Dél ellentétének felszámolása), — külpolitikában az európai „integráció" mozzanatai — mindig jobbra hajlott. Amikor a tömegek sürgető követelése már halaszthatatlanná tette bizonyos intézkedések végrehajtását, megkezdődött a koalíció bomlása. Február végén a köztársasági párt kilépett a kormányból. Segni ekkor három párt képviselőivel kormányzott tovább, de a március elsejei bizalmi szavazás alkalmával már csak két szavazatnyi többsége volt a parlamentben.

A nyílt válság május 6-án tört ki, amikor Saragat joboldali szociáldemokrata pártja otthagyta a kormányt. Saragatot erre egyrészt a kormányzat növekvő népszerűtlensége, másrészt a pártján belüli ellentétek késztették. Arra spekulált továbbá, hogy ha kilép a kormányból, melynek politikáját Nenni elítéli, sikerülhet a szocialista párttal való egyesülés. A kormányválság mélyebb oka azonban az volt, hogy a kormány az olasz nagybirtokosok érdekében mereven elzárkózott a „jogos ok" jelszavával kibontakozott széles paraszti mozgalom követelése elől. (Azt akarják a parasztok, hogy a földbérleti szerződésekbe iktassák be, hogy a földbirtokos a bérletet csak jogos ok alapján mondhatja fel.) Egy másik országos követelés, amelynek kielégítését ugyancsak régóta ígérgetik, a közigazgatási reform, a regionális önkormányzatok rendszerének kidolgozása. A liberális és a köztársasági párt mindkét kérdésben ellenáll, úgyhogy a régi négypárti kormányzat nyilvánvalóan lehetetlenné vált. Így jött létre Zoli vezetésével az „egyszínű", vagyis egypárti, kereszténydemokrata kormány.

Megoldást ez nem hozhatott: a kormánynak szövetségesekre kell támaszkodnia mind a parlamentben, mind a parlamenten kívül; tiszta kereszténydemokrata kormány lévén, alkalmazkodnia kell a Vatikán kívánságaihoz, és „neoatlantista" programjával az amerikai imperialisták utasításaihoz is. Az ország népe azonban a „jogos ok" törvénybeiktatását, a regionális rendezést várja, követeli az árvízkárosultak komoly megsegítését, közmunkák kezdeményezését a munkanélküliség csökkentésére, és olyan külpolitikát, mely a nemzetközi feszültség csökkentésére irányul. Nem akarja, hogy Olaszország az Egyesült Államok „minta-atombázisa" legyen.

Amikor néhány napon belül kiderült, hogy a Zoli-kormány csak a fasiszta szavazatok igénybevételével tud parlamenti többséget kapni — Zoli lemondott. Voltak, akik ebben egy „jellemes antifasiszta" magatartását akarták látni. Ezt az illuziót nem soká lehetett fenntartani...

A válság tetőpontjára hágott. A munkásság több fontos kategóriájának sztrájkja, így a kohó ipari munkások sztrájkja, különösen pedig a nyolcszázezer építőmunkásé, fokozta a belső feszültséget. A munkabérek 35 000 és 70 000 líra között ingadoznak, ami azt jelenti, hogy csak a legmagasabb bérek érik el a hivatalosan kiszámított létminimu-

mot.[1] Az egész országot izgalomban tartotta a Po-völgye lakosságát ért szörnyű árvíz-katasztrófa, amelyről mindenki tudja, hogy nagyrészt a gátépítéseknek az utóbbi években való elhanyagolása okozta. A károk, amelyek mintegy 300—400 milliárdra rúgnak, elkerülhetők lettek volna, ha a kormány idejében rendelkezésre bocsátja a szükséges 20 milliárdot a gátak rendbehozására.

Erősen foglalkoztatta az olasz közvéleményt ezekben a hetekben az atomháború veszélye is, amiről a kommunista sajtó bő felvilágosítást ad, és amely ellen széles mozgósítást folytat. A kommunista képviselők javaslatot dolgoztak ki a behívott újoncok zsoldjának felemelésére, családjaik megfelelő segélyezésére és a szolgálati idő egy évre való leszállítására. A Kommunista Ifjúmunkás Szövetség június 20-án kezdődött XV. kongresszusa csatlakozott ezekhez a követelésekhez, melyek széles ifjúsági rétegekben találnak visszhangra.

Ilyen helyzetben az uralkodó körök nem tudtak a válságra jobb „megoldást", mint újra megbízni Zolit, aki újra egypárti kormányt alakított. Ezúttal a „jellemes antifasiszta" igénybevette a fasiszta szavazatokat is...

A köztársasági elnök elleni reakciós támadások — akit azzal vádolnak, hogy hatáskörét túllépve, demokratikus meggyőződésének megfelelően beavatkozik a pártok politikai harcaiba — azt mutatják, hogy a klerikális elemek már az alkotmány elleni harcra készülődnek.

Ez tehát jobbratolódást jelent, semmi kétség. A kereszténydemokraták „centrizmusa" ajtót-kaput nyit a monarchisták és neofasiszták előtt. Vannak, akik túlzottnak tartják a kommunisták, szocialisták és a haladó értelmiség aggodalmait. Pedig a fasiszta veszély igenis fennáll Olaszországban. És a fasizmus nem valami „rejtélyes intellektuális és morális betegség" — aminek Croce nevezte —, hanem a nagybirtokosokkal szövetkezett olasz monopolistáknak az amerikai pártfogók által is inspirált politikai perspektívája.

Ennek elhárítására csak az a széles háború- és fasizmusellenes egységfront képes, mely a kommunistákat, a szocialista és szociáldemokrata, valamint a kereszténydemokrata dolgozókat egyesíti. vagyis az a tömörülés, mely az antifasiszta ellenállás dicső harcait megvívta.

Ami a parlamentáris harcot illeti: a hosszú válság is szemléltette azt, amit a kommunisták már annyiszor mondtak, hogy Olaszország problémáinak megoldására csak olyan kormány képes, amely nem a reakciós pártokra, hanem a baloldalra támaszkodva, az alkotmány szellemének megfelelően politizál. Úgyszólván matematikai bizonyítékot nyert, hogy kommunisták nélkül, a kommunisták ellen Olaszországban nem lehet kormányozni.

A jobboldali orientációjú második Zoli-kormány sem lesz hosszúéletű.

(K. I.)

[1] Az „Unita" által szervezett ankét kimutatta, hogy Olaszország egész Európában a legnagyobb tőkés profitok országai közé tartozik, viszont az utolsók között van az átlagos bérszínvonalat illetően.

Anglia feljebb emeli a sorompót

Angliának a Kína elleni kereskedelmi tilalmak enyhítéséről hozott döntése olyannyira szokatlan, hogy a nyugati polgári sajtó joggal nevezte kedvelt kifejezésével „drámainak".

Anglia már jóideje igyekszik kihasználni a kínai piac kínálta lehetőségeket. A kínai—angol kereskedelem útjában azonban súlyos akadályként meredt az amerikaiak által kezdeményezett és annakidején Anglia által is elfogadott embargó. Ez az embargó még a tőkés és a szocialista világ általános kereskedelmét korlátozó tilalomnál is súlyosabb volt, és jóformán lehetetlenné tette a tőkés országok számára azt, hogy Kínával kereskedjenek.

Ez év májusában kenyértörésre került a sor. Anglia a CHINCOM (a NATO-államoknak és Japánnak a Kínával folytatott kereskedelmet ellenőrző szerve) értekezletén mindent elkövetett, hogy megszerezze Amerika beleegyezését a tilalmak egyhítéséhez. Az angol sajtó mindenben igyekezett alátámasztani a CHINCOM értekezletén küzdő küldöttség munkáját. A „Manchester Guardian" megírta, hogy „mivel az Egyesült Államok eltökélte, hogy fenntartja saját korlátozásait, összeomlás fenyegeti a stratégiai fontosságú áruk kommunista országokba irányuló kivitelére vonatkozó egész ellenőrzési gépezetet". A lap világosan látta, hogy ebben a kérdésben szakításra kerül sor Anglia és Amerika között, amit politikai okokból sajnálatosnak tart, „mert igen rossz időben történik, akkor, amikor az angol—amerikai kapcsolatok még nem gyógyultak ki a Szuez ütötte sebekből".

A szakítás mégis megtörtént: az angol kereskedelem érdekeinek realitásai erősebbnek bizonyultak a szövetségesi kötelezettségeknél, ami nem csoda, hiszen az Angliát és Amerikát összefűző szövetség soha, egy pillanatra sem enyhítette a két ország között fennálló mély ellentéteket, melyek az imperialista világ alapvető belső ellentétei.

Az angol döntés úgy szól, hogy Nagy-Britannia ezután ugyanolyan alapon kereskedik Kínával, mint a szocialista tábor más országaival. Ez annyit jelent, hogy a Kína elleni embargó mintegy 400 árufajtát tartalmazó cikklistája felére csökken, minthogy a Szovjetunióval és a szocialista tábor többi országaival szembeni embargó körülbelül 200 árucikk szállítását tiltja.

Nem vitás, hogy Anglia elhatározását mindenekelőtt a gazdasági meggondolások diktálták, hiszen az angol külkereskedelmi mérleg aggályos helyzete és az Angliával sikerrel konkurráló más tőkés államoknak — főleg Nyugat-Németországnak és Japánnak — Anglia hagyományos piacain történő előretörése már hosszú idő óta jelzi, hogy Anglia nem mondhat le a hatalmas kínai piacról.

Anglia gazdaságában a külkereskedelemnek sokkal nagyobb jelentősége van, mint más kapitalista országokban. A jelenlegi nehézségek között a kínai piac rendkívüli lehetőségekkel kecsegtet. A szocializmus építése évről évre növeli Kína felvevőképességét. A „Zsenminzsipao" már 1955 februárjában azt írta, hogy a Kínai Népköztársaság a legjelentősebb külkereskedelmi partnere lehetne több kapitalista országnak, különösen pedig Angliának,

amellyel forgalmát 80—100 millió fontsterlingre emelhetné, vagyis megötszörözhetné. A „States" című angol lap a lehetséges forgalmat még többre, 120—150 millió fontsterlingre becsüli.

A szovjet—kínai megbeszélések alkalmából, hivatalos kínai képviselők mondották, hogy hazájuk évi 6—9 milliárd rubelre tudná fejleszteni kereskedelmét a kapitalista országokkal.

Az angol kormány döntésének azonban nagy politikai jelentősége is van, minthogy újabb törést jelent az angol—amerikai kapcsolatokban, sebzi az „atlanti szolidarítást". A „Le Monde" című francia lap az angol döntést követő június 1-i vezércikkét ezzel a mondattal kezdi: „Nagy-Britannia a szabadságot választotta". Kétségtelen, hogy a szuezi kudarc növelte a hatalmon levő konzervatív párton belüli ellentéteket, a konzervatív körök egy részének amerikaellenes hangulatát.

A Kína felé irányuló angol export általános vélemény szerint már ebben az esztendőben megkétszereződik, azaz eléri a 20 millió fontsterlinget. A döntés számos árucikk szállítását teszi lehetővé, így bizonyos fajta szerszámgépekét, villamosmotorokét és generátorokét, gépkocsimotorokét és traktorokét, lehetővé teszi ezenkívül vasúti mozdonyok és egyéb vasúti anyagok, különféle tudományos műszerek, gumiáruk és vegyicikkek elhelyezését a kínai piacon.

A kapitalista világban is jól tudják, milyen hatalmas perspektívái vannak a népi Kína gazdasági fejlődésének. Ezzel foglalkozik a hamburgi Világgazdasági Archivum 1956 novemberi kiadványa (Wirtschaftsdienst), mely szerint Kína a második ötéves tervben a gépesített mezőgazdasági munkát, mely most a szántóterület egy százalékára terjed ki, 1962-re annak tíz százalékára fogja kiterjeszteni. A lap számítása szerint ehhez 120—150 ezer traktorra lesz szüksége (15 000 lóerőre átszámítva). Nem lebecsülendő üzleti lehetőség!

A különböző tőkés országok már az angol döntést megelőzőleg is versenyt futottak a kínai piac megszerzéséért. Sok tőkés ország, a tilalom ellenére, már meglehetősen számottevő kereskedelmet folytatott Kínával. Anglia „drámai" elhatározásának éppen ez az egyik, és nem is utolsó indoka. Most, Anglia elhatározása után szinte azonnal enyhítette a tilalmat Olaszország, Franciaország, Nyugat-Németország, majd ugyanezt tették a Benelux-államok is.

Az Amerikai Egyesült Államokban természetesen vegyes érzelmekkel fogadták Anglia lépését. A hivatalos körök, főként azok, amelyek közel állanak a hírhedt China Lobby-hoz, valósággal felbőszültek, bár a nyilvánosság előtt legfeljebb „csalódásuknak" adtak kifejezést. A „Newsweek" szemrehányólag írta, hogy „Anglia a párizsi tárgyalásokon makacsul visszautasította az összes amerikai kompromisszumos javaslatokat, s meg vannak győződve arról (az amerikai külügyminisztérium vezetőiről van szó. — A szerk.), hogy az angolok politikai és nem gazdasági okokból tették ezt a lépést. Selwyn Lloyd alsóházi bejelentését a tilalmak enyhítéséről, Washingtonban valóságos angol függetlenségi nyilatkozatnak tekintik."

Vannak természetesen Amerikában józanabb hangok is. A „Journal of Commerce" című lap szerint Anglia döntésének washingtoni visszhangja „nem a nyu-

godt értékelés, hanem a hisztéria bélyegét viseli". Más lapok olyképpen vélekednek, hogy nemcsak az angol döntés volt teljesen indokolt, hanem magának Amerikának is át kellene értékelnie politikáját, és annak legfontosabb részeként az amerikai—kínai kapcsolatokat. A „Glasgow Herald" azt írta, hogy az angol lépés, majd az elemi erejű formozai Amerika-ellenes fellángolás „olyan súlyos csapást mért Amerika tekintélyére, sőt talán hatalmára is a Távol-Keleten, hogy kétségesnek látszik, meddig tarthatja fenn az Egyesült Államok jelenlegi politikáját... a régi politika ostobasága mind szembetűnőbbé válik".

G. Magnuson szenátor megindította a küzdelmet az amerikai—kínai kereskedelemért is. „Nem tarthatjuk örökké gazdasági bambuszfüggöny mögött a 400 milliós (a szenátor 200 millióról megfeledkezik. — A szerk.) kínai népet csak azért, mert nem tetszik nekünk kormányának politikája. Rajtunk kívül jóformán mindenki kereskedik velük. Márciusban 69 hajó kötött ki Sanghájban, ezek a hajók a világ minden országából jöttek, csak amerikai nem volt közöttük." Az embargót ellenző amerikaiak azzal érvelnek, hogy Kínának semmiféle kárt nem okoz az embargó, tehát már csak ezért sem célszerű fenntartani. A másik érvük az, hogy az angolok megtelepszenek a kínai piacon, s nem hagynak helyet az amerikai üzletemberek számára.

Az angol döntés természetszerűleg izgalomba hozta Japán üzleti köreit is. Míg a kormány csak annyit mondott, hogy igyekszik megegyezést teremteni a „szabad világ országai között" a kínai kereskedelem kérdésében, a kereskedelmi kapcsolatokat ápoló nemzetközi társaság közleményben jelentette ki, hogy „ha országunk továbbra is az eddigi politikát kívánja követni, ki leszünk rekesztve a kínai piacról, amely pedig a második ötéves terv eredményeképpen mind terjedelemben, mind pedig minőségben tovább fejlődik".

A Kínával folytatott kereskedelem körüli küzdelem tükrözi az imperialista országoknak a szocialista tábor országai ellen folytatott harcát, melynek fegyverei időnként visszafelé, a hidegháború politikusai ellen sülnek el. Ez is élezi a tőkés országok egymásközti ellentéteit.

A megoldás egyébként nem az embargó részleges enyhítése, hanem annak teljes megszüntetése, minthogy *a Kelet és Nyugat közötti kereskedelem korlátozását a háborúra spekuláló imperialisták érdekein kívül semmiféle más érdek nem indokolja.* A szocialista tábor országainak nem okoz érzékeny veszteséget az amerikaiak által diktált kereskedelmi embargó, annál érzékenyebben érinti a tőkés országok üzleti köreit. Az angol döntés annak jele, hogy az atlanti szerződés tagállamai mind erélyesebben igyekeznek áttörni a gazdasági érdekeiket súlyosan sértő korlátokat. A szerződés nem képes összehangolni a tagállamok érdekeit. Ez vezetett a „közös elhatározással" kimondott Kína-ellenes embargó kudarcához. Ez pedig, — a békés egymásmellett élés híveinek örömére — szükségképpen elősegíti a Kelet és Nyugat kereskedelmi kapcsolatainak normalizálódását is.

(Darvasi István)

A japán miniszterelnök washingtoni tárgyalásai

A népi Kína „elszigetelésére" irányuló amerikai politika vereséget, Angliának az Egyesült Államokkal szemben megnyilatkozó „hűtlensége" a washingtoni kormány terveiben csak annál nagyobb súlyt ad Japánnak. Ezt viszont a japán monopolisták akarják kihasználni hatalmuk erősítésére; ezért küldték ki alkudozni Kisi miniszterelnököt Eisenhowerhez, hogy jelentős japán—amerikai ellentétek kiküszöbölését próbálja elérni.

A második világháború után az Egyesült Államok Japánt militarista hagyományai és stratégiai helyzete alapján távolkeleti fő támaszául szemelte ki. A fejlett iparú és mintegy 90 milliós lakosú országot egyedül megszállva tartó amerikai imperialisták számára ez a terület stratégiailag egyaránt fontos támaszpont mind a Szovjetunió, mind a Kínai Népköztársaság ellen.

Ezért tartották fenn az amerikai megszállók a második világháborúban vereséget szenvedett reakciós japán monarchiát, ezért biztosítottak konzervatív kormánnyal újra hatalmat a feudális és monopolista vezető köröknek és védik meg azokat a belső demokratikus és forradalmi erőkkel szemben. Mindebből Japánra egész sor egyoldalú és hátrányos egyezmény származott.

Különösen fontosak ezek között az 1950-ben megkötött úgynevezett „különbékeszerződéssel" egyidőben létrejött „biztonsági paktum" és „közigazgatási egyezmény". Ezek a megállapodások nemcsak a japán monopóliumok és a japán militarizmus újjászületését tették lehetővé, hanem törvényesítették a szigetországnak amerikai támaszponttá való kiépítését, tartós megszállását, és egész sor japán szigetbirtok amerikai kisajátítását. A Wall Street nemcsak politikailag és katonailag, de gazdaságilag is függő helyzetbe hozta Japánt. A szigorú embargó bevezetésével szétrombolta Japán hagyományos külkereskedelmi kapcsolatait Kínával, elszigetelte a szovjet piactól. „Kárpótlásul" a háború előtt Angliától vásárló délkelet-ázsiai országok felé irányította az újra kibontakozó japán exportot, azzal a céllal, hogy gyengítse a brit oroszlán versenyképességét és nemzetközi befolyását is. Az Egyesült Államok ugyanakkor nagymennyiségű amerikai exportcikket kényszerít Japánra drága áron, és jóval kevesebb árut importál onnan olcsó áron. Japán gazdasági függőségének fokozásával és az olcsó japán munkaerő kizsákmányolásával a hazainál jóval magasabb profitok szerzésére mintegy hárommilliárd dollár értékű tőkebefektetést is eszközölt az országban. Ezzel jelentősen hozzájárult a japán monopolista nagyipar fejlesztéséhez, mely így a háború előtthez képest még nagyobb súlyt kapott a japán nemzetgazdaságban.

Mindennek következtében Japán politikai helyzetét az utóbbi években *az önálló japán imperialista törekvések erősödése és a japán—amerikai ellentétek kiéleződése jellemezte.* E gazdasági és politikai ellentétek bonyolultságát fokozza, hogy Japán továbbra is függő helyzetben van az Egyesült Államokkal szemben. Ez mutatkozott meg legutóbb is Kisi japán kormányfő washingtoni látogatása alkalmával. Kisi különösen két, Japán számára égető probléma megoldására töreke-

dett: az egyenlőtlen külkereskedelmi viszony megszüntetésére (vagyis a japán árukkal szemben fennálló vámkorlátozások eltörlésére), és a szocialista világpiaccal való szabad kereskedelem jogának elismertetésére. A két kérdés természetesen összefügg: Japán elsősorban a népi Kínával és a Szovjetunióval kifejlesztendő kereskedelem alapján lehetne képes az Egyesült Államoktól való függőségén számottevően lazítani.

Japán számára a Kínai Népköztársasággal és a Szovjetunióval szemben alkalmazott embargó eltörlése már évek óta napirenden van. Ez nemcsak a dolgozók, de a japán burzsoázia nagy részének is követelése. 1954 óta már tizenkét ízben harcoltak ki kisebb-nagyobb engedményeket az amerikaiaktól. Legutóbb, Anglia frontáttörése után, a népi Kínával való szabadkereskedés követelése természetesen még erősödött. Ezzel összefüggésben a népi Kínával való diplomáciai kapcsolatok felvétele is mind általánosabb követelés a Japán közvéleményben. A Szovjetunióval, mint ismeretes, Japán 1956 őszén megállapodott diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatok kiépítésében.

Japánban számos társadalmi szervezet alakult — tudósok, üzleti körök, parlamenti képviselők szervezetei stb. — a Kínával való diplomáciai kapcsolatok felvételének előmozdítására. A Japán Szocialista Párt — mely a képviselőházi mandátumok egyharmadával rendelkezik — ezt egyik legfontosabb külpolitikai követelésévé tette. Ez év tavaszán a szocialista párt küldöttsége meglátogatta a népi Kínát. A küldöttség vezetője, Asanuma kijelentette: „mi most már világosan látjuk, hogy a japán—kínai diplomáciai kapcsolatok felvétele nem a Kínai Népköztársaságon múlik, hanem csupán Japántól és az Egyesült Államoktól függ."[1]

Nagy csalódást és felháborodást váltott ki ezek után Japánban az, hogy Eisenhower határozottan megígértette Kisivel: Japán nem létesít diplomáciai kapcsolatokat a népi Kínával. Ezzel szemben Amerika hozzájárult az embargó bizonyos lazításához; teljes eltörlését azonban „időszerűtlennek" minősítette. Az angol sajtó ezt az engedményt is saját kormánya embargóellenes harca eredményeként könyveli el. „Most könnyebb vitatkozni a Kína elleni embargó lazításáról, ami jelentős üzletek lebonyolítását teheti lehetővé azon japán semleges körök számára, melyeket jobban érdekel a kereskedelem, mint a kommunista veszélyről szóló hipotézisek."[2]

Az Egyesült Államok kénytelen tekintetbe venni bizonyos japán gazdasági követeléseket, és a japán gazdaság nehézségeinek csökkentésére félmillió dollár hitelt is nyújt élelmiszerek és ipari nyersanyagok vásárlására. Kisi továbbá ígéretet kapott arra, hogy az amerikaiak növelni fogják Japánnak az Egyesült Államokba irányuló exportlehetőségeit. Ezzel aztán ki is merült a wall-streeti pártfogók nagylelkűsége.

Washington elutasította az úgynevezett „japán—amerikai fejlesztési tervet", melynek az lett volna a célja, hogy amerikai eszközökkel finanszírozza a japán iparnak Délkelet-Ázsiába való behatolását. Mint ismeretes, Kisi, mielőtt Amerikába utazott, körutat tett Burmában, Indiában, Pakisztánban, Ceylonban, Thaiföldön és Taivan szigetén, hogy a lehetőségeket tanulmányozza. Meg kellett állapítania, hogy mindenütt

[1] Mezsdunarodnaja Zsizny. 1956. 6. sz. 123. old.
[2] Economist, 1957. június 22. 1055. old.

tartózkodó gyanakvással fogadták. „Kisi szeretné — írta az Economist, — ha Japán amerikai támogatással vezető szerephez jutna a nem kommunista Ázsiában... Kisi azt akarja elhitetni az ázsiai semleges országokban, hogy ő nem a Nyugat ügynöke, Washingtonban pedig azt akarja bizonyítani, hogy nem hajlik semlegességre, és hogy az ázsiai országok egy részének nevében is beszél."[3] Eisenhower azonban semmi lelkesedést sem mutatott Kisi terve iránt, minthogy az amerikai monopolistáknak nem érdeke Japánnak mint önálló versenytársnak a világpiacon való erősítése. Az Egyesült Államok saját vadászterületének tekinti mindazokat az ázsiai országokat, melyekre a japán imperialisták szeretnének befurakodni.

Japán számára nagy csalódás továbbá, hogy Eisenhower a „távolkeleti feszültségre" való hivatkozással elutasította Okinava, a Riukiu szigetcsoport többi szigetei és a Bonin szigetek Japánhoz való visszacsatolását.

Ami az amerikai csapatoknak a japán közvéleményt annyira foglalkoztató kivonását illeti, az amerikai—japán közös nyilatkozat bejelenti, hogy a szárazföldi megszálló csapatokat 1958 végéig (a japán haderő növekedésének ütemében) fokozatosan kivonják, de ezzel párhuzamosan megerősítik a japán területen állomásozó amerikai légi és tengeri egységeket, és a legmodernebb fegyverzettel látják el azokat. (Számszerűleg eddig is ez az utóbbi két fegyvernem volt túlsúlyban, a szárazföldi csapatok nem haladták meg a 30 ezer főt.)

Valójában tehát arról van szó, hogy Washington gyorsított fegyverkezésre szorítja Japánt; 1958 végére 380 ezer főre kívánják emelni a japán katonai erők létszámát, miközben kiépítik Japánban az amerikai atomtámaszpontokat.

Ha mindehhez figyelembe vesszük az Egyesült Államok délkoreai intézkedéseit, nem lehetnek illúzióink az amerikai imperializmus szándékai felől. Amerika új, modern fegyverszállítmányokat indított útba Dél-Korea felé ott állomásozó szárazföldi csapatai számára, ami a koreai fegyverszüneti egyezmény megszegését jelenti.

Ismeretes, hogy Japánban, mely az első atombomba-támadásokat elszenvedte, igen erős az atomfegyver eltiltásáért küzdő mozgalom. Eisenhower azonban kitért az atombomba-kísérletek megszüntetésére irányuló japán javaslat elől is.

Kisinek meg kellett ígérnie, hogy „Japán soha sem lesz kommunista vagy semleges", és hogy „a szigetország rendületlenül kitart az Egyesült Államok mellett, mert a szabad világgal való összes kapcsolatok között Japán számára az amerikaiakkal való kapcsolat a legfontosabb."[4]

Az ilyen ígéretek értéke persze olyan mértékben csökken, amilyen mértékben nő a hazafias japán ellenállás. A szocialista párt tokiói nagygyűlésén a tömeg valamennyi amerikai—japán szerződés felbontását követelte, majd az amerikai követség elé vonult, és ott tüntetett Okinava visszaadásáért, az amerikai csapatok azonnali kivonásáért, a Kínai Népköztársasággal való diplomáciai kapcsolatok felvételéért, az atom-támaszpontok felszámolásá-

[3] Economist, 1957. június 18.

[4] New York Herald Tribune, 1957. június 21.

ért. A legnagyobb japán szakszervezeti szövetség, a SOHYO csatlakozott ezekhez a követelésekhez, számos tüntetést szervez a japán értelmiség és a diákság. Több mint 30 millió aláírás gyűlt össze az atom- és a hidrogénfegyverekkel való kísérletek ellen, és az ilyen fegyverek gyártásának beszüntetéséért. Sokezer küldött vett részt többszázmillió békeharcos képviseletében a június második felében Nagaszakiban szervezett atom- és hidrogénbombaellenes világkonferencián. Noszaka, a Japán Kommunista Párt első titkára nyilatkozattal fordult az ország közvéleményéhez, melyben figyelmeztetett arra, hogy „a washingtoni megbeszélések következménye Japán függőségének fennmaradása és a nemzetközi feszültség fokozott kiéleződése lesz."[5]

Minthogy a Japán Szocialista Párt külpolitikai kérdésekben a kommunistákéval lényegében azonos álláspontot foglal el, és ez az álláspont megfelel az ország nemzeti érdekeinek, a tömegmozgalom a japán monopolisták és washingtoni szövetségeseik ellen, tovább fog fejlődni.

(Bíró Lászlóné)

[5] Neues Deutschland, 1957. június 23.

KÖNYVISMERTETÉS

SZAMUELY TIBOR:

Riadó

Szamuely Tibor válogatott írásait és beszédeit tartalmazza ez a kis kötet. Tulajdonképpen második kiadás, de a széles magyar nyilvánosság számára csupán első. Először Moszkvában, 1932-ben jelent meg a „*Riadó*", ez azonban az akkori illegalitás viszonyai között nem juthatott el a magyar olvasóközönséghez, mégcsak a magyarországi kommunistákhoz sem. A felszabadulás óta különböző dokumentumgyűjteményekben megjelentek Szamuely egyes cikkei és beszédei, ezek azonban nem adtak áttekintő képet szerzőjük 1918—1919-es politikai és emberi magatartásáról. Annál örvendetesebb, hogy most végre megjelenhetett ez a kötet, amely ugyan még távol van attól, hogy teljes képet adjon Szamuely Tiborról, de jelentősen hozzájárul e kép kialakításához.

A „Riadó"-ban közreadott első cikk 1918 április 24-én jelent meg, a kötetet lezáró utolsó beszéd 1919 július 14-én hangzott el. Nem egészen 15 hónap termése tehát ez a másfélszáz oldalnyi írás. De milyen 15 hónapé! Három egymástól elkülönülő, más-más feladatokat és harci célkitűzéseket tartalmazó időszakra osztható ez az ötnegyed év, és ezzel maga a kötet is. Az első időszak az 1918 októberi magyar polgári demokratikus forradalomig terjed. Ebben az időben Szamuely Szovjet-Oroszországban volt, vezető szerepet játszott a magyar hadifoglyok mozgalmában és harci tevékenységében. A második időszak a magyar proletárforradalomért, a polgári demokratikus forradalomnak proletárforradalomba való átnövéséért folytatott harc időszaka. Az idetartozó néhány írást — az első kivételével, amely még Moszkvában készült — Szamuely már itthon, Budapesten írta. És végül a harmadik, a Magyar Tanácsköztársaság hősi küzdelmének időszaka, amely az első magyar proletárdiktatúra bukásával és egyik legkimagaslóbb harcosának, Szamuely Tibornak a halálával végződött.[1]

Az első rész a kötetnek több mint a felét teszi ki. Az itt közölt valamennyi cikk a „*Szociális Forradalom*" című, Moszkvában megjelent magyar hadifogoly újságban látott napvilágot. A „Szociális Forradalom", bár Magyarországtól távol, az első győztes proletárforradalom hazájában jelent meg, egyúttal az első magyar nyelvű kommunista újság volt. Szerkesz-

[1] Véleményem szerint helyes lett volna fentiek alapján a kötetet három fejezetre osztani, nem ragaszkodva ebben az első kiadáshoz, de elősegítve az olvasó tájékozódását.

tésében Kun Béla mellett vezető szerepet játszott, és cikkeinek jelentős részét írta Szamuely Tibor.

Szamuelynek a „Szociális Forradalom"-ban megjelent cikkein két alapvető gondolat húzódik végig. Az egyik, a világ első munkáshatalmának védelme, a másik a magyar proletariátus diktatúrájának előkészítése, illetve annak elősegítése a hazatérő hadifoglyok körében folytatott felvilágosító és nevelő munkával.

A kettő között természetesen Szamuely gondolkodásában is, a legszorosabb összefüggés volt. Rendíthetetlenül bízott az ezer ellenségtől szorongatott oroszországi proletárforradalom végső győzelmében, és ugyanilyen rendíthetetlen biztonsággal várta a forradalom továbbterjedését, várta mindenekelőtt magyarországi győzelmét. Fenntartás nélküli odaadással harcolt az oroszországi ellenforradalom ellen, mint igazi internacionalista, akinek minden ország proletariátusának ügye egyúttal saját ügye is. De harci öntudatában mindig és minden körülmények között bennfoglaltatott az, hogy az oroszországi csatamezőkön nemcsak az orosz munkásság és általában az egész világ munkásosztályának ügyéért küzd, hanem egész konkréten, közvetlenül a magyar proletariátus, a magyar dolgozó nép felszabadulásának ügyéért is. Fegyveres harci tevékenységében és tollforgató harcában egyaránt így olvadt össze szoros, elválaszthatatlan egységgé proletár internacionalizmusa szülőföldjének, hazájának, hazája dolgozó népének olthatatlan szeretetével. Nagyszerűen fejezte ezt ki a kötetnek is — nagyon helyesen — címet adó, a cseh légió lázadása idején írt „*Riadó*" című cikkében:

„Ha még mindig volnának olyanok — írta, — akik nem értenék meg, hogy az oroszországi proletárforradalom érdekei a nemzetközi proletariátusé is, az egész világ valamennyi dolgozójáé is származásra, nyelvre való tekintet nélkül, itt az alkalom megtanulni ezt." (84—85. old.)

Megmutatta, hogy a cseh nacionalista légionárusok látszólag nemzeti jellegű, hazafias jelszavakkal leplezett támadása valójában a burzsoá, imperialista érdekek védelmét takarta. A nacionalista légió irtóháborút folytatott az oroszországi proletárforradalommal rokonszenvező, abban tevékenyen részvevő magyar parasztok és munkás hadifoglyok ellen, de nem bántotta az ellenforradalmi érzelmű magyar tiszteket. Riadót fuvatott Szamuely, harci riadót az ellenforradalom, az első proletárhazát és ezzel a jövendő magyar proletárdiktatúrát is veszélyeztető cseh légionista támadás ellen:

„Ne nevezze magát senki forradalmárnak, ne éljen vissza senki ezzel a szép, becsülésre méltó, megtisztelő névvel, aki nem fog fegyvert, amikor veszedelemben a szociális forradalom, a proletárdiktatúra ügye.

A forradalom nem az ígéretföldjének áhítozása, nem ábrándozók Messiás-várása, a forradalom harc, mégpedig kegyetlen, kíméletlen harc, amelyben két osztály küzd a létért, küzd a hatalomért." (83. old.)

De nemcsak a „Riadó", hanem Szamuely minden egyes cikke egy-egy harcbahívó, riasztó kürtjel ebben az időben. Jelszava: „Győzelem vagy halál!" És minden írását áthatja ez a gondolat: most a döntő harcok idejét éljük, gyáva, aki ingadozik vagy meghátrál, itt most teljes emberekre.

elszánt, önfeláldozó harcosokra van szükség. Aki nem vállalja ezt a harcot, az inkább álljon félre, aki vállalja, az pedig teljes mellel, igaz férfiként szálljon szembe a viharral, vállaljon minden terhet és megpróbáltatást.

„Harcoljatok az oroszlán elszántságával és a tigris vadságával az orosz proletárok drága forradalmi vérével a nemzetközi szociális forradalom szülőföldjévé avatott szabadság országáért, mindannyiunk közös proletárérdekéért, szebb jövőnkért, mindannyiunk biztos felszabadulásáért." (74. old.)

Szamuely írásaiból forrón sugárzik az igaz átélés tüze. Nem az élet zajától távolálló, szemlélődő újságíró munkái ezek, hanem a harcos forradalmár fegyverének csendülései. Nem harcba *küld*, hanem a közös harcba *hív*. Valóban, e rövid néhány hónap alatt Szamuely szinte állandóan cserélgette, váltogatta a fegyvert és a tollat. Szerkesztette a lapot és szervezte a hadifogoly zászlóaljakat. Harcolt Moszkvában az ellenforradalmi felkelés ellen, és harcolt a fronton az orosz fehérgárdisták és a felkelő csehszlovák nacionalista légió ellen. Amikor azt írta, hogy: „Jelentkezzetek, iratkozzatok be a Vörös Hadseregbe, induljatok a cseh-tót ellenforradalmi banditák leverésére, kiirtására!" — akkor ez nem csak jó tanács volt mások számára, hanem azt is jelentette, hogy a harcba induló csapatok élén, fegyverrel a kezében ott lesz ő is, a felszólítás írója. A szavaknak és a tetteknek ez a széttéphetetlen egysége, a teljes és igaz átélés ereje szól Szamuely Tibor minden egyes lángoló írásából.

Ez a belső átélés adja meg az erejét, súlyát azon írásainak is, amelyek az ügy árulóit ostorozzák. Ő, aki soha, egy pillanatra sem habozott mindent, ha kellett, az életét is feláldozni azért a szent ügyért, amelynek szolgálatába állott, határtalan haraggal és megvetéssel bélyegezte meg az árulókat, a hitszegőket, akár elméleti vezetőkről, akár frontharcosokról volt szó.

„Aki a proletárforradalom árulójává lesz, önmagát árulja el. A proletariátus e nagy harcában a saját erejére van utalva, támogatásra, segítőtársakra nem számíthat semerről sem... A munkásság csak önmagát szabadíthatja fel, s annál súlyosabb, annál szégyenletesebb, ha a mi sorainkból kerülnek ki gyávák, szökevények, árulók." (97. old.)

Szamuely a mindennapos élethalálharc közepette, állandó éber figyelemmel kísérte az itthoni, magyarországi eseményeket, igyekezett tájékozódni a hazulról jövő, gyéren szállingózó hírekből, és képet adni a „Szociális Forradalom" olvasóinak arról, mi történik távoli hazájukban. A kiadó előszavával ellentétben, amely Szamuely ezidőben Magyarországról írt cikkeinek fogyatékosságaira hívja fel a figyelmet — bár ilyen fogyatékosságok a dolog természeténél fogva kétségtelenül voltak — inkább arra hívnám fel az olvasók figyelmét, hogy a nagy távolság, a szórványosan érkező és elferdített hírek ellenére, milyen *helyesen látta* Szamuely a magyarországi fejlődés *alapvető tendenciáit*, milyen következetes biztonsággal tapintotta ki az uralkodó rendszer neuralgikus pontjait, milyen szilárd meggyőződéssel mutatta meg, jelezte előre, a rendszer összeomlásának az útját.

1918 tavaszán írta:

„Magyarországon érik a vetés. Még aratni fogunk a nyáron... A háború vetette, a nyomorúság

trágyázza, a forradalom fogja learatni. Aratni fogunk, de nemcsak a gabonafejek fognak lehullani." (67. old.)

A gyéren érkező és nem megbízható hírek okozta hiányosságot nagyrészt pótolta Szamuelynél az, hogy kitűnően ismerte a magyarországi uralkodó rendszert, annak szerkezetét, belső ellentmondásait, korhadtságát és romlottságát. Gúnyos, de találó képet rajzolt az osztrák—magyar monarchiáról *„Szegény király"* című cikkében.

„Szeretett alattvalói sorra kerülnek a fakeresztek alá, birodalma lakóinak nagy részét nemsokára hadiözvegyek és árvák fogják alkotni. Népei úgy húzzák országainak szekerét, mint a kordét az egymás mellé fogott ló, szamár, ökör, öszvér. Egyik az út egyik felén elszórt szénacsomó után kapkod, a másik bogáncs után — jobbra húz az egyik, mikor balra rántja a másik a kordét... Mit is tehetne hát mást? Akasztat, főbelövet, bebörtönöztet." (77. old.)

Ez azonban már nem tarthat sokáig. Csupán a dolgozók öntudatra ébredésén, harcos kiállásán múlik, hogy végetvessenek a korhadó monarchia népellenes rendjének. „Mert, ha a dolgozók akarják, akkor Károly nem lesz még szegény király sem. Sőt, egyáltalában nem lesz sem császár, sem pedig király." (80. old.)

Szamuely, aki szemét állandóan a magyarországi eseményekre függesztette, 1918 október elején idejében meglátta, hogy elérkezett a monarchia összeomlásának az ideje. A bolgár és a török fegyverletétel utáni napokban írta:

„Tegnap Bulgária, ma Törökország és holnap... holnap jönni kell a többieknek is. Az ürgelyuk színültig telt a vízzel. Nem késhetik már az sem soká, amikor császári koronák hullanak le a büszke fejekről, s a cifra koronákkal együtt lehullanak az üres fejek is." (129. old.)

Világosan látta Szamuely azt is, hogy a központi hatalmak háborús összeomlása, a királyok és császárok bukása egymagában véve még nem jelent — a dolgozó nép számára, a munkásság és a parasztság számára — döntő változást. Csupán azt jelenti, hogy a régi rabságot új rabság váltja fel.

„Kétségtelen az — írta —, hogy a germán világuralmi őrültség pusztulása az angol—francia—amerikai kapitalista rabságot jelenti a világra nézve. Az új veszedelem nagyságát leértékelni legkevésbé sem szabad." (130. old.)

Mély meggyőződéssel hirdette azonban, hogy az összeomló német imperializmus romjain, az oroszországi szovjethatalom példájára, létrejön a kizsákmányolást, elnyomást végleg megszüntető új proletár világ.

„Ez már nem a halott búcsúztatása, hanem diadalmas köszöntése egy eljövendő új világnak, amelyet harcok tüzében, a régi romok halmán épít föl a világ kizsarolt tömegeinek győzedelmes, egyesült ereje." (130—131. old.)

* * *

A magyar polgári demokratikus forradalom győzelme után az oroszországi magyar kommunista mozgalom legjobb vezetői — Szamuely kivételével — azonnal hazajöttek, és itthon vezető szerepet játszottak a KMP megalakításában. Szamuely — közös megállapodás alapján — Svájcba, majd Németországba ment, onnan visszatért Moszkvába és csak január elején jött haza Magyarországra.

Közben Moszkvában egy brosúrát írt a magyar polgári forradalomról. A brosúra célja az volt, hogy a hadifogoly magyarok megismerjék belőle az itthoni helyzetet. Szamuely igen helyesen mutatott rá arra, hogy ezt a magyar forradalmat nem a katonatisztek és diákok, hanem a munkástömegek vitték diadalra, hogy győzelme után a magyar munkásosztály képezte az országban az egyetlen szilárd, szervezett és felfegyverzett erőt. Hangsúlyozta, hogy éppen ezért hallatlan árulást követtek el a szociáldemokrata párt jobboldali vezetői, akik a forradalomban kivívott hatalmat átengedték a burzsoáziának.

„Ez gazság volt, nyílt, egyenes elárulása a munkásság osztályérdekeinek; ez már nemcsak az osztályharc útjáról való letérés, hanem határozott elárulása a szocializmusnak, még abban a miniatürré kisebbített formájában is, amit eddig hírdettek tajtékozó szájakkal a magyarországi szociáldemokrata vezérférfiak. Ez nem volt egyéb, mint áruba bocsátása az egész proletariátusnak!" (135. old.)

Az eredmény: a burzsoázia restaurációja. A végveszélybe döntött kizsákmányolási rendszer, szociáldemokrata közreműködéssel, egyelőre fennmaradt. „Így alakult meg a magyar burzsoázia érdekeit képviselő s a magyar proletariátust továbbra is elnyomó és kizsákmányoló betéti társaság, amelyben a hivatalos szociáldemokrácia két törzstaggal és még több kifutóval van képviselve." (136. old.)

Ez a rendszer azonban — fejtegeti Szamuely — nem lehet tartós. Fenyegeti a régi rend teljes restaurációjára törekvő nagybirtokos-nagytőkés ellenforradalom, és fenyegeti a proletariátus új, szocialista forradalmat előkészítő harca. A polgári demokratikus forradalomból, a szociáldemokrata árulásból a proletariátus sokat tanult.

„A hatalomnak harc az eszköze, s a magyarországi proletariátus elég drága árat fizet érte, amíg most megtanulta, hogy a proletariátus hatalmáért harcolni kell minden ellenség ellen, bármilyen munkásbarát demokrata vagy szocialista álarcban jelentkezzék is az." (143. old.)

A döntő harcban akart maga is tevékenyen résztvenni, ezért sietett haza 1919 január elején. Itthon átvette a Kommunisták Magyarországi Pártja egy hónap óta megjelenő lapjának, a *Vörös Újságnak* a szerkesztését. Az ebben az időben írt cikkeinek valószínűleg csak kis hányadát tartalmazza a kötet. A Vörös Újság cikkei túlnyomórészt aláírás nélkül jelentek meg, és így ma már nem igen lehet megállapítani a legtöbb esetben a szerző személyét. A kötetben közölt, megállapítottan Szamuelytől származó cikkek következetes folytatói annak a vonalnak és hangnak, amely Szamuely moszkvai cikkeit jellemezte.

Harcos proletár internacionalizmus csendül ki soraiból, amikor a cseh burzsoá hadsereg katonáinak lázadásáról, Liebknecht és Luxemburg meggyilkolásáról, vagy a román és magyar burzsoázia egymás elleni harcáról ír. Ugyanakkor minden írása át van hatva a magyar proletariátus, a magyar dolgozó nép felszabadításáért, a munkásosztály hatalmának megteremtéséért folytatott harc tüzétől. Szinte minden írásában figyelmeztet a mind szemtelenebbül, mind nyiltabban

készülődő ellenforradalomra. Hírdeti:

„Az ellenforradalommal szemben csupán egy biztosíték van: a forradalom továbbfolytatása, szakadatlan forradalmi osztályharc a burzsoázia teljes leveréséig, a proletárdiktatúráig és azon is túl addig, amíg megszűnik minden osztálykülönbség: a szocializmusig." (151. old.)

De sokan szem elől tévesztették ezt a marxista alapigazságot csak a legutóbbi időkben is! Szamuely ezt a gondolatot a magyar munkásság forradalmi harcáról saját felszabadításáért, mindig összekapcsolta a magyar proletariátus nemzetközi feladataival és kötelességeivel. Megmutatta, hogy a magyar munkás saját jólétéért folytatott harca egyúttal a nemzetközi proletárharcot viszi előre, és fordítva, az internacionális küzdelem minden eredménye új lökést és lendületet ad a proletariátus nemzeti szabadságharcának. A magyar és román burzsoázia közötti nacionalista vetélkedéssel kapcsolatban írta:

„A magyar burzsoázia fegyverkezésére a magyar munkásosztály belső polgárháborúja kell, hogy megadja a választ. Ez a válasz egyúttal válasz lesz a román burzsoáziának és üzenet a román proletariátusnak." (164. old.)

A proletárforradalom küszöbön állott. És Szamuely, aki végigharcolta az oroszországi proletárforradalmat, minden más, agitációs, szervező, felvilágosító, nevelőmunka mellett, anélkül, hogy ezeket elhanyagolta volna, döntő jelentőséget tulajdonított a forradalmi proletariátus felfegyverzésének, a fegyveres forradalmi harc előkészítésének. „*Proletárok fegyverkezzetek!*" című cikkében írta: „Fegyverbe proletárok: az ellenforradalom ellen, a munkások, a katonák és földmíves szegények hatalmáért!" (153. old.)

És miként előbb Oroszországban, most itt is élen járt a tényleges harcban is. 1919 február 20-ig legálisan, azután illegalitásban, a „demokratikus" kormány kopói elől bújkálva, rettenthetetlen bátorsággal szervezte a harcot a proletariátus diktatúrájáért.

* * *

Szamuely Tibor 1918—1919-es forradalmi tevékenységének harmadik szakasza, betetőzése és egyben tragikus vége a Magyar Tanácsköztársaság fennállásának időszaka volt. A fegyveres harcra készülő proletariátus váratlanul, harc nélkül jutott a győzelemhez. Szamuelyt ez a váratlan győzelem egy percre sem szédítette meg. Bizalmatlan volt nemcsak a burzsoáziával, hanem az azt kiszolgáló jobboldali szociáldemokrata vezetőkkel szemben is. Nem hitt hirtelen „megtérésükben", bármily hangosan hirdették is teljes egyetértésüket a proletariátus diktatúrájával. Ez az egészséges és teljesen indokolt bizalmatlanság megmentette az elbizakodástól, a rózsaszínűen látástól, állandóan készenlétben tartotta proletáréberségét.

Cikkeiben, rendeleteiben, beszédeiben végigvonul a proletárdiktatúra vívmányainak szerető féltése, a hajthatatlan akarat e vívmányok biztosítására és megőrzésére. Bármely poszton állt is: akár a hadügyi népbiztosságon szervezte a nemzetközi ezredeket, akár a lakásügyeket intézte, akár az ellenforradalmat verte le könyörtelenül — mindig és mindenütt a proletariátus ügyét, diktatúráját védte a rátörő

külső és belső, nyílt és leplezett ellenségtől. Minden kérdést gyökerében próbált megfogni és megoldani, minden megalkuvás, elvtelen kompromisszum teljesen idegen volt tőle.

Amikor a lakáskérdés megoldását bízták rá, abból az alapvető elgondolásból indult ki, hogy a proletariátus diktatúrájának elsőrendű kötelessége a szörnyű lakásviszonyok között élő proletariátuson segíteni. Minden más kérdés mellékes és jelentéktelen volt e területen számára, ezt a kérdést azonban teljes erővel és szigorral igyekezett megoldani. „A szervezett munkásságnak — írta a lakásspekulációra utalva — meg kell mutatnia az öklét azoknak a lelketlen gonosztevőknek, akiknek már réges-régen a börtönben vagy a bitófán van a helyük." (177. old.) A lakáskérdést szabályozó rendeletbe pedig felvette a következő pontot, amely ma is tanulságul szolgálhat minden közintézményünk számára:

„Minden protekció megszűnt. Aki bárki ajánlólevelével jelentkezik, rögtön le fogjuk tartóztatni! Aki levélbeli, jogtalan igényekkel zavarja a hivatalt vagy a hivatal bármely hivatalnokát, forradalmi törvényszék elé állítjuk." (172. old.)

A határozottságát, megingathatatlanságát teljes mértékben igénylő helyre akkor került Szamuely, amikor a Forradalmi Kormányzótanács a frontmögötti ellenforradalom leverésével és megsemmisítésével bízta meg. „Nem lehet addig biztosítani a győzelmet, míg ki nem irtjuk még a reménységét is annak, hogy feltámadni merészeljen a régi rendszer" (178. old.) — mondta április 20-án egy győri népgyűlésen. Néhány nap múlva pedig „A Frontmögötti Bizottságok elnökének I. számú parancsában" ezt írta: „aki a proletariátus hatalma ellen emeli fel a kezét, aki nyílt vagy rejtett úton ellenforradalmat szít vagy elősegít, illetve elhallgat, aki a Forradalmi Kormányzótanács és a Hadsereg Főparancsnokság minden rendelkezését végre nem hajtja, az a saját halálos ítéletét írja alá. Az ítélet végrehajtása a mi feladatunk." (185. old.) Szamuely kíméletlen szigorral lépett fel minden ellenforradalmi kísérlettel szemben, mert tudta, hogy ezen a téren az engedékenység, a puhaság proletárok ezreinek az életébe, a munkáshatalom létébe kerülhet. Nem ismert kíméletet az ellenséggel szemben, mert kímélni akarta a dolgozó népet.

Szamuelynek ez az ügy szeretetéből, a proletárdiktatúrához való feltétlen ragaszkodásból fakadó következetes és elszánt harcossága természetesen nem tetszett sem az ellenségnek, sem pedig a gyenge, ingadozó, határozatlan elemeknek a saját táborán belül. Szinte a proletárdiktatúra első napjától kezdve a legképtelenebb rágalmakat, hazugságokat terjesztették róla. Így már április elején kénytelen volt a sajtóban tiltakozni az ellen a rémhír ellen, hogy ő, aki a proletárfegyelem feltétlen híve és minden kilengés következetes ellensége volt — „fosztogatásra akar engedélyt adni". Amikor május közepén élete kockáztatásával, a frontokon keresztül repülőgépen Moszkvába utazott, hogy Lenin elvtársnak beszámoljon a Magyar Tanácsköztársaság helyzetéről, azt terjesztették róla, hogy sokszáz millió koronával megszökött. Legendákat meséltek kegyetlenkedéseiről, „dorbézolásairól", törvénysértéseiről. A valóságban

Szamuely fanatikus híve volt a szocialista törvényességnek, ellensége minden fegyelmezetlenségnek, rendetlenségnek, kivételezésnek és protekciózásnak. Már szó volt arról, hogy a lakásügyekkel kapcsolatban hogyan lépett fel a törvényesség szigorú betartásáért. 1919 július 14-én a IV. kerületi munkás- és katonatanács ülésén a korrupció ellen szólalt fel. Hangoztatta: „Az ellenforradalommal felveendő harccal párhuzamosan helyénvaló lesz a harc a korrupció ellen is... Kérlelhetetlen szigorral kell eljárni mindazok ellen, akik állásukat anyagi előnyökre használják fel." (205—206. old.)

Szamuelyt gyűlölte az ellenség, nem szerették a gyengék, az ingadozók. Ő maga kérlelhetetlenül üldözte az ellenséget és keményen bírálta, ostorozta az ingadozókat. Amikor Moszkvából hazatért, az útjáról szóló rövid beszámolójában a hangsúlyt a szilárd helytállás szükségességére helyezte. „Lenin elvtársnak — mondotta — nincsen egyéb óhajtása és nincs egyéb kérése, sőt mondhatnám, nincs egyéb követelése, mint utolsó csepp vérig, az utolsó szál emberig kitartani a forradalom védelmére, a proletariátus felszabadítása érdekében. Nincs visszavonulás, nincs megalkuvás, nincs meghajlás!" (191. old.)

A Tanácsköztársaság fennállásának egész ideje alatt Szamuely következetes harcot folytatott a jobboldali szociáldemokraták áruló, a proletárdiktatúra „enyhítése" címén annak felszámolására törekvő politikája ellen. Amikor a pártkongresszuson Kunfi Zsigmond — akit Kun Béla a bevezető tanulmányban találóan a legveszedelmesebb, a „széplelkű és szépszavú" demokratikus ellenforradalmárnak jellemzett —, a humanizmus nevében szólalt fel, akkor Szamuely odavágta neki: „Nem tudják az elvtársak, hogy ugyanakkor, mikor Budapesten kiadták a humanizmus jelszavát, akkor a vidéken ez a jelszó »üsd a kommunistát!« jelszóvá változott át." (194. old.) Ilyen körülmények között, mondotta, „nekünk egy pillanatra sem szabad még csak gondolni sem arra, hogy a diktatúra módszerein bármilyen tekintetben is változtassunk, ha csak nem olyan értelemben, hogy még erélyesebben, még kérlelhetetlenebbül járjunk el a proletariátus minden ellenségével szemben." (196. old.) Azt hiszem, tanulságul szolgálhat ez némely mai „széplelkek" számára is, akik megbocsátást hirdetnek a minapi ellenforradalom véreskezű gyilkosai és azok felbújtói számára.

Szamuely az említett IV. kerületi felszólalásában egy olyan új, forradalmi szerv felállítására tett javaslatot, amelynek egyetlen feladata az ellenforradalom és a szabotázs elleni harc lenne. Felszólalásában érdekesen mutatott rá arra, hogy a magyar proletárforradalom békés győzelme következtében elhanyagolták az ellenforradalom elleni harcot, olyan nézetek merültek fel, hogy a burzsoázia békésen bele is nyugszik a hatalom elvesztésébe. „Oroszország helyzete kétségtelenül szerencsésebb volt — mondotta —, mert ott az ellenforradalom azonnal nyíltan foglalt állást a proletárdiktatúra ellen, tehát nyílt harcban lehetett vele felvenni küzdelmet." (207. old.) Olyan szerv kell — fejtegette —, amely harcol az ellenforradalom ellen, azt meg is akadályozza, ki is nyomozza, csírájában elfojtja. Javaslatának megvalósítására

már nem kerülhetett sor, két hétre később a proletárdiktatúra megbukott.

* * *

A „Riadó" első kiadása 1933-ban, *Kun Béla* „Emlékezés Szamuely Tiborról" című bevezető tanulmányával jelent meg. Csak helyeselni lehet, hogy ezt a tanulmányt a jelen kiadásban közlik. Kun a közvetlen barát és harcostárs hangján adó igen szép képet Szamuelyről, az emberről, a nagyszerű proletár forradalmárról. A kép hitelességét növeli, hogy Kun nyíltan és őszintén ír a kettőjük között egyes kérdésekben felmerült nézeteltérésekről, és nem habozik beismerni, ha egyik vagy másik kérdésben a történelem nem neki, hanem Szamuelynek adott igazat.

Ilyen volt mindenekelőtt a jobboldali szociáldemokratákhoz való viszony kérdése. Erről Kun azt írta: „A szociáldemokrata vezérekkel szemben Tibor sokkal bizalmatlanabb volt, mint én. — Neki volt igaza." (47. old.)

Fontos nézeteltérés volt kettejük között az északi visszavonulás kérdésében. A magyar Vörös Hadsereg diadalmas északi előnyomulása közben jött az antant üzenete, amelyben követelte a Vörös Hadsereg csapatainak visszavonását a régebben megállapított demarkációs határokra, cserébe pedig azt ígérte, hogy a román csapatokat is visszavonják, és a Tanácskormányt meghívják a béketárgyalásokra. Kun a puszta ígéretek alapján, hajlandó volt a csapatokat visszavonni, míg Szamuely a legélesebben ellenezte ezt. Itt is Szamuelynek volt igaza. Ezt tanulmányában Kun is elismeri, csupán Szamuely érvelését tartja továbbra is helytelennek. Nyilvánvaló azonban, hogy az északi visszavonulás — úgy, ahogy végrehajtották — döntő jelentőségű tényezője volt a Vörös Hadsereg és a Tanácsköztársaság későbbi összeomlásának, és beláthatatlan jelentősége lett volna annak, ha hallgatnak ebben a kérdésben Szamuely és más elvtársak szavára.

A Magyar Tanácsköztársaságnak kétségtelenül Kun Béla volt a legkiemelkedőbb, pozitív vezető alakja. A harmincas években ellene emelt vádak, sajnos, hosszú ideig megakadályozták, hogy a történelmi igazságnak megfelelően mutassuk be szerepét és tevékenységét. A személyi kultusz mellett ez akadályozta egyébként — sajátos és sajnálatos módon — Szamuely történelmi szerepének a teljes feltárását is, mert hiszen tevékenységük — egyes nézeteltéréseik ellenére — igen szorosan egybeforrott. Így a „Riadó" megjelentetését is — többek között — az akadályozta évekig, hogy nem lehetett volna megjelentetni Kun Béla bevezető tanulmányát.

Ma azonban, éppen azzal kapcsolatban, hogy Kun Béla tényleges történelmi szerepét a történelmi igazságnak megfelelő beállításban vizsgáljuk, mutatkozik egy olyan tendencia, amely véleményem szerint semmivel sem jobb, semmivel sem veszélytelenebb annál a régi hibánál, hogy Kunról csak rosszat mondtunk. Kun Béla történelmi szerepének megszépítéséről, eszményítéséről van szó. Legutóbb a *Magyarország* 1957 április 3-i számában *Szántó Rezső* elvtárs írt cikket Kun Béláról. Szerinte nem a KMP, hanem Kun tanította meg a magyar munkásokat arra, hogy a szocializmusért harcoljanak, nem a KMP, hanem Kun tanította meg a magyar parasztot arra.

hogy csak a munkássággal összefogva juthat ősi jussához, a földhöz, nem a KMP, hanem Kun Béla tanította proletár intenacionalizmusra a magyar munkásságot. Azt hiszem, ez a szemlélet nem Kun Béla tényleges nagy történelmi szerepének elismerését, hanem a KMP-nek és a párt többi vezetőinek, köztük Szamuely Tibornak a lebecsülését jelenti, új személyi kultusz kialakulásához vezethet. Erre annál is inkább fel kell figyelnünk, mivel ilyen tendenciákkal nemcsak az említett cikkben találkozunk.

Aki csak egyszer is kezébe veszi a *„Riadót"*, azt látni fogja, hogy nem egyedül Kun Béla tanította a magyar munkást és parasztot, aki kezébe veszi a *Vörös Újságot*, az látni fogja, hogy Kun Béla vezetésével a kommunista harcosok lelkes tömege és sok kiváló kommunista vezető dolgozott azon 1918—1919-ben, hogy a magyar proletariátus magáévá tegye a marxizmus—leninizmus tanításait és harcoljon azok megvalósításáért Magyarországon. E vezető harcosok között Kun Béla mellett a legkiemelkedőbb, gyakran nála is élesebben látó, gyakran nála is következetesebb volt Szamuely Tibor.

* * *

A *Riadó* új kiadása nem teljesen azonos az elsővel. Örvendetesen szaporodott a Tanácsköztársaság időszakára vonatkozó anyag. Moszkvában 1932-ben nem álltak rendelkezésre azok a jegyzőkönyvek, amelyek megörökítették Szamuely győri beszédét, valamint felszólalásait a munkástanácsokban és a pártkongresszuson. Nagyon helyes, hogy a kötet szerkesztői most ezekkel kiegészítették a gyűjteményt. Helytelen azonban, hogy nem közölték Szamuelynek a *Vörös Katona* című lapban megjelent cikkét, amelyről egyébként bevezető tanulmányában Kun Béla is megemlékezik. Ez eggyel több ok arra, hogy közölni kellett volna. Ugyanez vonatkozik a *Vörös Újság* július 27-i számában megjelent „Szibéria felszabadítása előtt" című cikkre, amely feltétlenül érdeklődésre tarthat számot, és amelyet annál is inkább helyes lett volna közölni, mert feltehetően Szamuely utolsó írása.

Nem tudok egyetérteni azzal, hogy az új kiadásból kihagytak az előzővel szemben hét írást. Ezek túlnyomórészt igen érdekes, Szamuely magatartására, állásfoglalására jellemző írások. A kiadó előszava a kihagyás okát így magyarázza: „a tartalom ismétlődése vagy amiatt, hogy csupán a szóbanforgó időszak alapos és részletes ismeretében érthetők meg." (5. old.) Az első indok helytelen, mert az egész gyűjtemény olyan kicsiny, olyan szerény, örülni kell minden meglevő felkutatott írásnak, még akkor is, ha történetesen kettő szól közülük például az árulókról — de mindegyik más-más szemszögből, más érvekkel, más következtetéssel. A második érvben pedig az olvasó lebecsülését látom. Mert miről is van szó? A kihagyott cikkek egyike arról szól, hogy Moszkvában a burzsoáziát kitelepítik lakásaiból, és helyükbe proletárokat költöztetnek. Talán attól tartottak a szerkesztők, hogy a mai magyar olvasó nem érti meg, hogy hasonló eljárás most itt nálunk nem lenne időszerű? Egy másik cikk Buchinger Manó akkori, a burzsoáziának behódoló magatartását ostorozza. A szerkesztők talán attól tartottak, hogy

az olvasó nem fogja megérteni, hogyan lehetett mégis Buchinger haláláig az MDP megbecsült tagja? Gondolom, ideje lenne az olvasókat nagykorúaknak tekinteni, és rájuk bízni, hogy tisztázzák magukban az ilyen kérdéseket.

Mindez felveti azt a feladatot, hogy a kétségtelenül nagy hiányt pótló, egészében sikeresen összeállított válogatott kötet után, lehetőleg minél előbb — de persze alapos gyűjtő, feltáró, kutató munka eredményeként — kiadjuk Szamuely Tibor összegyűjtött munkáit. Tartozik ezzel Szamuely emlékének a magyar kommunista mozgalom. Mint ahogyan lerovandó tartozásra figyelmeztet bennünket az a tény is, hogy egy évtizeddel a második magyar proletárdiktatúra győzelme után még nincs szobra az első magyar proletárdiktatúra hősének, Szamuely Tibornak, sem szülővárosában, Nyíregyházán, sem pedig Budapesten.

Szamuely Tibor igen fiatalon, nem egészen huszonkilenc éves korában halt meg, lett áldozatává a Tanácsköztársaság romjain elterpeszkedő gyilkos ellenforradalomnak. Haláláról a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága így emlékezett meg:

„A Kommunista Internacionále, elsiratva a Magyar Tanácsköztársaság bukását, derék vezérének, Szamuely Tibornak a halálát, a világ proletárjait arra hívja fel, hogy még szilárdabban álljanak a kommunista zászló alá, s annál jobban döngessék a tőke erődítményeit."[2]

Valóban, Szamuely egész életműve és mártírhalála, a „Riadó"-ban foglalt minden írása és beszéde, szilárd helytállásra, megingathatatlan elvhűségre, az árulás mélységes gyűlöletére, mindenféle ingadozás, elvi engedékenység határozott elvetésére tanít bennünket. És ha ezeket megtanuljuk tőle, akkor a csaknem negyven évvel ezelőtt írt cikkei, elmondott beszédei, éles harci fegyverekké válnak jelenlegi küzdelmeinkben.

Réti László

[2] Dokumentumok a magyar párttörténet tanulmányozásához. II. köt. Szikra, 1955. 200. old.

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Fehér Lajos, Fogarasi Béla, Friss István, Kállai Gyula, Kiss Károly, Molnár Erik, Nemes Dezső, Révai József, Szigeti József

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK

Erősítsük pártunk egységét, a munkáshatalom, szocialista építőmunkánk alapját (Az MSZMP 1957 júniusi országos értekezletén elhangzott beszámolók és a határozat) (Kossuth Kiadó) 143 old.

Lenin: A munka termelékenységéről (Kossuth) 166 old.

August Bebel: A nő és a szocializmus (Kossuth) 567 old.

Karl Kautsky: Marx gazdasági tanai (Kossuth) 214 old.

Mao Ce-tung: A népen belüli ellentmondások helyes megoldásáról (Kossuth). 55 old.

Hermann István: Arany János esztétikája (Kossuth) 285 old.

Karl Obermann: A Kommunisták Szövetségének történetéhez (Kossuth) 121 old.

Heller Ágnes: Az erkölcsi normák felbomlása (Kossuth) 143 old.

Dobozy Imre: A tapolcai vár (Kossuth) 47 old.

Kossa István: Nehéz ébredés (Szépirodalmi Könyvkiadó) 303 old.

Vas István: Elveszített otthonok (Szépirodalmi) 151 old.

Tatay Sándor: Zápor (Szépirodalmi) 258 old.

Kosztolányi Dezső: Nero (Szépirodalmi) 285 old.

Kosztolányi válogatott műfordításai. Francia költők (Szépirodalmi) 190 old.

Somerset Maugham: Akkor és most (Szépirodalmi) 281 old.

Mark Twain: Egy jenki Arthur király udvarában I—II. (Szépirodalmi) 267, 260 old.

Jókai Mór: Sárga rózsa (Szépirodalmi) 224 old.

Krúdy Gyula: A podolini kísértet (Szépirodalmi) 287 old.

Heltai Jenő: Tollforgatók (Szépirodalmi) 443 old.

Krúdy Gyula: Válogatott novellák (Szépirodalmi) 549 old.

Kafka Margit: Állomások (Szépirodalmi) 546 old.

Tömörkény István: A Szent Mihály a jégben (Szépirodalmi) 451 old.

Jókai Válogatott Művei. A szerelem bolondjai (Szépirodalmi) 452 old.

Darvas József: Máról holnapra (Szépirodalmi) 350 old.

Lengyel Géza: Ady a műhelyben (Szépirodalmi) 394 old.

Karinthy Frigyes: Utazás Faremidóba (Szépirodalmi) 209 old.

Peterdi Andor: Üzenet (válogatott versek 1905—1955) (Szépirodalmi) 200 old.

Jókai Mór: Mire megvénülünk (Szépirodalmi) 444 old.

Longosz: Daphnis és Chloé (Magvető) 148 old.

Theodor Storm: Aquis Submersus (Magvető) 126 old.

François Villon: A nagy testamentum (Magvető) 282 old.

Jékely Zoltán: Tilalmas kert (Magvető) 374 old.

Tabi László: Humorban pácolva (Magvető) 267 old.

Cocteau: A párisi fiú (Magvető) 142 old.

Gottfried Keller: Tükör, a cica (Magvető) 65 old.

Rideg Sándor: Indul a bakterház (Magvető) 222 old.

Nagy Piroska: Katalinka szállj el (Magvető) 286 old.

James Cain: A postás mindig kétszer csenget (Magvető) 158 old.

Máté György: A Retezárok (Magvető) 320 old.

Joós F. Imre: Kaponya Szilveszter kalandjai (Magvető) 341 old.

Remenyik Zsigmond: Bolond história (Magvető) 147 old.

Dienes András: A legendák Petőfije (Magvető) 277 old.

Várkonyi Nándor: Az üstökös csóvája (Dunántúli Magvető) 259 old.

Flavius: A zsidó háború (Gondolat Könyvkiadó) 546 old.

Urbán Ernő: Kutyaszorító (Hírlapkiadó Vállalat) 192 old.

A történeti statisztika forrásai (szerkesztette: Kovacsics József) (Közgazdasági és Jogi Kiadó) 460 old.

Balázs Pál: Kis hibák — nagy károk (Közg. Kiadó) 219 old.

Dr. Ladó László: A gazdasági belső szállítás (Közg. Kiadó) 222 old.

A kirakat (Árurendezési és dekorációs kézikönyv) (Közg. Kiadó) 307 old.

Guatemala — El Salvador — Honduras (Külkereskedelmi útmutató) (Közg. Kiadó) 137 old.

Rund um den Aussenhandel (német nyelvű gazdasági olvasókönyv) (Közg. Kiadó) 342 old.

The Well — accomplished Businessman (angol nyelvű gazdasági olvasókönyv) (Közg. Kiadó) 313 old.

Voyage autour du commerce extérieur (francia nyelvű gazdasági olvasókönyv) (Közg. Kiado) 315 old.

Kornai János: A gazdasági vezetés túlzott központosítása (Közg. Kiadó) 296 old.

Szemenyei—Halmosy: Nemzetközi gazdasági intézmények (Közg. Kiadó) 211 old.

A munkástanácsokról és feladatairól (Közg. Kiadó) 159 old.

Bácskay—Krekó: Matematikai zsebkönyv (közgazdászok számára) (Közg. Kiadó) 432 old.

Köves Pál: Statisztikai index (Közg. Kiadó) 203 old.

Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye 1956. (Közg. Kiadó) 320 old.

A bírósági végrehajtás (Közg. Kiadó) 502 old.

A Központi Döntőbizottság elvi határozatai és közleményei (1948—1956.) Közg. Kiadó) 502 old.

PÁLYÁZATI FELHIVÁS

A Magyar Tudományos Akadémia II. Osztálya, az MSZMP KB Párttörténeti Intézete és a Történettudományi Intézet pályázatot hirdet a Tanácsköztársaság 40. évfordulójára készítendő következő munkákra:

1. *A Tanácsköztársaság történetének, hadtörténetének, vagy valamely eddig kellően fel nem tárt részkérdésének önálló kutatáson alapuló feldolgozása.*
2. *A Tanácsköztársaság helytörténeti feldolgozása.*
3. *A Tanácsköztársaság helytörténete valamely részkérdésének (párt, munkástanács, Vörös Hadsereg, vörös őrség, forradalmi törvényszék, termelőszövetkezet, ifjúság, gazdasági, kulturális kérdések stb.) feldolgozása.*
4. *Helyi anyagok — dokumentumok, újságok, visszaemlékezések — összegyűjtése, feldolgozás nélkül.*

A legjobb munkát, önálló tanulmányként, vagy gyűjteményes kötetben megjelentetjük, illetve a Századok, a Párttörténeti Közlemények, a Hadtörténeti Közlemények c. folyóiratokban közzétesszük. Az összegyűjtött dokumentumokból a Párttörténeti Intézet megvásárolja a számára fontos okmányokat.

Pályázati díjak:

Önálló, legalább 5 íves monográfia (a kiadói honoráriumon kívül)	**I. díj**	**4000 Ft**
	II. díj	**3000 Ft**
	III. díj	**2000 Ft**
Kisebb tanulmány (2—5 íves) (a kiadói honoráriumon kívül)	**I. díj**	**2000 Ft**
	II. díj	**1000 Ft**
	III. díj	**500 Ft**
A legértékesebb dokumentumok összegyűjtéséért (a vételáron kívül)	**I. díj**	**1000 Ft**
	II. díj	**500 Ft**
	III. díj	**300 Ft**

Felhívjuk a pályázaton való részvételre a Tanácsköztársaság harcosait, a történelemszakos tanárokat, pártpropagandistákat, egyetemi hallgatókat, a középiskolás diákokat. Ez utóbbiak tanárok vezetésével vegyenek részt egykorú dokumentumok, visszaemlékezések gyűjtésében, állítsák össze a Tanácsköztársaság helyi szerveiben résztvettek névsorát, adatait.

A pályázaton résztvenni kívánóknak az itt felsorolt témákat javasoljuk, de ezeken kívül más, a Tanácsköztársasággal kapcsolatos témát is kidolgozhatnak. Munkájukban tanácsért a Párttörténeti Intézethez fordulhatnak.

A pályázat határideje: 1958 december 31. A pályamunkák a Párttörténeti Intézet címére (Budapest, V. ker. Alkotmány u. 2.) küldendők be.

Javasolt tematika

I.

A Magyar Tanácsköztársaság állama.
A Magyar Tanácsköztársaság alkotmánya.
A Magyar Tanácsköztársaság törvénykezése.
A Magyar Tanácsköztársaság fegyveres erői.
Demokrácia és diktatúra alkalmazása a Tanácsköztársaság idején.
A magyar ellenforradalmi erők a Tanácsköztársaság ellen.
A Magyar Tanácsköztársaság a statisztika tükrében.
A Magyar Tanácsköztársaság „tiszti címtára".
A vörös őrség.
A Vörös Hadsereg (egyes alakulatai, fegyvernemei, nemzetközi ezredek, egyes harcok, szervezési kérdései, összetétele, gazdasági ellátás, politikai munka a hadseregben, stb.).
A forradalmi törvényszék.

A külső és belső ellenforradalom.
A Tanácsköztársaság történetére vonatkozó forrásanyagok általában, egy-egy megyében.
A külföldi dolgozók részvétele a Tanácsköztársaság harcaiban.
A szomszédos országok dolgozói és a Magyar Tanácsköztársaság.

II.

A párt a Magyar Tanácsköztársaság idején

Milyen ideológiai áramlatok érvényesültek és ütköztek össze az egyesült pártban?
Az egyesült párt szerepe a Tanácsköztársaság idején.
Az egyesült párt és a kommunisták.
Az egyesült párt és a szociáldemokraták.
A pártkongresszus.
Vita a párt-program revíziójáról, 1919 május-június.
A pártszervezetek működése a Tanácsköztársaság idején.

III.

A Magyar Tanácsköztársaság gazdasági és pénzügyi politikája

A Tanácsköztársaság gazdaságpolitikai szervezeti rendszere és működése.
Az ipar államosításának történelmi feltárása. Az ipar irányításának szervezeti formái, módszerei. A termelés megszervezése, irányítása.
A bankok államosításának történelmi feltárása. Az Osztrák—Magyar Bank megszűnése és a Magyar Nemzeti Bank megalakítása.
A Tanácsköztársaság pénze.
A kereskedelem, az áruelosztás megszervezése.
A munkabér alakulása.
Az élelmezési helyzet és az élelmezés megszervezése.
A Tanácsköztársaság költségvetése.
A Tanácsköztársaság kísérlete a tervgazdálkodásra.
A hadikommunizmus és a Magyar Tanácsköztársaság.
A gazdasági blokád hatása.
A termelés alakulása.

IV.

A Magyar Tanácsköztársaság agrárpolitikája

Termelőszövetkezetek a Tanácsköztársaság idején.
A parasztság egyes rétegeinek viszonya a Tanácsköztársaságban.
A város és falu kapcsolata a Tanácsköztársaság idején.
Földosztás a Tanácsköztársaság idején.
A mezőgazdaság árutermelése a Tanácsköztársaság idején.
A Tanácsköztársaság agrárvonatkozású intézkedései és hatásuk.

V.

A Magyar Tanácsköztársaság szociálpolitikája

Munkások (üzemi szociálpolitika).
Anyák, gyermekek.
Ifjúmunkások.
Szociálpolitikai tervek és intézkedések.
Egészségügy.

VI.

A Magyar Tanácsköztársaság kultúrpolitikája

Az irodalom és a művészet (egyes ágai).
Az iskolai oktatás (különböző fokon).
Az iskolán kívüli oktatás.
Új kulturális intézmények.

A Tanácsköztársaság színháztörténete.
A könyvkiadás.
A könyvtárügy.
Az ifjúság nevelése.
Az ifjúmunkások nevelése, szakképzése.
A Tanácsköztársaság kultúrforradalma.
Agitáció, politikai nevelés.
Pedagógusok.
Írók, művészek, tudósok és a Tanácsköztársaság.
Újságok, folyóiratok.

VII.

A Magyar Tanácsköztársaság és az ifjúság

Az ifjúmunkások, a tanulóifjúság a Tanácsköztársaság támogatásáért.
Az ifjúmunkások részvétele a termelő munkában.
A kommunista ifjúsági mozgalom a Tanácsköztársaság alatt.
A KIMSZ harca a belső ellenség ellen, a proletárdiktatúra megszilárdításáért.
Az ifjúság részvétele a Vörös Hadsereg honvédő harcaiban.

VIII.

A Magyar Tanácsköztársasággal foglalkozó művek historiográfiája

Szociáldemokrata emlékiratok.
A Horthy-korszak 25 éve a Tanácsköztársaságról.
A Tanácsköztársaságról szóló felszabadulás utáni művek.
Az emigrációs kommunista sajtó a Magyar Tanácsköztársaságról.
Kommunista írások a Tanácsköztársaságról.
A nemzetközi munkásmozgalom a Tanácsköztársaságról.

A „Nemzetközi Szemle" augusztusi számának tartalma

O. Kuusinen: Georgi Dimitrov, a nemzetközi munkásmozgalom kiváló vezéralakja

M. Szakov: A szocializmus építése és a tömegek részvétele a termelés irányításában

Csou En-laj: A szocializmus győzelmei Kínában.

J. Hendrych: A Csehszlovák Kommunista Párt ideológiai munkájának néhány időszerű kérdéséről

R. Palme Dutt: Atom-nihilisták

Makariosz érsek nyilatkozata az angolok ciprusi kegyetlenkedéseiről

Larbi el Kanti: Algéria a felszabadulás útján

J. Berlioz: Latin-Amerika, a jenkik gyarmata

Sanmugathasan: Ceylon: Új kormány — új politika

A kommunista és munkáspártok életéből

Nemzetközi folyóiratszemle

Eseménynaptár

MAO CE-TUNG:

A népen belüli ellentmondások helyes megoldásáról

Mao Ce-tung elvtárs 1957. február 27-én, a Kínai Népköztársaság Legfelsőbb Államtanácsának 11. kibővített ülésén beszédet mondott „A népen belüli ellentmondások helyes megoldásáról" címmel. Ennek a beszédnek gyorsírói jegyzet alapján készült szövegét Mao Ce-tung elvtárs utólag átnézte, és bizonyos kiegészítéseket fűzött hozzá. E kiadvány egész terjedelmében közli Mao Ce-tung elvtárs világszerte nagy érdeklődéssel fogadott beszédét.

55 oldal — Ára: 1,60 Ft

WLADYSLAW GOMULKA:

A párt politikájának döntő fontosságú kérdései

Ez a brosúra tartalmazza W. Gomulka elvtársnak, a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottsága első titkárának a KB IX. teljes ülésén, ez év május 15-én elmondott előadói beszédét, és a teljes ülésen elfogadott határozatot

95 oldal — Ára: 2,50 Ft

E SZÁM SZERZŐI: KÁLLAI GYULA, az MSZMP politikai bizottságának tagja, művelődésügyi miniszter, **SÁGHY VILMOS,** az élelmezésügyi miniszter helyettese, **GEDŐ ANDRÁS** aspiráns, **DARVAS JÓZSEF,** az Országos Béketanács elnöke, a Hunnia Filmgyár igazgatója, **POLITIS J.** újságíró, **DARVASI ISTVÁN,** a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának elnökhelyettese, **BÍRÓ LÁSZLÓNÉ,** a Közgazdaságtudományi Egyetem nemzetközi tanszékének munkatársa, **RÉTI LÁSZLÓ,** a Párttörténeti Intézet tudományos munkatársa.

Ára 3,— forint

A Kossuth Kiadó előkészületben levő könyvei közül a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójára

Lenin:

A demokráciáról és a diktatúráról

A kötet Leninnek a proletárforradalom e főkérdésével foglalkozó legfontosabb munkáit gyűjti egybe.

Clara Zetkin:

Emlékezések Leninre

Clara Zetkin az 1920-as évek elején sokszor találkozott Leninnel. E találkozásaikat és beszélgetéseiket írja le és a legegyszerűbb eszközökkel, a maga természetességében állítja elénk Lenint

John Reed:

Tíz nap, amely megrengette a világot

John Reed, a kiváló amerikai újságíró könyvében a Nagy Októberi Szocialista Forradalom tíz napjának történetét írta meg. Könyve angolul 1919-ben került az olvasókhoz. Orosz nyelven a mű Krupszkaja fordításában, Lenin előszavával jelent meg, s igen nagy sikert ért el. Az első teljes hazai magyar nyelvű kiadása most lát napvilágot.

Családtagok Leninről

E gyűjtemény Lenin legközelebbi hozzátartozóinak visszaemlékezéseit tartalmazza. Megismerheti belőle az olvasó Lenin életének különböző szakaszait, s mindezeket úgy, ahogyan a család egyes tagjainak emlékezetében tükröződnek.

Sz. Gil:

Hat esztendő Lenin mellett

Sz. Gil Lenin sofőrje volt, s az ő visszaemlékezéseit tartalmazza az a könyv. A szerző Lenin hétköznapjait mutatja be, s hozzásegíti az olvasót, hogy az apróbb részletekből kapott képek alapján még teljesebben álljon előtte korunk legnagyobb alakja, Lenin.